

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL - ZDRUŽITE SE!

DANES:

DUŠAN KRALJ:
SADOVI PREPLAHA
ZGODBA NEKE KAMERE
LENART BALOH:
POGLED SKOZI POTROŠNIKOVA OČALA
MILAN MAVER:
BRANIKA NI VEČ,
KAJ PA...?

Sobota, 20. avgusta 1960
Štev. 33, leto XVIII.

OB LETOŠNJI ŽETVI IN BODOČI SETVI

KRUHA JE DOVOLJ

Palič je bil samo uvod.

Posvetovanju kmetijskih strokovnjakov v Paliču (bilo je prve štiri dni ta teden) bodo sledila posvetovanja še v drugih proizvodnih središčih države. Okoli 40.000 kmetijskih proizvajalcev bo razpravljalo:

— o letošnji žetvi in jesenski setvi sortnih vrst pšenice na milijonu hektarov zemlje;

— o ekonomičnosti in donosnosti v proizvodnji pšenice v bodoče.

Palič je bil samo uvod v ta posvetovanja, vendar uvod z bogatimi izkušnjami in pomembnimi doslej doseženimi uspehi v kmetijstvu. Zaradi teh dveh glavnih točk tega in podobnih posvetovanj si lahko obetamo še pospešen razvoj kmetijstva, predvsem v pridelovanju žit, in smotrne priprave za jesensko setev, s čimer že začenja kmetijstvo uresničevati načelo novega petletnega plana.

V starih leksikonih in knjigah o gospodarstvu posameznih držav, skratka o gospodarski razdelitvi je bila stara Jugoslavija imenovana kot kmetijska država. Po dejavnosti prebivalstva — kmetijstvo je bilo v večini, industrija pa slabo razvita — bi res odšli naši kraji v to uvrstitev. Toda kruha je bilo premalo, čeprav je bilo posejanih prav toli- ali celo nekaj hektarov polj zitom več kot lani in letos. Kje je bil torej vzrok? V nizkem pridelku! Predvojna večletna poprečna pridelka kažejo, da smo pridelali okoli 243.000 vagonov pšenice ali 11,4 stota na hektar. In ker je bil pridelek tako majhen, smo bili bolj lačni kot sivi. Tudi v prvih povojnih letih

se položaj ni bistveno spremenil. Lahko bi rekli, da smo bili celo nekoliko na slabšem. Več ust je terjalo kruha in to ne koruznega in ovsenega, zemlja pa še ni bila vsa obdelana. O lakoti v povojnih letih ne moremo govoriti. Kruh je bil, toda pšenico zanj smo drago plačevali. Uvažali smo jo. Povprečen pridelek zadnjih štirih let pa je prinesel bistvene spremembe tudi na tem področju. V zadnjih štirih letih, ko je kmetijstvo doživljalo največje spremembe, smo pridelali povprečno 17 stotov pšenice na ha ali približno 342.000 vagonov pšenice letno. Pridelek v minulem letu, setev, ki je letos obrodila sadove, pa je bil porok za kruh iz domače pšenice — uvozu smo

se odpovedali. To, da ni treba več uvažati tisoče in tisoče vagonov pšenice, pa pomeni izdaten prispevek k izravnavanju plačilne bilance s tujino. Kar pomislimo, da smo izdali vsako leto za uvoz žita, masti in sladkorja 100 milijonov dolarjev. Ta denar pa je sedaj moč potrošiti za nadaljnji razvoj industrije, z njim kupiti blago za široko potrošnjo, kupiti umetna gnojila in stroje za nadaljnji razvoj kmetijstva, skratka s pridom obrniti vsak dinar za zboljšanje življenjske ravni.

Morda bo kdo dejal, da smo se prepočasni lotevali takšnih temeljnih sprememb v kmetijstvu, kot jih doživljamo ta leta. Ne velja prezreti, da sta dve stvari pomembni za tako korenite spremembe. Potrebna materialna sredstva in tudi spreminjanje miselnosti kmetijskih proizvajalcev. Potlej, ko je industrija že začela vračati tista sredstva, ki jih je za njen razvoj prispevalo tudi kmetijstvo, smo lahko vsako leto namenili več denarja za nakup strojev, skratka za uveljavljanje tistih agrotehničnih ukrepov, ki naj pospešijo razvoj kmetijstva, pripomorejo k večjim pridelkom, k boljši žetvi. Hkrati ob vse večjih uspehih, ki so jih dosegla družbena kmetijska posestva in kmetijske zadrage, ko je bila tu uporaba agrotehničnih ukrepov vsakdanji pojav, pa se je začela spreminjati tudi miselnost kmečkega proizvajalca. Če je ta še včeraj govoril, da bo oral tako globoko, kot je oral njegov oče in ded, da zemlji zadostuje hlevski gnoj in je uporaba umetnega nepotreben strošek, da mu traktor zemljo le tepta, misli danes drugače in ne samo misli, tudi zahteva. Niso redki primeri, ko so zasebni kmetijski proizvajalci užaljeni odšli iz kmetijske zadruge, ko niso mogli kupiti pravi čas sortnega semena ali dobiti umetnega gnojila. In to drugo — spreminjanje miselnosti kmečkega proizvajalca — je prav toliko pomembno za nadaljnji razvoj kmetijstva in naše vasi sploh kot večji pridelek.

Toda povrnimo se za trenutek spet k tako imenovanim agrotehničnim ukrepom. Kot rečeno, smo vsako leto vlagali več sredstev za razvoj kmetijstva, za mehanizacijo, sortna semena in gnojila. Samo nekaj števil: leta 1954 smo na primer posejali 7000 ton domačega sortnega semena in porabili le 50.000 ton umetnih gnojil. Leto prej je bilo na naših poljih samo 9000 traktorjev. Leta 1959 pa smo porabili že nad milijon 4000 ton umetnih gnojil, na poljih je bilo 32.000 traktorjev, 3350 kombajnov in 32.200 drugih polje-

delskih strojev. Visokosortna pšenica pa je bila posejana na več kot 700.000 ha zemlje. Vsi ti ukrepi, ki jih strokovnjaki imenujejo agrotehnični, so vplivali na to, da smo dosegli letos tolikšen pridelek kot lani, čeprav je bilo vreme slabše. Najprevidnejši ocenjevalci sodijo, da bomo pridelali okoli 18 stotov pšenice na hektar. Tolikšen pridelek je seveda bilo moč doseči, ker so k temu veliko prispevale družbeno-kmetijska posestva in zadrage. Zasebni proizvajalec pridelava v primerjavi z družbenimi kmetijskimi posestvi le okoli 12 stotov pšenice na ha, torej precej manj kot na posestvih, kjer ni redkost pridelek 50, 60 in tudi 70 stotov pšenice na hektar.

Zato, da bo ta razlika vse manjša in manjša pa velja agrotehnične ukrepe uporabljati tudi na ostalih kmetijskih površinah. S temi nalogami se v skladu s sprejetimi zakoni pravkar ukvarjajo občinski ljudski odbori sedaj ob sprejemanju odlokov o obveznih agrotehničnih ukrepih.

Seveda tako pospešen razvoj kmetijstva odpira vrsto novih vprašanj. Eno od teh je, in to bo moralo kmetijstvo rešiti samo, precejšnja razlika v stroških v pridelovanju pšenice in drugih kmetijskih pridelkov. Medtem, ko so ponekod pridelali kilogram pšenice ob stroških 14 dinarjev, so bili ti stroški drugod 42 dinarjev za kilogram. In prav o tem je bilo govora na paličkem posvetovanju, o tem bodo govorili kmetijski proizvajalci na nadaljnjih posvetovanjih.

Nekaterih vprašanj kmetijstvo ne more rešiti samo. Se vedno je premalo skladišč za vskladiščenje kmetijskih pridelkov, ki gredo v prodajo ali ki jih velja držati do nove žetve. Trgovina je včasih okorela in dogodi se, da ob dobri letini propada tisto, kar je z znojem pridelano, tržnice pa niso dovolj založene z različnimi proizvodi. V prometu smo prav tako manj napredovali kakor v sami kmetijski proizvodnji in prehranska industrija zaostaja za potrebami. Tudi industrija mora izdelati več strojev, proizvesti več umetnih gnojil, da jih ne bo treba uvažati, kot se sedaj še dogaja.

Ta odprta vprašanja bo veljalo rešiti v naslednjem planskem obdobju, z naslednjim petletnim planom, ki ga gospodarstveniki pravkar sestavljajo. Rešiti jih velja, kajti le tako si lahko obetamo še pospešen razvoj kmetijstva, ki lahko v občutni meri vpliva na dvig življenjske ravni.

P. D.

V OKVIRU

Napisal nam je pismo:

»Vsem novinarjem in uredništvu 'Delavske enotnosti!' Sem ništvi, ki redno prebirajo jetjih in ustanovah, v katerih članke v Vašem listu, zlasti tiste, ki prikazujejo napake in slabotne, ki nepravilnosti z namenom, da bi pomagali odpraviti ostanke preteklosti, birokratizma itd.«

Potlej je pisal o razmerah v naših bankah in nam zatrdil, da so zelo težavne.

»... da se prejemi bančnih uslužbencev po polzevo spremeni, da o vsem odločajo uprav-

koj ta anonimnost. Njeni vzroki pa niso v okolju, v katerem ti »anonimni ljudje« žive, v podnebnih in ustanovah, v katerih delajo, pač pa so v njih samih. Manjka jim poguma, pa nič drugega, toliko močatega poguma, kaj sodijo o tej ali oni zadevi.

Zato se igrajo slepe miši. Pišejo anonimna pisma, ki največkrat nikomur ne koristijo, životarijo v večnem strahu: »Kaj bo, če bi...«, namigujejo, šepetajo: »Si že slišal... Pa da boš molčal...«

Več poguma

ni odbori, v katerih često ni nobenega predstavnika delovnega kolektiva, da sedimo cele dneve in noči v zatoilih, mračnih luknjah, brez kakršnekoli nagrade...»

Namignil je tudi, da pozna precej gospodarskih organizacij, ki ne upoštevajo predpisov.

»O tem bi vam lahko napisal knjigo.«

(Pa je ni. Omenil ni niti enega konkretnega primera.)

In konča: »Vaš zvesti bralec, bančni uslužbenec. P. S.: Za sedaj se v pismu ne morem podpisati. Zakaj vam ne bo težko ugotoviti. Ko pa ne bom več bančni uslužbenec, se bom podpisal.«

Takšnih ljudi, ki se skrivajo za anonimnostjo, poznam več. Ondam mi je na primer zidar iz Stor dejal:

»Imena vam ne bom povedal. Kaj veš, kaj vse se lahko zgodi. Ni nam težko ugotoviti, od

Vemo, da se tu in tam še dogodi, da človeka, ki spregovori o napaki, skušajo posamezniki prisiliti k molku, ker se boje resnice. Vendar nas takšni primeri le opozarjajo, da bo treba v kolektivu, kjer se je to zgodilo, še bolj odločno povedati, kaj je prav in kaj ni.

Vse, kar smo ustvarili, je sad našega poguma. Tudi pravih odnosov nam nihče ne bo prinesel na zlatem krožniku. Uveljaviti jih moramo sami. V slehernem kolektivu. S pogumom in obenem tovariško besedo. In strahu, ki pa je največkrat plod domišljije, strahu pred tistim: »Kaj bo, če bi...« bo vse manj. Tistega strahu, ki je privedel

našega zvestega bralca, bančnega uslužbenca« do tega, da se bo podpisoval pod svoja pisma šele takrat, ko bo upokojen, in ki je zidarju iz Stor narekoval izjavo: »Imena vam ne bom povedal...«

J. V.

Gorske hitrostne motorne in avtomobilske dirke na znani tekmovalni progi — Ljubelju — privabijo vsako leto tisoče gledalcev. Tako je bilo tudi letos. Nad 15.000 gledalcev si je izbralo čim boljše razgledne točke ob vsej prog. Za začetek pa je povsem po naključju startalo dekletje, Novogoričanka Mara Bratina, ki sicer ni zasedla eno prvih mest, gledalci pa so jo le burno pozdravili. Nekateri novi rekordi so naredili nedeljsko tekmovanje še veliko bolj privlačno in zanimivo, kot pa je pričakoval prenekateri gledalec. Vendar moramo pripomniti, da tudi letos ni bila ljubeljska dirka zgolj lov za rekordi, temveč predvsem plemenito merjenje poguma, vzdržljivosti in prisebnosti

Kot kaže, se pri nas poletje že posavlja. Na morju pa to še ne bo tako kmalu in otroci še vedno uživajo neskaljeno srčno ob vodi in soncu (Foto: Milan Šparovec)

NEIZKORIŠČENA PRIPRAVLJENOST

Prvega septembra mu izteče odgovorni rok. Ivan Gosarič, polkvalificirani zidar, zaposlen pri Podjetju za vzdrževanje proge, se še vedno vozi na delo v Borovnico, toda nenehno ga teži misel, kaj bo po prvem septembru, kam bo šel in kje bo delal. Prav tako njegovo ženo in še dve ali tri druge žene. Možem so namreč odpovedali službo pri podjetju, »ker so nasilno vselili svoje družine v delavsko bivalnico Domžalska cesta 20, Ljubljana, in se kljub večkratnim opominom niso izselili.«

Ce ne bodo več zaposleni pri te mpodjetju, pa se bodo morali res izseliti! Toda kam?

Številka 20 na Domžalski cesti v Ljubljani — je več barak, postavljenih za nasilno bivalnico delavcev. V njih prebivajo delavci iz raznih krajev države. Nekateri stanujejo tu le kratke čase, potem pa odidejo drugam, drugi ostanejo po več let.

Ivan Gosarič je eden takih. Spoznal je dekle iz Prekmurja, njeno življenje je bilo na delo podobno njegovemu, in potem sta se poročila. V Ljubljani sta si hotela urediti življenje.

Toda kako? Da, če bi imela stanovanje. On na enem, ona na drugem koncu mesta, oba v zaslišnih bivalnicah. Toda njegovo je bilo boljše. Imel je v enega sestanovalca. Bila je soba v baraki, toda soba. Zato je vzel ženo k sebi. Pozneje se je sestanovalec odselil. Plačal bo za dva, je mislil, in poskrbljeno bo zanj, dokler ne najdeta kaj boljšega.

Toda na Domžalski cesti 20 so vendarle bivalnice za samce. Podjetje potrebuje nove delavce, toda ne more jih sprejeti, ker nima zanje prenočišč.

Ivan Gosarič je pri podjetju že sedem let. In rad bi ostal, radi pa na streho za dva, za sebe in ženo.

Pa so mu ukazali: »Družino moraš izseliti.« Prvi, drugi, tretji opomin — ni se izselil.

»Če je ne izseliš — ti in družini — vam bomo odpovedali službo.

bo. Veš, da si jo vselil proti hišnemu redu, proti pravilom podjetja, proti naši volji.«

Proti vsem pravilom, le eno pravilo govori njemu v prid: Potrebuje stanovanje tako kot drugi.

»Doma« nima kaj iskati, če pa gre v službo, pa bo spet novinec. Kako neki bodo tam poskrbeli zanj, če še tu ne morejo, čeprav je že sedem let pri tem podjetju.

Zdaj pravijo v podjetju, da mu bodo podaljšali rok za izselitev ter mu tako omogočili, da si neke poišče sobico, morda v Preserju ali drugod v okolici Ljubljane. Toda kaj, če je ne najde?

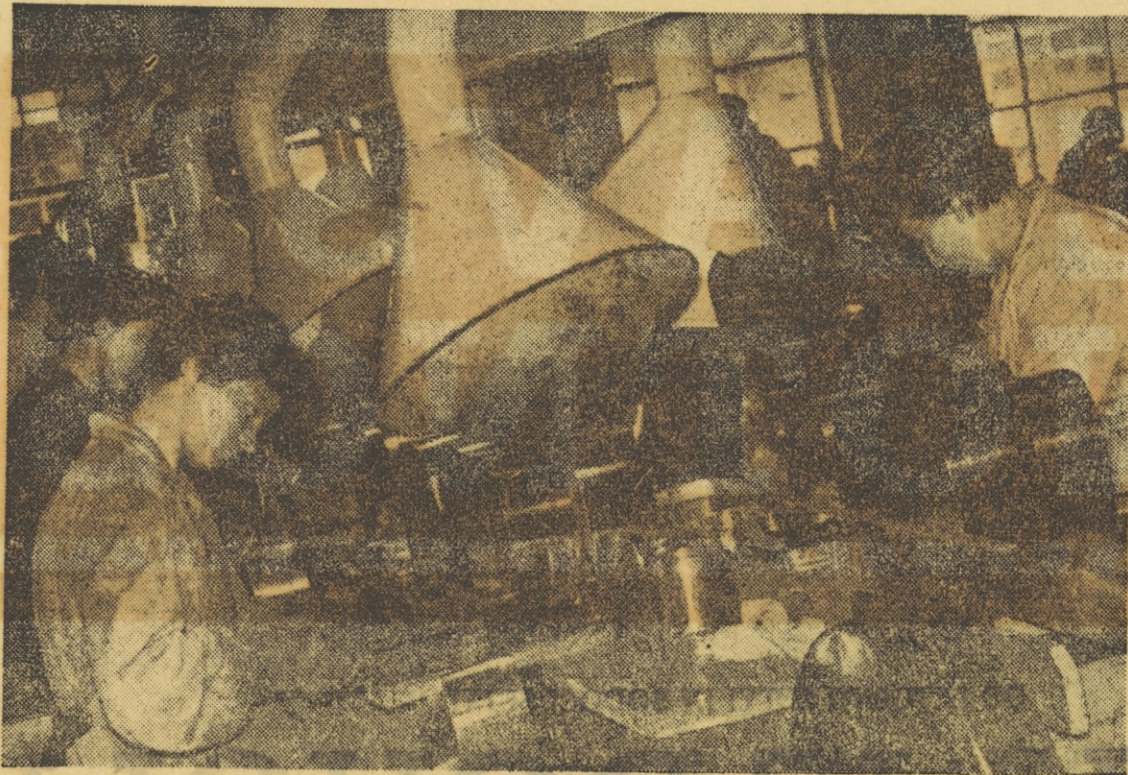
Gosarič in njegovi tovariši so že pred leti vložili prošnjo za stanovanje na upravo podjetja. Toda podjetje nima stanovanj. V treh letih jih je imelo le sedem, prošnje pa — kdo bi jih preštel.

Pred nedavnim so ustanovili stanovanjsko zadrugo pri Direkciji jugoslovanskih železnic v Ljubljani. Tja se stekajo sredstva vseh železniških podjetij. Nekaj denarja je že, če dobe še lokacijo, bodo kmalu pričeli graditi nekaj blokov, med njimi tudi samskega. Ali bo takrat urejeno stanovanjsko vprašanje takih prosilcev, kot so Gosarič in njegovi tovariši?

»Radi bi takšno zadrugo, je dejal Gosarič, »kjer bi lahko tudi mi nekaj prispevali. Zasluzimo — lahko nekaj plačamo, toda še več bi bilo vredno naše delo. Med nami so zidarji, kovači, instalaterji... Popoldne »fušamo«, ne bi raje delali na stavbah, v katerih bi dobili stanovanje? Vsak interesent bi pošteno pljunil v roke in če bi podjetje poskrbelo za material, bi bile stavbe kmalu vseljive. Naš predlog je za stanarino bi tako dali s svojim delom. Tako so napravili v »Obnovi« in drugod in taki zgledi vlečejo. Mislim, da bi tako tudi mi prišli do stanovanja.«

Direktor podjetja za vzdrževanje proge je slišal ta predlog. Tudi on je rekel:

»Res. zakaj pa ne, bi poskusali tudi mi tako!« D. D.

Tovarna »Saturnus« v Ljubljani bo praznovala 27. tega meseca deseto obletnico delavskega upravljanja. Ob tej priložnosti bo slavnostna seja delavskega sveta, na katero bodo povabljeni vsi dosedanji člani delavskih svetov v tem obdobju. Kolektiv te tovarne ob odkril 1. septembra tudi spomenik Vidi Pregarčevi

ZONGLIRANJE Z DELOVNIM ODMOROM

Pod plaščem demokracije

Uzakonjeni delovni odmor doživlja čudne metamorfoze. Spreminja se v proizvodne presečke ali v podaljšan nedeljski odih. Ne povsod, vendar izjeme niso več redke: Bombažna predilnica in tkalnica Tržič, Mariborska tekstilna tovarna, Svila-Maribor, Plamen v Kropi, Tomos v Kopru, Inteks-Kranj.

Čuvarji zakonitosti, inšpektorji dela, bi nemara ta spisek še občutno podaljšali. Med štirimi očmi, seveda, kajti če bi javno priznali, da gledajo kršilec zakona skozi prste, bi se s tem sami javno uvrstili mednje.

Najmočnejši argument, s katerim se branijo neposredni in posredni kršilci predpisov, je — demokracija.

»Menda ne boste zahtevali, da bomo ravnali proti volji delavstva.« so se ogorčeno branili v Bombažni predilnici in tkalnici Tržič, ko so se okrajni inšpek-

torji dela iz Kranja zglasili pri njih. Zvedeli so namreč, da so polurni delovni odmor ukinili zato, da je nočna izmena med soboto in nedeljo prosta. »Delavci pravijo, da lahko pomalicajo ob strojih, saj so tega že vajeni, in da tiste pol ure tako nimajo kaj početi, postaviti ob strojih se jim pa ne ljubi. Prost sobotni večer pa da se vsakomur prileže.«

Okrajni inšpektorji dela so nekaj časa ugibali, kaj naj store, kajti zakon je le zakon, potem pa so dvignili roke, češ da sta vodstvo in delavstvo za to, kaj moremo zoper njihovo voljo?

Da, imeli so tudi najboljši namen, da bi spravili v red podobno zadevo v kropsarski tovarni »Plamen«. Tam so namreč polurni delovni odmor ukinili zato, da delavci ob sobotah že ob 12. uri zapustijo tovarno. Tudi tu jim je vodstvo v obrambo svoje protizakonitosti postreglo z »že znanim adutom: »Ljudje so tako hoteli!« in jim — zaprla usta.

No, v Inteksu, kranjski tekstilni tovarni, pa so malo bolj previdni. Dogovorili so se, da lahko vsako izkoristi delovni odmor, če želi, pa lahko dela. Bajše tudi tu ne gre za direktivo vodstva, ampak za željo kolektiva.

»Naš proizvodni plan je hudo napet,« se izgovarjajo, »zato nam je ljubeše, če delavce na hitro pomalicajo in stroji čim manj stojijo. Kar povprašajte jih, boste videli, da so s tem zadovoljne, ker se jim to tudi na žepih pozna. To da je protizakonito? Hja, seveda je, ampak tako delajo tudi v Mariboru in drugod, kjer jih baše plan. Če hočete, da ga bomo izpolnili, potem nas pustite pri miru.«

In občinski in okrajni inšpektorji dela v Kranju so vrgli pred taka »močnimi dokazi« puško v koruzo. Protizakonitost so demagoško skrili pod plašč demokracije: »Če se bomo vmešavali v te reči, nam bodo očitali, da jih oviramo pri izpolnjevanju proizvodnega plana, da se vmešavamo v organizacijo dela in v kdo ve kaj še, kar sodi v njihove kompetence in o čemer sami odločajo. Predpis bo treba spremeniti.«

Nedvomno imajo i prvi i drugi svoj prav. Toda, tudi zakon ima svoj prav.

Verjetno tisti, ki trdijo, da so se delavci prostovoljno odpovedali polurnemu delovnemu odmoru, ne pretiravajo. Če v podjetju ni preskrbljeno ne za toplu malico ne za primerno delovno rekreacijo med tem odmorom, se zdi delavcem polurno postopanje in posedanje ob strojih res odveč. In tudi radi verjamemo, da so na boljšem, če gredo ob sobotah malo prej domov. Toda to še ne dokazuje, da bo treba predpis o polurnem odmoru spremeniti ali omiliti, pač pa to, da delavcem nismo dovolj obrazložili, čemu smo ga pravzaprav uvedli. Strokovnjaki razpolagajo s številnimi analizami in študijami, ki dokazujejo, da se proizvodnost po krajšem sproščnem počitku zunaj delovnega obrata občutno poveča in da torej odmor ne ovira izpolnjevanja proizvodnega načrta, marveč ravno nasprotno. Po ukinitvi delovnega odmora se trenutno morda proizvodna krivulja res hitro zviša. Delavci, ki so se odrekli polurnemu odmoru, morda tudi še ne občutijo, da bi jim odmor koristil. Toda misliti je treba naprej. Večina teh ljudi, ki so se prikrajšali za odih med

delom, bo ostala v tovarni. Njihova proizvodnost se bo nedvomno hitreje zmanjševala kakor v tistih podjetjih, kjer delavce oskrbujejo s toplu malico in tudi drugače skrbijo za učinkovito delovno rekreacijo. V perspektivi bo torej ukinitve delovnega odmora, ki trenutno blagodejno vpliva na proizvodni načrt, posamezniku in kolektivu — škodovala.

Vse to bi, kajpak, morali vedeti tudi inšpektorji dela. Če je bil v podjetjih, ki kršijo zakon o delovnih razmerjih s tem, da ga na najrazličnejše načine prikrojujejo, obrazložili njegov pomen z ekonomskega in zdravstvenega vidika in jim svetovali, kaj naj store, da bo odmor vsem v prid, bi se nemara njihova intervencija drugače končala. Demagoško zagovarjanje protizakonitosti z demokracijo in izgovarjanje, da je med podjetji že toliko kršilcev zakona o delovnih razmerjih oziroma njegovega predpisa glede polurnega delovnega odmora, da ga bo treba spremeniti, pa je jalovo. Predpisi zakona o delovnih razmerjih so izšli zato, da bi povečali proizvodnost dela in da bi delavce zdravstveno in socialno bolj zaščitili. Temu služi tudi predpis o polurnem delovnem odmoru.

Ce je tako, čemu bi ga spremenili? Treba pa bo spremeniti nekaj drugega: odnos do delovne rekreacije. S tem pa načenjam pri nas komaj načeto vprašanje: pogoje za zabavo in prijetno delovno rekreacijo.

Redka vodstva naših gospodarskih organizacij so se doslej posvetovala z zdravniki, kdaj naj bo delovni odmor, da bo delavec in proizvodnji v prid, kaj naj uvedejo, da se bodo delavci telesno in duševno čimbolj sprostiti itd., ker pač jemljejo polurni odmor kot prekinitve dela zaradi malice. Ta njihova kratkovidnost in nevednost delavcev pa seveda zaščitnikov zakonitosti ne opravičuje, da prikrijevajo protizakonitost pod plašč demokracije.

M. K.

Prilagajanje strukture sindikata

Čedalje več delovnih kolektivov uvaja (ali pa so že uvedli) nagrajevanje po delu. Pri tem pa podjetja skoraj praviloma izvajajo ustrezne organizacijske spremembe.

Sindikalne organizacije gospodarskih organizacij so se vsestransko zavzele za to delo in si skupaj z organi delavskega samoupravljanja prizadevale, da bi na najprimernejši način prišli do čimbolj stimulativnih oblik delitve osebnih dohodkov. Nekaj sindikalnih organizacij, ki so se ukvarjale samo s tehničnimi in organizacijskimi vprašanji v zvezi z uvedbo nagrajevanja po delu, pa je zapostavljajo prilagajanje organizacije in delovnih metod sindikata novemu položaju in strukturi podjetja. Čeprav so v nekaterih podjetjih sestavili več ekonomskih enot (3 do 100, ponekod še več), so obdržali staro organizacijo sindikata, kakor da v podjetju ni bilo posebnih sprememb. Tako je na primer v podjetju še vedno ena podružnica, v ekonomskih enotah grupni po-
verjeniki itd.

Ekonomske enote ustanavljajo v podjetjih zato, ker je tako mogoče najdosledneje uveljaviti načelo nagrajevanja po delu. V ekonomskih enotah delavci najlaže ugotovijo probleme proizvodnje in produktivnosti dela, kar jim omogoča, da najbolj neposredno sodelujejo pri odločanju o vseh vprašanih v zvezi z njihovim položajem. Razen tega pa je treba poudariti, da se prav v ekonomskih enotah nadalje razvijajo tudi odnosi med ljudmi in da seveda prav tam nastajajo tudi določeni spori. Vse to zahteva naglo in učinkovito reagiranje, za to pa je nujno potrebna organizirana politično-družbena sila Stara organizacija sindikata pa pogosto ni dorasla tem potrebam.

Praksa kaže: v posameznih podjetjih, ki so sicer ustanovila ekonomske enote, ne da bi hkrati prišlo tudi do ustreznih sprememb v organizaciji sindikata, se ni zadovoljivo razvila dejavnost sindikalnih organizacij pri obveščanju delavcev o doseženih rezultatih poslovanja idr.

Spričo tega je treba hkrati z uvedbo ekonomskih enot zagotoviti, da bodo tudi sindikalne organizacije stobile vse potrebno, da se bo njihova struktura skupno z delovnimi metodami prilagodila novemu položaju. Pri tem ni treba takoj uvajati trdnih, trajnih organizacijskih oblik, ker se tudi ekonomske enote šele oblikujejo. Bolje bi bilo, če bi v ekonomskih enotah izvolili manjše operativne sindikalne organe. Po sestavi in delovnih metodah bi morala biti takšna sindikalna vodstva sposobna uspešno sodelovati pri reševanju vseh problemov, ki se pojavljajo v okviru ekonomskih enot in tudi podjetja kot celote.

I. L.

Nerazčlenjeni računi

Okrajni zavod za socialno zavarovanje v Ljubljani je odprl letos prvo stalno razstavo o higieno-tehnični zaščiti dela, namenjeno predvsem varstveni vzgoji. Kot je znano, je razstava v prostorih ljubljanske Poliklinike, in sicer so v ta namen izkoristili njene obsežne hodnike, po katerih se dnevno giblje do 2000 ljudi.

Razumljivo je, da take razstave ni moč prirediti brez sredstev. Okrajni zavod za socialno zavarovanje je zato namenil precejšnja sredstva, ki naj bi jih uporabili za pripravlanje te razstave in njeno nenehno izpolnjevanje ter zamenjavo zastarelega gradiva z novim. Pripravo razstave in delo okrog nje so zaupali Zavodu za proučevanje organizacije dela in varnosti pri delu LRS, ker to delo sodi v njegovo poslovno dejavnost. Omenjeni zavod je to delo prevzel in ga izvršil. Zato so sledili računi.

Zavod za proučevanje organizacije dela in varnosti pri delu LRS je poslal račun št. publ. 221/TE zavodu za socialno zavarovanje s povsem kratko razlago, se pravi s precej globalnim opisom stroškov, in sicer za stroške materiala 234.650 din, za stroške izdelave 678.200 din in stroške organizacije dela 30.000 din; skupaj 942.850 dinarjev.

Na računu je tudi naslednji pripis: »Stroški našega Zavoda v zvezi z razstavo pa bodo kriti iz preventivnega sklada, ki ga naš Zavod prejema v obliki dotacije od Republiškega zavoda za socialno zavarovanje.« Žig Zavoda in podpis.

(Kolikšni so bili ti stroški, ne vemo, ker jih ni mogla ugotoviti niti finančna inšpekcija Okrajnega zavoda za socialno zavarovanje, ki je pred časom pregledovala knjige omenjenega zavoda. Mimogrede, Zavod za proučevanje organizacije dela in varnosti pri delu LRS več ne obstoja, ker sta njegove naloge, toda v precej razširjenem obsegu prevzela novoustanovljena zavoda, in sicer Zavod LRS za produktivnost dela in Zavod LRS za zdravstveno in tehnično varnost.)

Omenjeni račun je podpisal namesto direktorja Zavoda (ki je sicer tedaj bil v službi) tovariš Franjo Aleš. Prav tako je tovariš Aleš izstavil Zavodu za socialno zavarovanje še en (zaseben) račun za avtorski honorar za odobreni in izvedeni scenarij za prvo stalno razstavo higieno-tehnične varnosti (varnostna vzgoja) na Polikliniki v Ljubljani — 185.000 plus 24.000 dinarjev davka (v resnici je bilo davka 27.700 dinarjev). Vodja avtorske ekipe sodelavcev Franjo Aleš (s sodelavci, naštetja so štiri imena).

Račun je bil izplačan na blagajni Okrajnega zavoda za socialno zavarovanje v Ljubljani izstavitelju. Od izplačilne vsote niso prejeli sodelavci ničesar, sicer pa ob času inšpekcije ni bilo moč razčleniti računa.

Drugo k drugemu, stroški razstave so se skupaj s postavko »propaganda« povzpeli na 4 milijone 84.696 dinarjev, ki se pa bodo po izplačilu drugih terjatev zvišala še za 250.000 dinarjev. V skupni številki so razen omenjenih računov zajeti tudi drugi stroški izdelave in materiala za razstavo in potnina. (Aleš je sprejel čez 25.000 dinarjev samo na račun potnin za čas, ko je sodeloval v pripravljani razstavi.)

Vsakdo, ki pozna razstavo, bo dejal, da so stroški res visoki. Zavod za proučevanje organizacije dela in varnosti pri delu LRS je bil zavod s samostojnim financiranjem. Razumljivo je, da njegove usluge stanejo, še bolj razumljivo pa je da naročnik ve, kaj koliko stane in zakaj prav toliko, in da bi računovodstvo lahko v vsakem času dokumentiralo poslovanje — izstavljene račune, razumljivo tudi tedaj, ko zahteva finančni inšpektor. Kaže pa, da tega v omenjenem primeru ni moglo. Vprašanje je, koliko zadeva krivda za to Zavod, koliko pa na primer tovariša Aleša.

Zelo težko je opredeliti avtorske pravice sodelavcev, ki so bili stalno zaposleni in omenjenem zavodu, in opredeliti, kaj je njihova dolžnost, ki izvira iz delovnega razmerja, kaj nadurno delo, kaj pa avtorske pravice, za katere sledijo avtorski honorarji. Zato je tudi toliko nejasnosti okoli tega računa za 185.000 dinarjev plus 27.700.

Finančna inšpekcija Okrajnega zavoda za socialno zavarovanje v Ljubljani je naročila upravnim organom zavoda za proučevanje organizacije dela in varnosti pri delu LRS, da vse nepravilnosti v finančnem poslovanju odpravijo in poslovanje vskladijo z zakonskimi predpisi. Zaradi nepravilnega poslovanja je ta zavod dolžan samo socialnemu zavarovanju 1.906.842 dinarjev na račun neplačanega splačnega in dopolnilnega prispevka zaradi izplačil dela osebnih dohodkov v obliki honorarjev uslužbenecem Zavoda, ki pa jih niso steli med njihove osebne dohodke tako, kot bi morali.

Tako finančno poslovanje bivšega Zavoda za proučevanje organizacije dela in varnosti pri delu LRS pa je kaj slaba dediščina, ki sta jo nasledila novoustanovljena zavoda in ki bosta morala v prihodnje skrbeti, da takšnih primerov več ne bo.

D. D.

DELAVSKA ENOTNOST

Ustanovljena 20. novembra 1942

List Izdaja Republiški svet ZSJ za Slovenijo

Glavni in odgovorni urednik

MITJA SVAB

UREJUJE UREDNIŠKI ODBOR: DORNIK PETER GASPERSIC SONJA MAVER MILAN VOLJC JANEZ TEHNIČNI UREDNIK: JANEZ SUSTER

List izhaja v uredniški povezavi z »Radom« - Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Kopitarjeva 2, pošt. pred. 313-VI, tel. uredništva 39-181 do 183 31 555 in 31 433 - Račun pri Komunalni banki v Ljubljani št. 600.705/1 83 - Posamezna številka stane 20 din - Naročnina je četrtletna 250, polletna 500 in letna 1000 din - List tiska C.Z.P. - Tiskovna pravica - Poštnina plačana v gotovini

SADOVI PREPLAHA

Kolektiv tovarne pohištva v Novi Gorici je vzemirila vest v dnevnem časopisu: ... tovarna je v nekaj mesecih izgubila skoraj celotno angleško tržišče; njeni staromodni, dejali bi — klasični — izdelki pa še manj ustrezajo okusu domačih odjemalcev... Sedem sto delavcev se je v skrbi za zaslužek ogorčeno zbiralo okoli članov delavskega sveta in iskalo odgovor na vprašanja, ki so silila za kulise na videz mirnega teka proizvodnje in urejene prodaje službe.

Letošnji Gorenjski sejem je bil presenetljivo dobro založen s pohištvo (sodne opreme) znane tovarne iz Nove Gorice. Obiskovalcem sejma je zastajal korak pred okusnimi modeli in marsikateri izmed njih se je prelevil v nečakanega kupca. Dvanajst milijonov je tako rekoč mimogrede prešlo iz žepa potrošnika v blagajno tovarne. Blago (znatno znižana cena) je ob svoji privlačnosti ohranilo tudi svojo prodajno vrednost. Kolektiv tovarne pohištva je vsekakor preračunal »čisti milijon«, ki mu je bil vsaj toliko ljub, kot mu je bilo dragoceno mnenje potrošnikov, ki so hvalili razstavljene pohištvene predmete in se pri tem čudili:

»Le kako to, da takšnih stvari ne dobimo v trgovini?!

Stara resnica, ki bi ji moralo že davno odzvoniti! Vedno in vselej se pojavi na sejnih blago, ki ga sicer v trgovini, kupcu na ljubo, ob vsakem času, ni in ni! Trgovska mreža se premalo trudila, da bi približala svoje usluge oku kupca. Preprosto se drži poti svojih očetov: »klasično« pohištvo gre v denar, novi vzorci pa lahko obteže v skladiščih! Trgovci tako naročajo v tovarni le po svojem »komercialnem okusu«, trgovine so več ali manj založene s starimi vzorci, tovarna proizvodnja, kar pač lahko tudi prodaja, potrošnik pa čedi slinle le ob primerih sejmov in razstav ter potrpežljivo čaka na dan, ko bo trgovina odprla vrata.

Na Gorenjskem sejmu je tovarna pohištva iz Nove Gorice ponudila potrošnikom v nakup le deset del svoje mesečne proizvodnje! Kje je torej še ostalih devet delov?

Angleško tržišče je bilo do nedavnega nenasitno! Dvajset tisoč sobnih oprem je bilo zanj le boren zalogaj in pogodbe so govorile v prid prodajnemu oddelku v tovarni, če bi nenadoma urejene trgovinske odnose ne skalilo obvestilo:

»Vaši izdelki niso dobri. Lak prehitro izgublja lesk in poka...« Temu obvestilu so seveda sledili ukinitelj kupoprodajni dogovori. Tovarna pohištva v Novi Gorici se je znašla v zagati.

Svoje izdelke je lakirala z lakom, ki ga proizvaja tovarna »Chromos«. Le-ta pravi, da se zaveda pomanjkljivosti svoje proizvodnje. Odvisna je od domačih in od uvoženih surovin, ki so različne kvalitete. Domače surovine so boljše, primernejše za proizvodnjo dobrega laka, ali jih je žal premalo. »Chromos« je odšel tovarni pohištva v Novi Gorici 6 milijonov za poravnavo škode.

Šest milijonov za poravnavo stroškov pa je pravzaprav zelo malo v primeri z denarjem, ki ga je izgubila tovarna z zapravljenim tržiščem v Angliji. Njen dohodek se je na ta način čez noč zmanjšal za polnih 200.000 dolarjev.

Ob tem nepričakovanem udarcu pa prodajni oddelk v tovarni ni miroval. Poiskal je novega odjemalca, prav tako na Zahodu, ki je z veseljem odkupil vsi letošnji proizvodnjo in se že zdaj zanima za proizvodnjo naslednjega leta. Edini pogoj, ki ga je postavil, je bil — lak!

No, dokler ne bo »Chromos« kos tujim ponudnikom, si bo tovarna v Novi Gorici pomagala z uvozom laka.

Stroji torej tečejo, skladišča se polnijo in praznijo, težki tovarniški dnevno zapuščajo tovarniško dvorišče...

Preplah pa je rodil svoj sad! Zaverovanost delovnega kolektiva v tržišče, ki »vse odkupi« in v svoj že malone avtomatizirani proizvodni postopek, je zavezalo oči prodajnemu oddelku, ki doslej resni imel nobenih težav pri svojih opravilih.

Zdaj pa so se zamislili!

Neljubi pripetljaj z lakom jih je zdrnil k premišljevanju o omeni tržišča! Trgovci naročijo tudi po dvajset tisoč enakih kosov za opremo spalnice, jedilnice, kuhinje... Tolikšno število enakih modelov pa tržišče zasiti in potrošnika zdojčočasi. Tovarna bi morala imeti pripravljene že ob številki deset tisoč nov model, ne enega, deset, dvajset... Kakor hitro bi začutila, da se trg premišlja, bi mu že morala ponuditi nekaj novega. Nespametno je sloneti na enem samem proizvodu in čeprav trdimo, da v industriji-

ski proizvodnji pohištva ne more biti kdo ve kako gospodarna razdrobljenost proizvodnje na sto in več različnih modelov.

Kolektiv bo moral svojo proizvodnjo usmeriti v spretno prilagoditev serijski izdelavi tega ali onega modela...

K temu sodi delo posebne, pred kratkim ustanovljene komisije v tovarni, ki se ukvarja z analizo tržišča, ocenjuje okus kupca (leta je odvisen od okolja in od jezika), sestavlja različne elaborate in je najtesnejši sodelavec tehničnega biroja, »laboratorija« tovarne.

Vloga te komisije bo sčasoma prerasla v nepogrešljiv sestavni del komercialnega oddelka v tovarni, njegovo srce! Njena dejavnost bo lahko oblikovala okus tržišča (zdaj ga narekuje trgovina!) in obenem usmerjala proizvodnjo v zadovoljstvo potrošnika.

Podobno komisijo — ali kakorkoli jo bodo že imenovali — bi si že morala omisliti marsikatera tovarna, ki za sedaj, če je le potrošnja večja od ponudbe, še zmerom prepovršno upošteva želje trga, v kolikor jih sploh upošteva.

Zunanje tržišče bo še vnaprej stalen gost v Novi Gorici; domače tržišče pa bo deležno določene odstotka od letne proizvodnje, ki bo tako velik, kolikor bo veliko zanimanje naših trgovcev za sodobno pohištvo. To zanimanje pa je danes še na tehnični!

Ljubljanska »Lesnina« je osamljen primer trgovine, ki bi hotela pokupiti vso letno proizvodnjo za milijardo in dve sto milijonov, kar je zanesljiv dokaz, da izdelki Tovarne pohištva v Novi Gorici le niso tako »nevarno klasični«. Manjša podjetja pa se ševeda navdušujejo le za neznatne količine in jim industrijska proizvodnja pohištva ne more ugoditi.

Tovarna mora izpolnjevati svoje obveznosti do tujih odjemalcev. Vežejo jo pogodbe! S parostom njene proizvodnje pa so dane možnosti domačim odjemalcem, da si s pravočasnimi pogodbami zagotove primerno količino blaga. Takšnih pogodb so se do zdaj trgovci v veliki meri otresali. Skrivali so se za skrb, češ kaj pa, če ne prodamo! Poroštvo tovarne jim je bilo premalo, lastne presoje pa niso imeli. Tako ostajajo s starim blagom, na sejnih in na velesejnih pa zmigujejo z rameni. Kadar pa na vrat na nos potrkajo na vrata tovarne, nalete na prazna skladišča.

Če bodo hoteli ugoditi potrošniku, si bodo morali v bodoče zagotoviti takšno blago, ki ga potrošnik želi.

DUSAN KRALJ

V Tovarni pohištva v Novi Gorici pravijo: »Takšne, sodobne sobne opreme se ne drzemo uvrstiti v našo serijsko proizvodnjo, čeprav vemo, da kupec ne gre ravnodušno mimo nje. Trgovina — posrednik med nami in potrošnikom — za zdaj še ne kaže posebnega zanimanja za novo in lepo pač pa se trdovratno drži okusa naših očetov.«

Delovni kolektiv v tovarni je izdelal le 200 garnitur sobne opreme, kot jo kaže slika. Ali bo s to količino res zasičeno naše domače tržišče?! Razumljivo je, da bi serijska proizvodnja takšne in podobne stanovanjske opreme v znatni meri pocenila posamezne kose pohištva; cena, ki jo narekuje minimalna proizvodnja, v našem primeru le 200 kosov, pa za potrošnika ne more biti najpristopnejša

Zaloge materiala in nedokončana proizvodnja so tudi zaloge obratnih sredstev

Ljudski odbori te dni analizirajo zaključne račune gospodarskih organizacij za minulo leto. Hkrati so ponekod že zbrani podatki o gospodarjenju v prvem polletju letos. Številke so še zlasti zanimive zato, ker zgovorno osvetlijo nekatera pereča vprašanja glede obratnih sredstev, kar je ta čas v ospredju pozornosti skoraj vseh kolektivov in bo tako ostalo še precej časa. Opozarjajo namreč tudi na slabosti, ki bi jih podjetja lahko sama odpravila.

Nobena skrivnost ni, da v številnih podjetjih naraščajo zaloge materiala, da se povečuje nedokončana proizvodnja; da to za daljšo dobo veže znatna obratna sredstva. Različni, utemeljeni in neutemeljeni so razlogi, da pride do tega. V tovarni »TITAN« v Kamniku so na primer imeli ob začetku letošnjega leta za 234,7 milijona dinarjev materiala in drobnega inventarja in ob polletju za 34 milijonov din več. V

istem času se je zmanjšala nedokončana proizvodnja za 6 milijonov. V primerjavi s prvim polletjem lani je tovarna letos v istem času izdelala 11,5% več izdelkov. Sodijo, da bi bilo zalog materiala in tudi nedokončane proizvodnje manj, če bi kooperanti pokazali več pogodbene discipline, kajti prav zaradi tega jim pogosto pretijo težave v proizvodnji.

V »Celulozi« Medvode se je zaloga celuloznega lesa od novega leta (za 120 milijonov) do konca junija povečala za 41 milijonov. Tovarna je v tem času izdelala 7% več celuloze kot v istem razdobju lani. Sami povedo, da imajo celuloznega lesa premalo, čeprav je bila zaloga ob polletju za tretjino večja kakor ob začetku leta. Če namreč hočejo izdelovati dobro celulozo, potrebujejo prelezan les (vsaj šest mesecev), zdaj pa les leži dosti manj.

Omenjena primera dokazujeta, da so povečane zaloge materiala ponekod nujne, da podjetje zmore povečano proizvodnjo in nemoten potek proizvodnega procesa. Zaradi neurejene preskrbe s surovinami in reprodukcijskimi materiali podjetja včasih tudi nakupujejo na zalogo. Kot omenjeno, lahko na zaloge in nedokončano proizvodnjo precej vplivajo še druge objektivne težave; tako na primer kooperacija. Vendar teh navedb ne velja splošiti, čeprav jih podjetja vseprek navajajo, kadar kdo povpraša, zakaj kopičijo material in povečujejo nedokončano proizvodnjo. Tudi to, kako delavski sveti gospodarijo, namreč še kako vpliva na zaloge in nedokončano proizvodnjo v podjetju. Če lahko glede tega pohvalimo tovarno »COLLOR« Medvode, ki je v času od 1. jan. do 30. jun. letos obdržala zalogo materiala in nedokončano proizvodnjo na enaki višini kot v istem razdobju lani, proizvodnja pa povečala za 10% (glede na prvih šest mesecev lani), je žal

še vse preveč podjetij, kjer zaloge materiala in nedokončana proizvodnja predstavljajo občutne »zaloge« obratnih sredstev.

V občini Kranj, kjer so pripravili zelo podrobno gradivo o poslovanju gospodarskih organizacij v letošnjem prvem polletju in je občinski zbor proizvajalcev o njem že razpravljal, sicer ugotavljajo, da se zaloge surovin in nedokončane proizvodnje povečujejo počasneje, kot pa raste proizvodnja. Tako razmerje med zalogami, v. podjetju in rastjo proizvodnje lahko le razveseli. Če pa razčlenimo gospodarstvo kranjske občine po panogah, najdemo tudi take nerazveseljeve podatke:

V elektroindustriji so se v času od 1. januarja do 30. junija povečale zaloge materiala in drobnega inventarja za 15,9%, nedokončane proizvodnje je za 29,6% več in se bo še povečala, ker ni sredstev za končno montažo. V industriji bombažnih izdelkov imajo ob polletju za 37% več nedokončanih izdelkov kot ob začetku leta in velike zaloge neprodanega blaga v »Zvezdi« za 25% več materiala in 82% več nedokončane proizvodnje kot ob koncu minulega leta itd.

Iz zaključnih računov 19 večjih podjetij ljubljanskega okraja za minulo leto pa lahko razberemo, da so nekatera podjetja povečala zalogo materiala tudi za 126 in nedokončano proizvodnjo za 62 milijonov. Polletnega obročna za večino podjetij ljubljanskega okraja še ni moč dobiti. No, primerjave s podatki za prvo polletje, ki jih občine pošiljajo okrajnemu zavodu za plan z veliko zamudo, čeprav jih je ta v zadnjih dneh že tretjič terjal (nič drugače ni v drugih okrajih) bi gotovo odkrile še marsikatero zadržev v kolektivih, ki so se preveč zanašali na bančno pomoč, zdaj pa razmišljajo, kako bi ohranili doslej najmanj upoštevanen notranje rezerve — zaloge materiala in nedokončane proizvodnje.

Ne bi mogli reči, da delavski sveti o tem doslej niso razpravljali. So, toda premalo temeljito. Toda zdaj, ko banke ne odobravajo novih kreditov za obratna sredstva, govore o teh rečeh malone na vsaki seji delavskega sveta ali upravnega odbora. Potrebne pa so še tehtnejše razprave in ukrepi, ker kot vidimo, tu so velike možnosti za zmanjšanje težav z obratnimi sredstvi.

MARIBORSKI TRG V AVGUSTU

Na prvi videz — tako kot lani. Prihajajo z vozovi in vozički, s kamioni in tricikli, peš, z velikimi in majhnimi košarami. Toda tihi stalnejši obiskovalci mariborskega trga vedo, da se je letos vendarle marsikaj spremenilo. »Malo na bolje, malo na slabše, kot vselej,« pripovedujejo in si ob svojih besedah ne delajo kakšnih posebnih preglavic.

»Letos nam vsaj ni treba trpati za vsako malenkost v mesto«, pripovedujejo Mariborčani. In v resnici se je letos v primerjavi z minulim letom občutno povečalo število prodajal in trgovin s sadjem in zelenjavo. Zamisli, postavitvi paviljonske tržnice na najbolj prometnih točkah in tam, kjer je veliko ljudi, se je že v teh nekaj mesecih pokazala zelo koristna tako za potrošnika kot za prodajalca. »Opuščamo klasični sistem trgovin«, pripovedujejo v Povrtini, glavnem zalagatelju mariborskega trga. »ker lahko po-

trošniku s paviljonskimi tržnicami približamo blago, mu omogočimo, da si prihrani dolgo pot na trg večje količine tudi kakovostno glavnem tolikšno izbiro blaga, kot jo ima trg v zgodnjih jutranjih urah, obenem pa povsem neposredno vplivamo na njegovo povpraševanje.«

Druga značilnost mariborskega trga — vsaj kar zadeva sadje in zelenjavo — je v tem, da se je močno povečala izbira blaga. Zlasti povrtinini naklonjena letina je brez dvoma eden izmed najvažnejših vzrokov za tolikšno izbiro

na trgu. Drugi vzrok pa je v tem, da družbeno kmetijska posestva v zaledju mesta zlasti v poznospomladanskih, poletnih in zgodnjejesenskih mesecih že pošiljajo na trg večje količine tudi kakovostno boljšega blaga. Tudi Povrtina, ki je že vedno glavni zalagatelj, je prispevala svoj delež. Vendar: »Za pomladansko sezono smo si s pogodbami zagotovili 80% predvidene potrebnosti, a se je izkazalo, da bi ostal trg na pol prazen, če bi vztrajali samo pri pogodbah. Prednost pri proizvajalcu je imel tisti, ki je ponujal višje odkupne cene in pogodba je veljala le takrat, ko si je obetal dobiček.«

Zato je Povrtina opustila sklepanje pogodb za letošnjo jesen in si raje zagotovila blago pri družbenih kmetijskih posestvih. Pravijo, da bodo lahko na ta način zagotovili nemoten preskrbo mestu in vsemu okraju, kajti potrošnja tako rekoč iz dneva v dan narašča. Samo v prvem polletju je Povrtina v primerjavi z minulim letom podala v grosističnem prometu za 25% več blaga, v detajlističnem pa celo za 43% več kot v minulem letu. Vzrok za tolikšen porast potrošnje je predvsem povečana kupna moč prebivalstva, boljša založenost trga, izpopolnjena trgovska mreža in navsezadnje tudi boljša kvaliteta blaga in večja izbira.

Tisti redni obiskovalci mariborskega trga pa imajo vendarle nekaj pripomb. Najbolj upravičena med njimi je: »Zakaj so cene porasle kljub dobri letini?« Na višino cen še vedno vpliva v prvi vrsti razmeroma nizka proizvodnja. V zgodnji pomladi in zgodnjem poletju, ko je odkupno področje mariborskega trga Dalmacija, Makedonija, Koprščina in Vojvodina — so cene odvisne od preoznih stroškov in kvalitete blaga. Tako je bila letos v maju pri podjetju Povrtina prodajna cena višja od odkupne povprečno za 18%. V poletnih mesecih cene sadju in zelenjavi občutno upadejo. Vzrok: odkupno področje se je pomaknilo v neposredno okolico mesta, odkup na drugih področjih povsem zamre, razen v primerih, ko gre za občutno nižje cene.

»Vendar se doslej nismo mogli kdo ve kako spuščati v cene,« pripovedujejo v Povrtini, »kajti odvisni smo od tehničnih pogojev, ki nam jih nudi ljudski odbor. Neprimerna skladišča, slab prevozni park — vse to vpliva tako na cene kot na kvaliteto blaga. Samo s škodo, ki je nastala na blagu zaradi neprimernih skladišč, bi na primer doslej lahko brez težav krili anuitete za veliko in moderno skladišče...«

Torej: marsikaj se je vendarle spremenilo na mariborskem trgu v primerjavi z minulim letom, toda kljub vsemu — še vedno nekaj neresenih problemov, ki pa jih je vendarle moč rešiti.

Paviljonski sistem je razširil mariborski trg s sadjem in zelenjavo

LJUBLJANA

cigarete

Bar-Zeta

delovski učinek - dobra cigareta

Nekateri mladi ljudje še vedno doživljajo drobne tragedije, ki jih inscenirajo in režirajo zasebni obrtni mojstri. Marsikdaj se te žalostne končajo šele, ko vajenci opravijo pomočniški izpit. Izpraznjena učna mesta zasedejo nove »žrtve« in stvar se nadaljuje. Deus ex machina v osebi inšpektorja dela je ne prekine, če mu nihče ne prinese na uho, kaj se dogaja za vrati zasebnih obrtnih delavnic. Da, lahko bi kdaj stopil notri in povprašal vajenca, kako se mu godi. Toda to pri nas še ni v navadi. Razen tega mnogi občinski ljudski odbori nimajo inšpektorjev dela. Ker vajenci in njihovi starši največkrat molčijo in potrpijo iz strahu za otrokovo prihodnost, je teh drobnih tragedij še precej. Posebno tam, kjer vedrijo in oblačijo zasebni obrtniki.

Frizer Viktor Kolman z Bleda, mojster starega kova in starih navad, je dobro speljal vođa na svoj mlin. Smitovi, ki mu je iz okolice Brežic pripeljala hčer v uk, je predlagal, naj bi dekletu stanovalo in se hranilo pri njem. Vse skupaj da bo stalo na mesec le slabih šest tisočakov. Mojstru pa ostane še vajenkina mesečna nagrada. Mati je rade volje privolila. Konec koncev bi morala tudi drugje toliko plačati ali pa še več. Glavno pa je, si je mislila, da bo dekletu na varnem. S kmetov je doma in kaj lahko bi jo zapeljale tisočere vabe in pasti letoviškega Bleda. Mojstru Kolmanu je še posebej naročila, naj dekleta ne pušča v slabo družbo.

In mojster je materino željo zelo resno vzel. Jožico, svojo novo vajenko, je težko obremenil z delom, da na zabavo še pomisliti ni utegnila. V frizerski delavnici je delala velikokrat več kot osem ur. Ko je slekla belo haljo, pa so jo čakali na mojstrovem domu umazani kročniki, čebri umazanega perila, prašni predpražniki. Bila je frizerska vajenka in hkrati gospodinjska pomočnica. Dekle si je vse drugače slikalo življenje in učenje na Bledu. Menda je mojster opazil dekletovo razočaranje in ji zato ni dovolil, da bi se sama pogovarjala z materjo, ko jo je prišla obiskat. Toda dekletu je našlo pot, da se je materi

Drobne človeške tragedije

potožilo. Napisala ji je dolgo pismo in ji vse povedala. Kmalu zatem je potrkala Smitova na blejskem občinskem odboru pri referentu za delo in mu pokazala dekletovo pismo...

Založila se je končala. Kolman je bil ob frizersko vajenko. Vsega skupaj je tekla voda le tri mesece na njegov mlin.

Njegov brat, Leopold Kolman, krojaški mojster z Bleda, je imel večjo srečo. Elvira Sekorova, ki se je pri njem učila obrti, je bila bolj potrpežljiva. Celo leto mu je bila gospodinjska pomočnica in v turistični sezoni še sobarica. Ima namreč lastno hišo in več sob, ki jih v poletnih mesecih oddaja tujcem. Elvira je marsikatero poletno noč prespala na mizi v krojaški delavnici, ker je bil mojster odstopil njeno sobo tujim letoviščarjem. Z delom jo je tako vpregel, da za učenje podnevi ni bilo časa. Na šolo se je pripravljala v delavnici, ob cestni razsvetljavi, ki je lila skozi okno. Luči si ni upala prižgati, da je ne bi mojster zmerjal.

Zakaj se ni uprla temu? Iz bojazni, da je ne bi nihče vzel v uk, če bi odšla od Kolmana. Vajenska učna mesta so precej zasedena. Tolažila se je pač, da bo tega slej ko prej konec. Mojster je to vedel in je njeno potrpežljivost vedno bolj izkoriščal. Ko je bila mera zvrhana, je tudi Elvira pisala domov.

Po posredovanju blejskega občinskega ljudskega odbora se Elvira zdaj uči v Naklem za krojačico. Leopold in Viktor Kolman pa nemoteno delata naprej in jima niti na misel ne pride, da bi morala biti pravzaprav kaznovana zaradi izkoriščanja svojih učenc. Toda kdo naj bi ju kaznoval, če ju ni nihče prijavil sodniku za prekrške? Starši obeh vajenk tega niso storili. Mogoče iz odpora do sodnih poti, mogoče iz strahu pred zamero ali iz velikodušnosti in plemenitosti, ki je brata Kolmana z Bleda nista zasluzila. Inšpektor dela bi ju moral prijaviti po službeni dolžnosti, toda tega blejska občina še nima, čeprav tudi v gostinskih podjetjih, na kmetijskih posestvih ter v manjših gospodarskih organizacijah ravna zelo po svoje z ljudmi.

Podobno usodo kot Elvira in Jožica doživlja še marsikateri vajenec na Gorenjskem. Od 117 obrtnih strok v tem predelu Slovenije jih je 61 izključno v rokah zasebnih obrtnikov. V manjših krajih zasebni obrtniki vedrijo in oblačijo in vajenci so jim prepuščeni na milost in nemilost, posebno če pri njih stanujejo. Mnogi starši vedo, da mojstri izkoriščajo otroke, toda iz strahu za njihovo prihodnost potrpijo in molče prenašajo kritice. Nekateri tovarne ne sprejemajo rade mladih delavcev, razen tega so omejele fluktuacijo in torej ni potrebe po novih ljudeh, državna obrtna podjetja prejema pred začetkom leta kupe prošnje za sprejem v uk, toda mnoge morajo zavrniti, ker je pač število vajenskih mest omejeno. In tako je mladina prisiljena, da gre v uk k zasebnim obrtnikom, zlasti če se želi učiti tiste obrti, ki ni v domeni državnih obrtnih podjetij.

Sicer pa si zasebni mojstri tudi v večjih krajih marsikaj privoščijo. Na Primorskem pri Kranju baje zasebni krojaški mojster vajenkam nič ne plačuje, jih uporablja za razna domača dela in jih povrh še klofuta. Včasih se spozabi celo nad pomočnico. Na okrajni obrtni zbornici v Kranju pa tega niso zvedeli od teh deklet, ampak od neprizadetega, človekoljubnega opazovalca.

Po vsem tem se res ne moremo čuditi, če naši obrti primanjkuje kadrov in če jih bo še primanjkovalo, čeprav bo novi učni sistem prinesel vajencem veliko olajšav in jim skrajšal učno dobo. Menimo, da bi morali inšpektorji dela in vajenske šole v prihodnje bolj gledati, kako se vajenci učijo in kako živijo, zlasti če stanujejo pri zasebnih obrtnikih.

MARIOLA KOBAL

AKCIJA »GNEČA« POGLED SKOZI POTROŠNIKOVA OČALA

Vsi smo navezani na usluge trgovine. Toda vse trgovine niso enake: nekatere so bolj, druge manj uslužne. Ene so dobro, druge slabše založene. Veliko dobrih lastnosti bi se našli, če bi razčlenjevali delo ter organizacijo v naših sodobnih trgovinah. Kulturna postrežba je povečini našla pot že v vse prodajalne. Toda včasih pa se nam le primeri, da s tem ali onim nismo povsem zadovoljni. Mogoče so take napake malenkostne, so pa napake! In če jih hočemo odpraviti, moramo pogledati trgovino skozi potrošnikova očala.

Vložki za srajce

Ne vem, kdo si je o mislil to modo — vem pa, da k moderni srajci spadajo tudi vložki za ovratnike. Kadar človek kupuje srajco, dobi navadno prvi par teh vložkov že v ovratniku. Priznajmo, da smo včasih tudi pozabljivi. In kadar damo srajco v pranje, se nam tu in tam zgodi, da pozabimo vzeti vložke iz ovratnikov. Nič čudnega ni, če se pri pranju prelomijo in potem...

in potem je treba kupiti vsekakor nove vložke. Zadnjič sem jih iskal v mnogih naših tekstilnih trgovinah. Ustavil sem se v Nazorjevi ulici pri »Tekstilcu«. Prodajalna je majhna. Če vstopi 10 ljudi v njo, se že prerivajo. Če pa je v trgovini 20 ali več ljudi, je prava gneča in v tako gnečo sem zašel, ko sem kupal v tej trgovini vložke za srajce.

Pred pultom so se ljudje kar trli. Počasi sem rnil komolce mednje, za komolci pa sem sam lezel počasi k prodajnemu pultu. Dobro pol ure sem spohal, da sem se lahko naslonil na pult. Prodajalke so hitele rezati ter zavijati blago in končno sem prišel na vrsto tudi jaz.

»Želite?«
»Vložke za srajce!«
»Oprostite, vprašajte na oni strani!«

Upravičeno sem se raztogotil, saj sem stal, oziroma se prerival pred prvimi pultom skoro pol ure. In zdaj mi ni preostalo nič drugega, kot da sem moral zapustiti prvotno »bojišče« in se obrniti za 180 stopinj ter se napotiti na drugi konec prodajalne. Kljub temu, da je trgovina dolga le kakšnih 60 metrov, sem spet porabil za to pot dobre pol ure, da sem lahko prodajalki na nasprotnem koncu trgovine razodel svojo željo:

»Vložke za srajce!«
»Oprostite, jih nimamo!«

Prvo premišljevanje

Ko sem spet zunaj zadihal sveži zrak, sem začel resno premišljevati: »To je bila ena izmed trgovin, kjer podajajo moderne moške srajce.

Zal vsakdanji prizor v naših trgovinah

»Janeza« je treba pohvaliti

Ne vem, če poznate »Janeza« vsi. To je tista štacuna, kjer je vselej največja gneča, posebno na tržni dan. Včasih je bil »Janez« nasproti arkad, potem se je odselil. Kam — tega ne bi vedel, če ne bi oni dan...

... slučajno butnil v železno stojalo pred to trgovino na Poljanski cesti. Na železni polici je stalo namreč razstavljeno blago. Tudi izložbe so bile polne blaga. In vendar so prav te police privlačile največ kupcev, saj so lahko s prsti otipavali, gledali in ocenjevali razstavljeno blago. Ko so stopili v prodajalno, izbira ni bila težka.

»Dajte mi tri metre tistega po 260 din. Zunaj ga imate pred trgovino in je zeleno-rumeno »karirano«.

Prodajalka je takoj vedela, za katero blago gre. Vzela je balo s police, odmerila in odrezala. Še pot do blagajniškega stroja in bil sem hitro ter solidno postrežen — prodajalka pa je stregla že naslednji potrošnici.

Drugo premišljevanje

Kdo bi si mislil, da na tako — skoraj skromen način — lahko hitro ter več ali manj solidno postrežejo v tej prodajalni svoje kupce. Če je izbira hitra, tudi gneče ni. Mnogi izberejo blago že pred trgovino.

Ne mislim, da bi morala vsaka trgovina postavljati in razstavljati svoje blago pred lokalom. Saj so naše izložbe v Ljubljani res lepo opremljene. Morda pa bi se dalo nekaj podobnega omisliti v vsaki trgovini, kjer bi kupci imeli lažji dostop k blagu, ki ga nameravajo kupiti. In če bi znale prodajalke pojasniti vse, kar želi kupec zvedeti o kvaliteti blaga itd., potem bi podaja šla hitreje od rok in ne bi bilo več gneče v trgovinah.

(Ne)postreži si sam

Zadnji krik trgovinske mode so vsekakor samopostrežne trgovine. Tudi v Ljubljani imamo to pridobitev. Kaj je lepšega, kot če greš lahko

Tudi pri peteršiljku in korenčku se včasih nabere vrsta čakajočih

v trgovino, si izbereš blago po svoji volji, ga naložiš v košarico, pri blagajni ga pa plačaš. Človek bi mislil, da je to »ekspres« trgovina in postrežba.

Hotel sem ugotoviti, koliko časa bom izgubil za nakup kruha, sladke smetane in govejega mesa.

Mlekarno imam skoraj pod nosom. Do nje sem rabil pet minut — postrežen sem bil v treh minutah. Od tu sem se napotil v pekarno Ajdovščina — štiri minute je bila dolga pot. Postavil sem se v vrsto — tu je namreč pri kruhu skoraj vselej velika gneča. Toda ker smo bili čakajoči kupci še kar disciplinirani, sem dobil ter plačal kruh v šestih minutah. Samo čez cesto sem moral do mesnice Slamič, za kar sem potrošil eno minuto. Meso je bilo izbrano, stehano in zavito v treh minutah. Čez pet minut sem bil že doma. Skupaj sem torej porabil 27 minut.

Potem pa me je zanimalo, koliko bi pridobil na času za nakup istih stvari v samopostrežni trgovini. Tudi do »samopostrežne« mi je hoditi pet minut.

Bila je sobota, ura pa je kazala natanko 18, ko sem stopil skozi vrata prodajalne.

»Trenutek, prosim!« me je ustavila prodajalka, ki razdeljuje košarice.

Že sem stegnil roko, da bi vzel košarico, pa sem namesto nje dobil le prijazen nasmeš prodajalke.

»Morate potrpeti, kajti v prodajalni je preveč ljudi! Naj se prostor malo izprazni!«

Čakal sem dobrih deset minut. Med tem se je za mano naredila spet gneča in vrsta čakajočih gospodinj se je raztegnila celo na pločnik pred trgovino.

Končno me je nežni glasek spustil naprej in za mano se je vsul tok množice. Pri kruhu sem se ustavil.

»Belega nimate?« sem vprašal, ko sem videl le nekaj štruc črnega kruha.

»Malo počakajte, takoj ga še prinesejo!« mi je razložila prodajalka.

Res sem malo počakal — samo 15 minut in sem si lahko vzel štruco. Pri oddelku za mleko in mlečne izdelke sem se moral zriniti skozi množico gospodinj, ki so izbirale piščančke na sosednjem pultu. Šele na drugi strani te gneče se mi je posvetilo »mlečno« obzorje, ki pa je bilo že oblačno: namreč na pultu za mleko je stal samo »prazen nič«. Razumem, ura je pozna in mleka ter smetane je že zmanjkalo.

Se po meso stopim. Tu sem moral v vrsto. Kakšnih deset kupcev je zalosno pregledovalo sedem zavitkov teletine, kajti drugega mesa ni bilo več. Pogled na ura me je prepračil. Da sem od krušnega pulta pa do mesa porabil osem minut. Nisem hotel več čakati.

Pa sem se grdo zmotil — še sem čakal — to pot kar 12 minut pred blagajno, ker je bila tolikšna vrsta. Doma sem zračunal, da sem bil najspodobnejše »samopostrežen« v 55 minutah.

Tretje premišljevanje

Da je takšna gneča ob sobotah v »samopostrežni« je vzrok temu, ker je teh vrst trgovin premalo v Ljubljani. Drugi vzrok bo najbrž ta, ker samopostrežna trgovina dobi zaklane piščančke, medtem ko jih nikjer drugod ni dobiti. Nekaj podobnega bo držalo za meso in mleko. Ob ostalih dnevih ni tolikšne gneče. Prav zaradi tega bi bilo želeli, da je ne bi bilo niti ob sobotah niti ob nedeljah. Toda to bo doseženo takrat, ko se bodo prvi samopostrežni trgovini pridružile še druga, tretja...

Tudi organizacija samopostrežbe mi ni všeč. Če je zmanjko kruha, bi morali za pult postaviti tablico: »Kruha ni!« — ali pa — »Kruh še dobimo!« Podobno tudi pri mesu in tistem blagu, ki ga gospodinje najprej pokupijo. Tako pa stojš in čakaš, čakajo za teboj drugi in končno se le nekdo ojunaki ter pove: »Tega in tega danes ne bo več!«

Seveda pa mnogokrat povzročamo gnečo v trgovinah tudi sami. Kadar je največ kupcev, najbolj izbiramo. Če smo že tako izbirčni, tedaj se odločimo za nakup takrat, ko se v prodajalnah prodajalci »dolgočasijo«, ker ni ljudi.

Očala bi se dalo še marisakj j Ob pogledu skozi potrošnikova očala bi se dalo še marsikaj povedati glede postrežbe v naših trgovinah — toda bodi za danes dovolj!

LENART BALOH

ZGODBA NEKE KAMERE

Ime mi je Leica. In čeprav sem že nekoliko v letih, me fotoreporter vseeno rad jemlje s seboj. Pravi, da zato, ker imam tak smisel za prikazovanje življenja, ker ga niti ne olepšujem niti ne prikazujem slabšega, kot pač je. Pravi, da sem objektivna.

Tudi tisti dan, ko je fotoreporter odpotoval na dopust v Izolo, se ni mogel ločiti od mene. Tako sem se spet srečala z morjem in ljudmi, ki si tod prizadevajo pozabiti svoj vsakdan, ali kot pravijo oni, »so tu na letnem oddihu«. Tu pa se že začinja moja zgodba, zgodba enega dne, ki pa je — vsaj zame — tako zelo podoben vsem drugim v teh počitniških mesecih:

Ko so drevesa pogrnila svoje skromne sence v na pol posušeno travo, je pristala ob pomolu tako težko pričakovana barka. Zdaj se je začel lov na ribe, bolj dramatičen in utrudljiv, kot so ga imeli ribiči v nočnih urah. Našemu ekonomu je bila tokrat sreča mila in izpolnil je obljubo, da bomo v teh desetih dneh vendarle zagledali na krožnikih ribe. »Pa če jih bom moral iz Ljubljane pripeljati, ribe bodo!«, se je priduševal vseh devet dni zapovrstjo.

Zdaj je naložil ribe in zadovoljno pogнал motor, kajti v naslednjem trenutku si je prihranil dolgo pot v Ljubljano.

Z dvojkoma Rajkom in Tatjanco sem se srečala na obali. Že v prvem trenutku sta se mi nekam priljubila. Očka je »knap«, sta pripovedovala, in letos da sta prvič na morju. Ko pa sem ju uprašala, zakaj tako žalostno zreta v norčavo morje, sta povedala, da bi se rada učila plavanja. Hotela sem ju razveseliti in sem jima obljubila, da bom sama poiskala učitelja plavanja.

Toda! Vzdolž vse obale ni bilo nobenega učitelja tega športa ali te življenjske nuje, kakor se vzame. Turistična društva so se izgovarjala, da so starši sami dolžni učiti svoje otroke plavanja in da tovarna Jugovinil izdeluje že zadostno število plavalnih pripomočkov. V kopalniščih pa so samo zmajevali z glavami, kako da sem prišla na takšno misel in da je za vodo treba samo poguma.

Menda mi ni treba še posebej pripovedovati, da Tatjanca in Rajko nista mogla razumeti niti tistih v turističnih društvih niti tistih v upravah kopalšč. Se pri kosilu sta ostala čemerna.

Vsem sanitarnim inšpekcijam nakljub je proti osmi pristopical pred naselje sivček s hruba. Polne kangle mleka so votlo ropotale po njegovem hrbutu. Potem se je utrujeno ustavil ob svoji vsakodnevni postaji pri krivenčastem boru in se prepustil svojim zamorjenim mislim:

»Kakšna nehvaležnost! Saj je šele jutro in sonce se tudi še ni ogrelo do petindvajsetih stopinj. Ti pa bi hoteli, da bi jim vozil mleko nekakšen avtomobil s hladilnimi napravami. Če bodo še naprej nergali, me v prihodnje ne bo več sem, potem pa naj jemljejo mleko, kjer že hočejo. Ph, namesto da bi mi bili hvaležni, ker sem se vsaj jaz spomnil nanje.«

Pod borovcem pa so se med tem zvrstili v vrsti lonci in lončki, kozice in kozičke.

Mlekarna v mestu je ponujala jogurt in lučke in kokto in pecivo vseh vrst, samo mleka je že zarana zmanjkalo.

In ko je iz kangel otekla poslednja kapljica mleka, so sivčka predramili iz njegovih zamorjenih misli. Počasi je odstopical proti hrību, tako kot je včeraj in tako, kot bo — jutri.

Sredi dopoldneva sem nenadoma morala z njim. Na trg. Vtepel si je v glavo, da bi se mu za malico prileglo sadje. Sprva je nekaj godrnjal nad izbiro, potem pa se je vendarle odločil, da bo med hruškami in kumaricami izbral hruške — vsaj tako jih je on imenoval.

Potem se je nenadoma odločil za morje. Čez čas se je, skromen kot zna biti le on, uvrstil v ekipo debelih, ki je prav takrat igrala nogometno tekmo proti suhim. In še pomislil ni, da bi se jezil nad turističnimi društvi, upravami hotelov in kopalšč, ki tudi za to sezono niso poskrbeli za vodne smuči, motorne čolne ali čisto navadne sandoline. »Bodimo skromni«, je dejal in hotel zabiti gol.

»Dober tek«, sem voščila, a so bili vsi zaverovani v krožnike, da se niso utegnili niti zahvaliti. Pa kaj bi jih motila pri tem najbolj simpatičnem opravilu dneva!

Popoldnevi so na morju tako zelo podobni dopoldnevom. Nekateri sicer po kosilu radi nekoliko zadremajo, ker jih kosilo strašansko zdela, navsezadnje pa jih vendarle zmanita morje in plaža.

Večeri pa prinašajo nemir. Ljudje iščejo po mestu plakate, ki naj bi jih, vsaj tako so prepričani, povabili na nekaj prijetnih uric. Pa čeprav so večer za večerom razočarano ugotavljali, da takih plakatov ni, so jih tudi tokrat iskali. Iskali so jih, dokler niso odšli — spat.

Le barba »Pri ribiču« kar naprej nosi na mizo poliče vina, Tarok in klepet!

Dva pa sta se z roko v roki napotila po obrežju, da bi prisluhnila klepetu morja. A njiju nočem izdati.

FOTOGRAFIJE: MILAN SPAROVEC
TEKST: BOJAN SAMARIN

V JESENIŠKI ŽELEZARNI 8 odstotkov več kakor lani

Prejšnji teden so člani delavskega sveta jeseniške železarne pregledali delo in proizvodne uspehe, ki so jih dosegli v letošnjem prvem polletju. Poročilo o periodičnem obračunu so najprvo analizirali obratni delavski sveti vseh petih ekonomskih enot, potem pa ga je dobil skupaj s pripombami upravni odbor. Prejšnji petek pa ga je glavni direktor predložil centralnemu delavskemu svetu, ki ga je po daljši in zanimivi razpravi potrdil.

Letošnje prvo polletje pomeni za jeseniško železarno skoraj prelomnico v razvoju in dosežanjem delu. Prehod na obračun po enoti izdelka je povsem uspeh. Proizvodnja se je količinsko povečala, hkrati pa so občutno zmanjšali proizvodne stroške. Plan skupne proizvodnje je bil v prvem polletju presežen za en odstotek. V primerjavi s proizvodnjo v ena-

kem času lani (in z istimi zmogljivostmi) se je proizvodnja povečala za 8%. Ta podatek najlepše kaže nenehno rast storilnosti v jeseniški železarni.

Medtem ko je bil presežen plan blagovne in skupne proizvodnje, pa za malenkost niso izpolnili plana prodaje po vrednosti. Vzrok temu je — kot vsa leta doslej — neizpolnjevanje plana po kvaliteti, proizvodnja polizdelkov, zlasti trafo in bele pločevine, ker ta dva proizvoda praktično šele začenjajo proizvajati.

S. T.

Prizadevnost »Iztok«

Z uvozom hidravlične stiskalnice za furniranje plošč in nihalne krajne žage so v mizarstvu »Iztok« pri Mirni zelo izboljšali proizvodni postopek (postopek za furniranje so skrajšali s štirih ur na pet minut).

V tem podjetju so si tudi sami zgradili kotlovnico, skladišče za les in razširili strojni oddelek. S tem so ustvarili pogoje za izdelavo kar 2800 spalnic letno.

L. K.

Spomenik Rusjanu

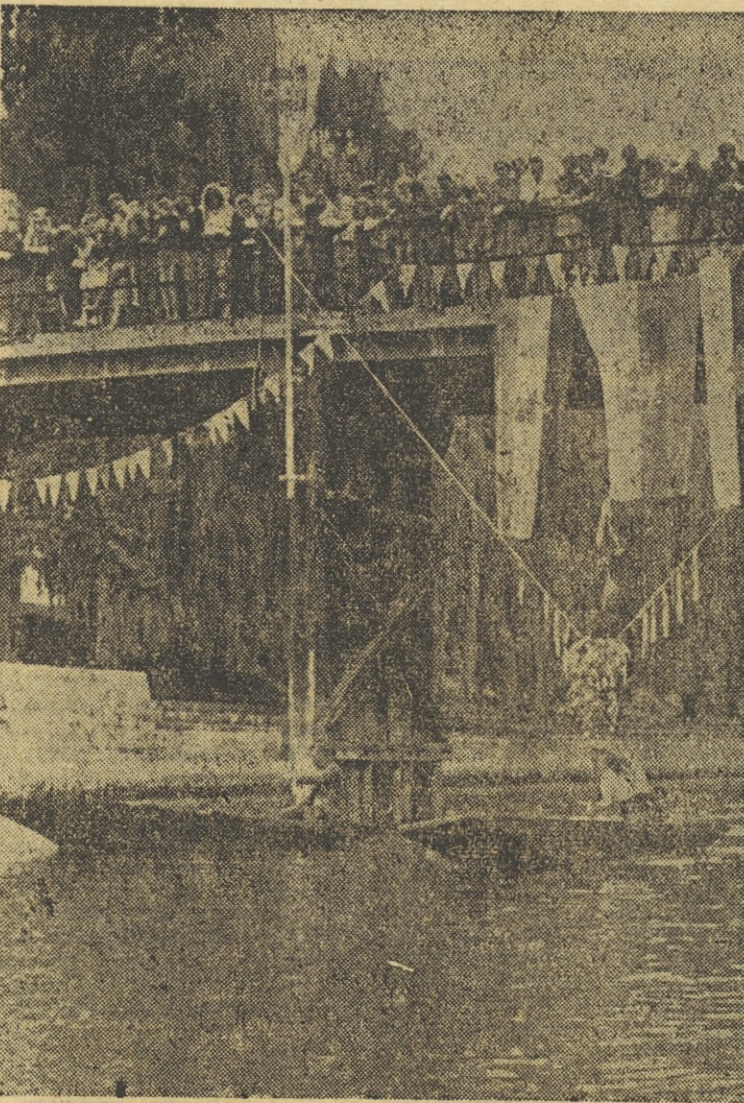
V septembru bodo v Novi Gorici (v parku ob Erjavčevi cesti) odkrili spomenik prvemu slovenskemu letalcu Edvardu Rusjanu. Z odkritjem spomenika bodo praznovali tudi 50-letnico jugoslovanskega letalstva. V tem času bodo v Gorici priredili razstavo o življenju in delu prvega slovenskega letalca ter o razvoju našega letalstva. Goriški Aeroklub, ki ima Rusjanovo ime, pa bo izdal posebno brošuro.

Spomenik bo 10,5 m visok kip sodobnega Ikarusa — človeka s kril. Narejen bo iz belega cementa. Osnutek zanj je napravil kipar Janez Lenassi.

L. K.

Hmelja manj, vendar bolj

V Savinjski in Šaleški dolini se že pripravljajo na obiranje hmelja. Krpajo platnene koše in poizkusno kurijo sušilnice. Hmeljarji računajo, da se bo sezona hmelja pričela po 15. avgustu. Pridelek bo letos količinsko nekoliko manjši, kvalitetno pa bo hmelj precej bolj. Doslej so rože že petkrat poškrpili. Zelijci, da bi bilo v dneh, ko bo prišlo v obe dolini več tisoč obiralov, vreme lepo.

Minulo nedeljo je bila na Ljubljani, od Špice do Pruiskega mostu, zanimiva prireditve, ki jo je gledalo več tisoč Ljubljančanov.

Komisija za počitve Ljubljance pri Turističnem društvu Ljubljana in Turistično opeševalno društvo Prule sta namreč priredila »Colnarski turnir«, ki je potekal tako, kot ga je opisal Valvasor v svojih spominih. Razlika je bila seveda le v nagradah. Po Valvasorjevem pripovedovanju so bile nagrade: tovar vipavca, tri valte sukna in par nogavic. To pot pa sta bili nagradi: 50 litrov vina in gnjat, ki sta ju prispevala »Slovenija vino« in Mesna industrija »Emona«. Sod vina, ki je visel na Pruiskem mostu, je odnesel najspretnější čolnar-borec: tisti, ki se je najdlje obdržal v zibajočem se čolnu, kajli borce sta se porivala v vodo z dolgimi topimi sulicami, kar ni bilo tako enostavno. Gnjat pa je pobral najhitrejši čolnar, ki je moral veslati proti toku v starem ribiškem čolnu — »škafli« — (na sliki).

»PLANIKA« PRIPRAVLJA V POLJANAH SVOJ OBRAT

Za začetek 400 parov čevljev

Za obratom v Turnišču pri Murski Soboti bo novozgrajeni obrat za izdelovanje zgornjih delov obutve v Poljanah nad Škofjo Loko že drugi korak tovarne čevljev »Planika« iz Kranja k razširjanju proizvodnje na gospodarsko manj razvita področja naše republike, kjer je tudi nezaposlene delovne sile na pretek.

Poljane, ta prijazna vasica nad Škofjo Loko je zadnje čase spremenila svojo podobo. Še pred kratkim so o njej govorili največ razni turisti, opisujoč njene lepote, danes pa prihajajo v svet glasovi o novih obratih, ki nastajajo v tem kraju. Škofjeloško podjetje »Motor« je v enem izmed dveh združenih domov uredilo manjši obrat, tudi kranjska tovarna »Tiskanina« pripravlja v tem kraju svojo podružnico, končno pa se je odločila za tak korak tudi »Planika«.

Otvoritev obrata »Planike« so pričakovali že junija, vendar so gradbena dela, pripravljanje tekočega traku in zakasnitve dobave strojev to onemogočile. Zdej

pričakujejo, da bo obrat začel proizvajati v začetku septembra. Zgradba je že urejena, delovni prostori pripravljeni in opremljeni s centralno kurjavo ter klimatskimi napravami, fluorescenčnimi svetilkami in tekočim trakom za transport polizdelkov. Poleg delovnih prostorov je še lična jedilnica, garderoba z omaricami ter umivalnica in kopalnica s tuši.

Ker teče dobava šivalnih strojev zelo počasi, bodo v začetku izdelovali dnevno le okoli 400 parov zgornjih delov. Delovno silo, ki bo v večini ženska, bodo sestavljale domačinke in žene ter dekleta iz bližnje poljanske okolice. Za delo bodo kar dobro izvežbane, saj se zdaj vozijo vsak dan v matično podjetje v Kranj. Tam imajo poseben trenajni center, nekako majhno tovarno v

tovarni, v kateri se priučuje nova ter nepriučena delovna sila. Pouk vodijo posebni instruktorji, za vsako delovno mesto pa je določen poseben učni načrt. Tako na primer pričnejo bodoče prešivalke, to so delavke, ki bodo kasneje na šivalnih strojih sestavljale zgornje dele obutve, svoj pouk s šivanjem krogov in drugih likov na papirju, kartonu, raznih usnjenih odpadkih itd. Počasi napredujejo in njihove nove naloge so vse zahtevnejše. Ko so že dobobra vpeljane v delo, pričnejo serijsko proizvodnjo čevljev, ki jih v omenjenem centru izdelujejo za široko potrošnjo.

Matično podjetje v Kranju se je odločilo za ureditev obrata, v katerem bodo izdelovali samo zgornje dele, prav zato, ker je v Poljanah in okolici prav ženske delovne sile dovolj in pa zato, ker nameravajo v matičnem podjetju zaposleno delovno silo presmeriti predvsem na montažo čevljev. Računajo, da bodo že prihodnje leto znatno povečali svoje zmogljivosti.

D. R.

Tekstilna tovarna Prebold

Tkalnica, oplemenilnica, elektro-foto gravura

Izdelujemo in nudimo trg. mreži: bombažne tiskane tkanine: cic, delen, keperbarhent, deftin, flanelo, blago za zimске in letne pižame, blago za ženske in otroško perilo, naglavne rute

Stanične tiskane tkanine: delen, naglavne rute

CENE ZMERNE, BOGATA IZBIRA VZORCEV!

PO KATEREM ČLENU?

A. B., Murska Sobota:

Ali je bila izdana kaka uredba, po kateri se pri gospodarskih organizacijah določajo letni dopusti delavcem po drugih merilih kot uslužbencem?

Take uredbe ni. Trajanje letnega dopusta se določa delavcem kot uslužbencem po enakih merilih. Nedoletnim delavcem in uslužbencem določa trajanje letnega dopusta v glavnem 237. člen zakona o delovnih razmerjih. Za polnoletne delavce in uslužbenke pa velja po 26. členu istega zakona v glavnem merilo skupne delovne dobe upravičenja in morebitna dodatna merila, ki jih je določil zvezni izvršni svet v svojem navodilu v Uradnem listu FLRJ št. 21/58 in ki jih po 236. členu zakona o delovnih razmerjih predpiše gospodarska organizacija s svojimi pravili oz. s pravilnikom. Le v kolikor izpolnjuje pogoje za uporabljanje teh posebnih dodatnih meril izmed več oseb, delavcev ali uslužbencev brez načelne razlike ena ali druga teh oseb različno, tedaj lahko nastopi kljub enaki dolžini delovne dobe razlika v odmeri letnega dopusta, seveda pod pogo-

jem, da izpolnjujeta obe osebi pogoj nepretrgane predhodne delovne dobe enajstih mesecev. Če pa je bil po vašem poročilu določen prodajalki s skoro 7 leti delovne dobe letni dopust le 13 delovnih dni, namesto najmanj 18 delovnih dni, in prodajalki z več kot 15 leti delovne dobe le letni dopust 17 delovnih dni, namesto 24 delovnih dni, tedaj je temu lahko vzrok le eden naslednjih štirih primerov: prvič, da se je pripetila pomota, katere popravo lahko zahteva prizadeta s pritožbo na upravni odbor podjetja, drugič, da sta ena ali druga uslužbenka na račun letnega dopusta že porabili nekaj dni, tretjič, da namerava uslužbenka sporazumno s podjetjem izkoristiti ostale ji po zakonu in merilih pripadajoče dni letnega dopusta še posebej ali četrtič, da uslužbenka za to koledarsko leto še ne izpolnjuje pogoja nepretrgane delovne dobe enajstih mesecev in se ji določa letni dopust po merilu 37. člena zakona o delovnih razmerjih in morebitnih dodatnih merilih, po katerih pa se ji ne more dodati več kot 6 delovnih dni dopusta.

J. A., Celje:

Ali se plača v zdravstvenih zavodih delo na dan državnega praznika, opravljeno v turnusu, posebej ali le kot navadne delovne ure?

Pri zdravstvenih zavodih se plačujejo sicer nadure, ne plačujejo se pa dodatki za nočno delo, za delo na dan tedenskega počitka in na dan državnega praznika, kolikor se giblje v okviru rednega delovnega časa. Po 303. čl. zakona o javnih uslužbencih določa v teh zavodih vsak zavod svoj pravilnik o plačah, ki ga predpiše upravni odbor zavoda po proceduri, ki jo zahteva 304. čl. istega zakona. S tem pravilnikom se določa zlasti način plačevanja nadurnega dela, dela med dežurno službo in izrednega dela. Nadurno delo se sme odrediti po tretjem odstavku 84. člena istega zakona samo izzvetno. Pravilnik se mora gibati v okviru zakona o javnih uslužbencih in predpisov zveznega sekretariata za ljudsko zdravstvo. — Redni delovni čas znaša po 84. členu istega zakona praviloma 7 ur dnevno, v službah, v katerih se dela z izmenami, pa 8 ur dnevno. Pravico na dodatek za nočno delo, za delo na dan tedenskega odpočitka in na dan državnega praznika imajo sicer na podlagi drugega dela zakona o delovnih razmerjih osebe, ki so zaposlene v gospodarskih organizacijah, nimajo pa take pravice osebe, ki so zaposlene v zdravstvenih zavodih in sicer bolničarji, tehnično in pomožno osebje ne po izrednem predpisu 33.

člena Uredbe o plačah tehničnega osebja in pomožnih uslužbencev, Uradni list FLRJ št. 7/58, ostalo osebje pa ne po zakonu o javnih uslužbencih sploh, ki nima nikakršnih določb za plačilo takih dodatkov.

H. I., Ljubljana:

Ste poročena, imate dojenčka in delate s skrajšanim delovnim časom. Uslužbenka ste v K. kot laborantka v specialni stroki. Prebivala ste v K. skupaj s svojim možem. Ta je bil premeščen v L., kjer je dobil sedaj tudi stanovanje, tako da prebivate sedaj v L. in se morate voziti dnevno na delo v K. — Ali je res, da mora biti tudi žena, ki to želi, premeščena, če ji je bil premeščen mož. Če takega določila ni, kako bi si sploh inace pomagali, da se vam ni treba voziti za 4 ure dela iz L. v K. in da ne bi bila na škodi pri dohodkih?

Vaše podjetje v K. nima obrata v L., tako da bi mogli pri njem izposlovati premostitev v L. in se s tem poslužiti določbe 68. člena zakona o delovnih razmerjih, po kateri se mati z otrokom do sedmih let ne sme razporediti na delovno mesto izven kraja, v katerem živi. Pač pa smete razvezati Vaše sedanje delovno razmerje v K. z Vašo odgovorjo ali po sporazumu s podjetjem glede na točko a) drugega odstavka 90. člena istega zakona, ker je Vaš mož premeščen. Dokler vam za občino Vašega novega prebivališča pristojni biro za posredovanje dela (v bo-

»Avtoelektro«, podjetje v Tolminu, uvaja proizvodnjo avtomobilskih svečic. Prototipi so že prestali preizkušnjo domačih strokovnjakov, ki so jih ocenili enako kot uvožene. Naša industrija avtomobilov in motorjev je tako dobila dobrega domačega ponudnika, ki bo s svojo letno proizvodnjo (300.000 avtomobilskih svečic, 40.000 svečic za gretje in še 50 ton odlične keramike iz sinterkorunda!) posem zajel dosežani uvoz in v znatni meri pocenil proizvodnjo.

Obetajoči program pa je zašel v slepo ulico! »Avtoelektro« še zmerom ni zgradil peči za topljenje korunda (surovina za proizvodnjo svečic), še vedno odlaga dan, ko bo začel s serijsko proizvodnjo...

Delovnemu kolektivu »Avtoelektro« nikakor ni vseeno, da iz dneva v dan in iz meseca v mesec odlaga začetek serijske proizvodnje zavoljo težav, ki gredo — po njegovi preprosti razlagi — na račun zamotanega bančnega poslovanja! Jugoslovanska investicijska banka v Beogradu je odobrila devizna sredstva za nakup tako imenovane tunnelne peči že meseca februarja. Sklep banke je romal skozi Centralo v Ljubljani, pa mimo podružnice v roke podjetja, ki ga je

Nestrpnost

sprejelo v prvih dneh marca. Predstavniki podjetja je takoj pohitel v Ljubljano, kjer je na Centrali (Jugoslovanski investicijska banka, Centrala Ljubljana!) dobil vse informacije za veljaven podpis pogodbe.

Konec aprila je podjetje podpisalo pogodbo. Toda, čez štirinajst dni so na »Avtoelektro« izvedeli, da je pogodba pomanjkljiva. Pravniški oddelek banke ni priznal za veljaven podpis podpredsednika občine, pač pa je zahteval predsednik občine. Spet sta minula dva tedna, predno je predsednik, ki je bil tedaj na dopustu, podpisal pooblastilo, s katerim je pooblastil podpredsednika za upravičenega podpisnika pogodbe.

Konec maja je Centrala ugotovila, da v pogodbi manjka poročena izjava v Novi Gorici!

Skratka — podjetje je uveljavilo svojo pravico do nakazanih deviznih sredstev šele nekje v mesecu juliju!

Delavci so godrnjali!

Nakup peči pa je bil odvisen še od komercialnega soglasja, ki ga je iskalo podjetje v Beogradu. Štirinajst dni za odgovor, ki pa je bil v pojasnilu, kakšno dokumentacijo mora podjetje predložiti, če hoče dobiti to soglasje!

Med vsem tem časom je spremenil račune podjetja nov carinski predpis! Tej spremembi se je pridružil še odločitev banke, ki je nameravano enkratno investicijo spreminila na triletno kreditiranje.

Podjetje ni računalo na obresti, ki si jih bo zaračunal dobavitelj!

Spet težave, o katerih je kolektiv burno razpravljal.

Med 550 elaborati, ki jih je v minulem obdobju pregledala Jugoslovanska investicijska banka, Centrala v Ljubljani, med številnimi pogodbami, ki jih je podpisala, je zastajala na mizi oddelka za kreditiranje v gospodarstvu tudi pogodba »Avtoelektro« iz Tolmina. Pomanjkljivosti v pogodbi bi se lahko odpravile čez noč, toda »razgovori« s pomočjo posrednikov (Centrala podružnici, podružnica banke v Novi Gorici, ta spet Tolminu...) so rešitev zavlačevali.

Nemara je postopek prenatrpan s številnimi pečati in podpisi, nemara bi bilo poslovanje lahko bolj direktno in s tem hitreje, nemara je sistem dela še nekoliko tog v svojih predpisih (Zakon o občinskih ljudskih odborih enakovredni podpredsednikov podpis s predsednikovim!), res pa je, da takšna odgovornost, kot jo je družba zaupala banki, zahteva določen red, odmerjeno natančnost.

Delovni kolektivi bi morali biti dobri seznanjeni s tem redom in z zahtevami te natančnosti, zlasti še v primerih, ko imajo v banki opravke. Nova proizvodnja ne more nastati čez noč; njen, včasih dolgotrajen nastanek, mora spremljati strpnost prizadetega kolektiva. V kalkulacijah in računih so vselej določena predvidevanja morebitnih težav, ki jih kolektiv sicer niti ne sluti, ve pa, da so možne. S tem bi bila prihranjena mnoga huda volja, podčrtana pa bi bila pomembna vloga banke, ki mora razdeljevati sredstva s prizadevnim premislekom. V takšnem odnosu pa so seveda tudi razmišljanja o tem, ali je delovni sistem (zlasti še sistem kreditiranja!) v banki že res povsem dognan, koristna spodbuda k hitrejšemu poslovanju banke s podjetji in občinami!

D. K.

Obrat za družbeno prehrano v Velenju

Ze več let je v Soštanju in Velenju velik problem družbena prehrana. Predvsem se v Velenju, kjer je samo v Rudniku zaposlenih okoli 800 samskih delavcev. Prvotno zamisel, naj bi bil tak obrat v hotelu, so ovrgli in so raje preuredili gostišče Rudar v Velenju. Sredstva za to bo

prispeval rudnik lignita in nekateri druga večja podjetja. Ze naslednje leto pa nameravajo v Velenju zgraditi nov moderen obrat družbene prehrane. Gradnja bodo finansirala podjetja iz Velenja. S tem obratom bodo dokončno uredili družbeno prehrano v tem kraju

Nova trgovska hiša v Radovljici

Kolektiv trgovskega podjetja »Železnina« Radovljica je v soboto odprl nove trgovske lokale. Svečanosti so razen vsega kolektivna prisostvovali tudi predstavniki občinskega ljudskega odbora in političnih organizacij.

Trgovsko podjetje »Železnina« v Radovljici je nastalo že pred desetimi leti. V začetku je ime-

lo skromno poslovanje, saj je imelo leta 1951 le 22 milijonov dinarjev prometa. Iz leta v leto pa je promet rasel in je lani znašal že 172 milijonov dinarjev. Kaže, da se bo letos še povečal za okoli 30 %.

Razumljivo, da zaradi vedno večjega prometa stari neekonomični lokali niso več ustrezali.

Nova trgovska hiša stoji sredi mesta, kjer je prej stalo neurejeno staro poslopje. Prav zato je z njo dobila tudi Radovljica kot mesto lepšo podobo.

V novi stavbi so trije lokali vsak s površino 50 kvadratnih metrov in z ustreznimi skladišči, upravni prostori in družinskimi stanovanji. V prvem lokalu bodo prodajali železino, v drugem električni material in športne predmete, v tretjem pa steklo, porcelan in ostalo kuhinjsko opremo. Stare lokale bodo še tudi vnaprej uporabljali. V enem bodo prodajali barve in lake ter druge kemikalije, v drugem pa usnje in čevljarke ter sedlarske potrebščine.

C. R.

Dve novi šoli v šoštanjki občini

V šoštanjki občini pospešeno gradijo osnovno šolo v Belih vodah. Stavba s štirimi učilnicami bo gotova januarja prihodnjega leta. Te dni bodo zaključili tudi prostor, kjer bo nova osemletna šola v Smartnem ob Paki. Ta šola bo stala 54 milijonov dinarjev. Tamkajšnji prebivalci bodo za to sami zbrali 3 milijone dinarjev samopriskevkov. Šolo v Smartnem ob Paki bo gradilo domače gradbeno podjetje.

š

Septembra šola v Tirni

V zagorski občini so že v vseh teh letih po vojni na tesnem s šolskimi prostori. Stevilo šolo-obveznih otrok se je v primerjavi z letom 1939 več kot podvojilo. V prvih povojnih letih ni bilo moč misliti na celotno ureditev šolskih problemov, ker so bile vse šole, razen v središču Zagorja, požgane oziroma porušene. Razumljivo je, da je veljala prva skrb obnovi podeželskih šol — v celoti so do lani obnovili oziroma na novo zgradili pet šol v občini, lansko pomlad pa je občina določila sredstva za gradnjo še dveh podeželskih šol, in sicer v Čemšeniku in Tirni. Hkrati je občinski ljudski odbor naročil načrte za gradnjo osemletke v središču Zagorja, ki bi veljala več kot 135 milijonov dinarjev.

Prve dni prihodnjega meseca bodo izročili svojemu namenu

šolsko poslopje v Tirni. Šolo v Čemšeniku so sicer lani dogradili do strehe, letos pa so z deli prenehali zaradi pomanjkanja denarnih sredstev. Te dni so v Zagorju začeli graditi novo osemletko, ki naj bi bila dograjena do leta 1962. Začeto šolo v Čemšeniku pa bodo nadaljevali prihodnje leto. Gradnja treh šol je vsekakor hudo breme za občinski proračun. Zato so za gradnjo nove šole v Zagorju prispevala nekaj sredstev tudi nekatera podjetja, največ rudnik, občina pa je najela investicijsko posojilo v znesku 27 milijonov dinarjev. Vsekakor bo tudi pri gradnji zagorske osemletke potrebna pomoč podjetij in vseh občanov.

-m-

Goriška dobro izvažajo

V prvem letošnjem polletju je bil izvoz iz goriškega okraja zelo zadovoljiv. Izvozili so za 14 % več, kakor bi po planu morali. Vrednost v tujino prodanega blaga znaša več kakor milijardo 31 milijonov deviznih dinarjev.

Najbolj sta se odrezali kemična industrija in barvasta metalurgija. Prva je izpolnila že več kakor 90 % letnega plana izvoza, medtem ko ga je druga izpolnila komaj za odstotek manj.

Preseneča tudi izvoz obrtnih izdelkov. Njegova vrednost znaša več kakor 65 milijonov deviznih dinarjev. Na prvem mestu so idrijske čipke, ki so jih v prvem polletju izvozili kar za 30 milijonov dinarjev.

L. K.

Jamske stojke Strojne tovarne za Poljsko in Grčijo

Strojna tovarna iz Trbovelj se vse bolj uveljavlja pri izdelovanju rudarske opreme, predvsem pa še z domačimi jamskimi železnimi stojkami. Letos bo Strojna tovarna izdelala 5000 jamskih stojk, prihodnje leto pa bodo proizvodnjo stojk še povečali.

Do nedavnega so jamske stojke izdelovale inozemske tovarne. Po načrtih našega mojstra Valentina Osredkarja pa so pričeli izdelovati tudi v Strojni tovarni Trbovelje domače jamske stojke tipa »Valent«, ki so jih ugodno sprejeli doma in v tujini. Tako je Strojna tovarna že sklenila pogodbo s Poljsko, kamor bo prodala 2000 komadov teh stojk. Od tega so jih meseca julija poslali že 1000, ostalih 1000 pa bodo odpremili prihodnji mesec. Sedaj se Strojna tovarna pogaja s poljsko firmo »Centra Zap« v Katowicah za izvoz nadaljnjih 1000 komadov stojk. Za te stojke se

zanimajo tudi Grčija, kamor jih bodo poslali, kot vse kaže, tudi še letos.

S. Š.

POPRAVEK K ČLANKU »NE SPLAČA SE«

V odgovor na članek pod naslovom »Ne splača se« v »Delavski enotnosti« št. 32 od 13. avgusta 1960 sporočamo, da uprava za ceste LRS - tehnična sekcija Ajdovščina ni nikdar odgovorila upravniku javne bolnice v Sempetru pri Novi Gorici, da se ji ne izplača asfaltiranih njhovega dvorišča in dovoznih poti v bolnico, temveč je Uprava za ceste LRS - tehnična sekcija Ajdovščina odklonila izvedbo omejenega dela, zato, ker ima vse razpoložljive zmogljivosti asfaltnih naprav polno zasedene, celo tako, da ji je morala prisločiti v pomoč za izvedbo asfaltnih del na javnih cestah I. in II. reda na območju tehnične sekcije Ajdovščina Uprava za ceste LRS - tehnična sekcija Ljubljana s svojo mehanizirano ekipa. Razen tega so asfaltna dela na cestah v velikem zaostanku zaradi slabega vremena v vsej asfaltni sezoni.

Sef sekcije: Ivan Pagon

Do jeseni prihodnjega leta bo dokončan nov cestni most čez Mali graben na Viču, ki bo zamenjal starega, poznanegega pod imenom Dolgi most. Teren je treba prej še temeljito preiskati. Sondaže izvršuje »Elektrosonda« iz Zagreba. Kot pravijo, bodo nasipi, ki jih gradi podjetje Slovenija ceste, končani že to leto, vanje pa bodo vgradili 75.000 kubičnih metrov materiala. Z dograditvijo novega mostu bo odpadel dosednji nevarni prelaz preko železnice, kjer so bile doslej pogoste prometne nesreče

Prometna nesreča? Ne. Tak prizor lahko vidimo vsako nedeljo na Borštnikovem trgu v Ljubljani. Tu prodajajo lastniki svoja motorna vozila in, kot vidimo, ne manjka kupcev, mnogo pa jih pride seveda le iz radovednosti. Kdo je dal idejo za ta neuradni sejem motornih vozil, bi bilo najbrž težko ugotoviti. Dejstvo pa je, da je vedno več prodajalcev

PROBLEM RAZKLADANJA V JESENŠKI ŽELEZARNI

8 MILIJONOV ZA STOJNINE

Na zadnji seji centralnega delavskega sveta jeseniške železarnice so govorili tudi o nenehnem naraščanju izdatkov za stojnino železniških vagonov (podjetje je moralo samo v juliju plačati osem milijonov dinarjev stojnine) in o tem, kako bi te izdatke zmanjšali.

Jeseniška železarna je velik potrošnik raznih surovin, saj je treba vsak dan razložiti več kakor 100 železniških vagonov različnega materiala, kakor rude, starega železa, premoga, koksa, apna in ostalega materiala, ki je potreben za nemoteno obratovanje železarne. Skoraj ves ta material pa se razklada ročno. Ročno oziroma premalo mehanizirano razkladanje je počasno, drago ter tudi zaradi pomanjkanja de-

lovne sile neustrezno. Težave pri razkladanju povzročajo še pomanjkanje ustreznih razkladalšč s primernimi skladišči in silosi (zlasti za koks in apno).

Da bi se razmere izboljšale, je centralni delavski svet naročil transportnemu oddelku železarne, naj napravi analizo izkoriščenosti dvigal in ostale mehanizacije ter da napravi okvirni načrt, kako bi razkladalna dela ugodneje potekala. Predlagal je tudi, naj se bolj stimulirajo delavci, ki delajo pri razkladanju oziroma transportu. Sklenili so, da bodo v prihodnje več sredstev vložili v mehanizacijo razkladanja in da bi morda ne bilo napačno, če bi si za prevoz raznih surovin kupili posebne vagonne prekučnike. Te investicije bi se prav gotovo hitro izplačale.

S. T.

Nova delavska domova na Jesenicah in v Tolminu

Novogoriško gradbeno podjetje je letos namenilo 98 milijonov dinarjev za gradnjo 14 objektov, ki naj bi izboljšali življenjske pogoje zaposlenih. S temi sredstvi bodo končali dela pri delavskem domu in restavraciji ter delavskem naselju v Novi Gorici. Dogradili bodo tudi obratno ambulanto ter dvostanovanjsko hišo.

Ze letos pa bodo začeli graditi tudi delavski dom v restavracijo na gradbiščih na Jesenicah ter v Tolminu. Restavracijo v Tolminu bodo zgradili z denarno pomočjo tamkajšnjih podjetij, ker bo v njej tudi obrat družbene prehrane.

»Tobik« v Velenju

Maja letos se je preselilo v Velenje kovinsko podjetje »Gorenje«. Zaradi selitve je bila proizvodnja v prvih šestih mesecih precej manjša. Kljub temu pa menijo, da bodo letni plan do konca leta dosegli. Po planu morajo izdelati 14.500 štedilnikov, 7000 štedilnikov na plin, 6270 dodatnih peči in nekatero drugo izdelke z znanko »TOBIK«. Proizvodnja tega podjetja v Velenju se bo z dograditvijo lankirnice in nabavo strojev, ki bodo veljali 124 milijonov dinarjev, enkratno povečala. Sedaj je v podjetju zaposlenih že 260 ljudi, do konca leta pa predvidevajo, da se bo povečalo število zaposlenih na 360.

V Trboveljski Strojni tovarni 25 ekonomskih enot

Na zadnjem zasedanju delavskega sveta v Strojni tovarni Trbovelje so razpravljali o organizaciji podjetja in razdelitvi na ekonomske enote. Sklenili so, da bodo podjetje razdelili na 25 ekonomskih enot, in sicer od tega 8 enot za osnovne dejavnosti, 7 za pomožne dejavnosti in 10 proračunskih ekonomskih enot. Za vse enote so določili tudi vodje enot in njihove namestnike. Proučujejo pa tudi uvedbo nagradjevanja po enoti proizvodna.

JUGOTANIN — SEVNICA

Ob našem prazniku — prevzema podjetja v upravljanje — čestitamo ob 10-letnici delavskega samoupravljanja vsem delavskim svetom naše socialistične domovine

VRAČUNANJE VOJASKEGA ROKA V DELOVNO DOBO

V. J. Postojna: Ker Vam manjka nekaj mesecev delovne dobe za priznanje posebnega dodatka vprašujete, ali se podaljšanje vojaškega roka in vezba štejeta v delovno dobo. — **Odgovor:** Cas, prebit v rednem kadrovskega roka, ki ga določa poseben zakon, se v nobenem primeru ne more všteti v delovno dobo. Cas vojaških vaj se lahko všteta v delovno dobo samo, če so bile te vaje v času, ko je bil zavarovanec v rednem delovnem razmerju. Za čas vojaških vaj redno delovno razmerje namreč ne preneha. Iz Vašega pisma iz podatkov, ki ste jih pisnu priložili, ni mogoče ugotoviti, da bi bili izpolnjeni pogoji za priznanje časa, ki ste ga prebili v JLA, v delovno dobo.

PRENEHANJE DELOVNEGA RAZMERJA HIŠNIKA IN PRESKRBA NOVE ZAPOSLITVE

H. F. Čečevje: Hišni svet je smatral, da so preveliki stroški s hišnikom v rednem delovnem razmerju. Zato je predlagal, naj bi se dosedanj hišnik zaposlil v podjetju. V zvezi s tem vprašujete, kdo je dolžan dosedanjemu hišniku preskrbeti novo zaposlitev in kdo novo stanovanje,

če dosedanjega hišnika v podjetju ne sprejmejo. — **Odgovor:** Predvsem je treba opozoriti, da mora hišni svet poprej doseči prenehanje rednega delovnega razmerja. V primeru, ki ga opisujete v pismu, lahko to delovno razmerje preneha ali po pismenem sporazumu v smislu 34. člena zakona o hišnikih ali z odpovedjo po 35. členu istega zakona. S prenehanjem delovnega razmerja se mora hišnik z družino izseliti iz hišniškega stanovanja. Tako predpisujeta določba 20. člena zakona o hišnikih in določba 55. člena zakona o stanovanjskih razmerjih. Hišni svet je v smislu teh določb dolžan preskrbeti hišniku najpotrebnejše nove prostore samo, če hišniku preneha delovno razmerje zaradi upokojitve ali zaradi smrti. Če namerava hišni svet prenehanje hišnikovega delovnega razmerja povezati s tem, da sam hišniku preskrbi novo zaposlitev, potem lahko hišni svet to zadevo uredi le na tak način, da najpoprej počaka na sklep komisije za sklepanje in odpovedovanje delovnih razmerij podjetja, kjer naj bi se dosedanj hišnik zaposlil. Ko je ta sklep sprejet, lahko hišnik sklene pismeni sporazum o prenehanju delovnega razmerja, ki ga je na tak način možno razvezati vsak čas. Sicer pa hišni svet ni dolžan preskr-

beti nove zaposlitve hišniku, ki mu odpove delovno razmerje.

K. C. Kamnik: Imate hišniško stanovanje, za katerega je določena stanarina 3800 din mesečno. Ta vrednost se obračuna z delom, ki ga opravite kot hišnik. Poleg tega pa Vam podjetje, kjer delate, odtrguje za to stanovanje še 1340 din. Vprašujete, ali pravnomočno ravnajo. — **Odgovor:** Najprej naj pripomnimo, da je iz Vašega pisma možno razbrati, da Vaše hišniško delovno razmerje sploh ni urejeno s pismeno pogodbo, kot to zahteva 11. člen zakona o hišnikih. Ne glede na to pa je treba razlikovati priložnostno delovno razmerje, v katerem se nahajate kot hišnik, in redno delovno razmerje s podjetjem, kjer ste redno zaposleni kot klepar. To sta dve samostojni razmerji, ki se med seboj ne moreta povezovati. Iz Vašega pisma pa izhaja, da ga v podjetju, kjer ste zaposleni, vendarle povezujejo, kar pa ni zakonito. Dajanje iz hišniškega stanovanja delovnega razmerja ne morejo nič vplivati na osebne dohodke, ki Vam pripadajo na podlagi opravljenega dela v podjetju. Ker pa za hišniško stanovanje, ki je v hiši namenjeno za hišnika, plačujete najemnino, podjetje, kjer redno delate, nima nobene zakonite osnove, da Vam zaradi

tega zmanjšuje osebne dohodke. Vendar pa Vam priporočamo, da točno ugotovite, na kakšni podlagi in zakaj Vam mesečno odtegujejo od osebnih dohodkov 1340 din.

Remontno podjetje Solkan: Z letošnjim letom ste sklenili z občinskimi ljudskimi odborom pogodbo o pavšalnem znesku, s katerim izpolnjujete svoje obveznosti do družbene skupnosti v smislu določbe 23-33. člena zakona o prispevkih iz dohodka gospodarske organizacije. Ker pa so sedaj delavci prikrašani pri nadomestilih za osebne dohodke za primer bolezni, bi radi plačevali prispevke za socialno zavarovanje po redni stopnji na podlagi rednega obračuna osebnega dohodka. — **Odgovor:** Odredba o pavšalnih osnovah prispevkov iz osebnega dohodka delavca gospodarske organizacije s pavšalnim obračunom nima določbe, ki bi dovoljevala, da bi gospodarska organizacija, ki pavšalno izpolnjuje svoje družbene obveznosti, prispevek za socialno zavarovanje obračunavala in vplačevala po redni stopnji. Z ugodnostjo, ki jo v določenem obsegu prinaša pavšalno izpolnjevanje družbenih obveznosti, je pač treba prevzeti tudi določene negativne posledice take ureditve. Med te spada tudi določba, da se delav-

cem v takih gospodarskih organizacijah nadomestila za osebne dohodke za primer bolezni obračunavajo po tistih pavšalnih osnovah, po katerih se plačujejo prispevki iz osebnega dohodka. Citirana odredba pooblašča občinski ljudski odbor, da lahko poveča pavšalne osnove, določene v tej odredbi, za posamezne gospodarske organizacije, vendar največ za 20 %. To je edina možnost, da se ublaže posledice izplačevanja prispevkov dohodka po pavšalnih osnovah.

Nadomestilo za osebne dohodke v primeru bolezni delavcev, zaposlenih pri gospodarskih organizacijah s pavšalnim obračunom.

Hotel Krn Tolmin: Ker so nadomestila iz naslova zdravstvenega zavarovanja pri podjetju s pavšalnim obračunom po osnovah na podlagi dejanske izplačanih dohodkov, bi radi prešli na reden obračun prispevkov za socialno zavarovanje. — **Odgovor:** Podjetja s pavšalnim obračunom izločajo in plačujejo vsi mesečnih pavšalnih osnovah tudi proračunski prispevek iz osebnega dohodka, prispevek za socialno zavarovanje in stanovanjski prispevek. Pavšalne osnove za obračun teh prispevkov so določene v odredbi o pavšalnih osnovah prispevkov iz osebnega dohodka delavcev gospodarskih or-

ganizacij s pavšalnim obračunom (Uradni list FLRJ št. 17/59). Ta odredba nima določbe, ki bi dovoljevala, da bi se samo prispevki iz socialnega zavarovanja obračunavali na podlagi rednega obračuna osebnih dohodkov, do čim bi se ostali del prispevkov obračunavali po pavšalnih osnovah.

J. N. — Celje: Zaradi poškodbe pri delu ste invalid II. skupine s 65 % zmanjšano delovno sposobnostjo. Ker delate skrajšani delovni čas 4 ure dnevno zaradi svoje invalidnosti, bi radi vedeli, ali bi lahko dobivali razliko do višine osebnega dohodka, ki bi ga prejemale, če bi delali polni delovni čas. — **Odgovor:** Po 126. členu zakona o invalidskem zavarovanju imajo delovni invalidi II. skupine invalidnosti tudi pravico do nadomestila zaradi zaposlitve s skrajšanim delovnim časom, dokler opravljajo delo primerno preostalim delovnim zmožnostim. Glede na to določbo bi lahko prejemale razliko, ki jo omenjate v svojem pismu, če je res, da imate skrajšan delovni čas zaradi svoje invalidnosti in da opravljate svoji obveznosti in svoji sposobnosti ustrezno delo. Na to ne vpliva okoliščina, da ste zaposleni v gospodarski organizaciji, ki v pavšalnem znesku izpolnjuje svoje obveznosti do družbene skupnosti.

DOGODKI V SVETU

OD TEDNA DO TEDNA

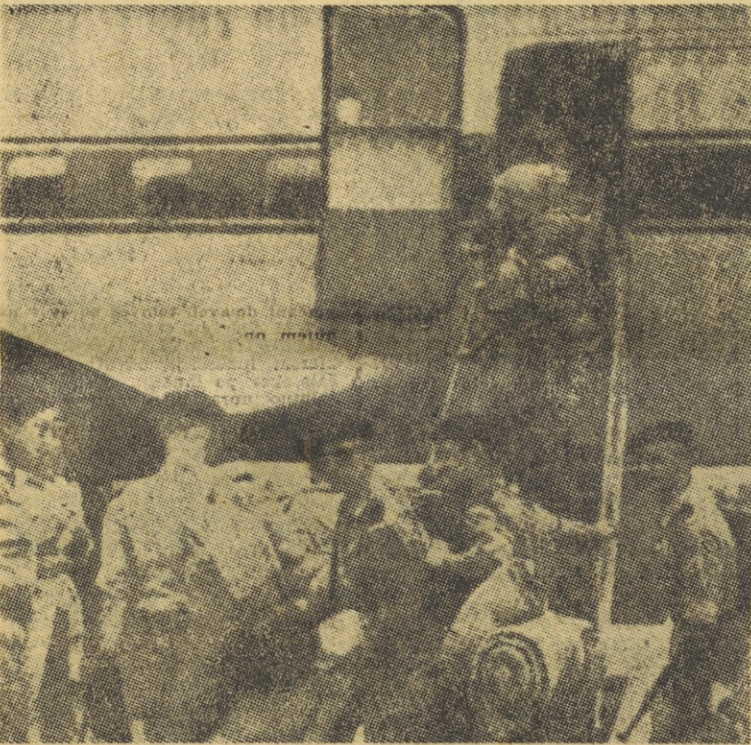
SPOPAD Z BRITANSKIMI ENOTAMI

Po izjavi omanskega predstavnika v Damasku so se v dolini Muhahe nedavno spopadli omanski patrioti z britanskimi četami. Med napadom na britansko avtomobilsko kono so padli štirje britanski vojniki.

Isti predstavnik je dodal, da so Britanci poslali v Oman »znatne okrepitve in vojaški material«, da bi uspešneje ktlabovali tedanje pogostejši napadom na britanske garnizije.

Minulo sredo se je v Moskvi začela sodna obravnava proti ameriskemu pilotu Powersu, ki so ga 1. maja sestrelili nad Sverdlovskom. Pri Powersu, ki se je rešil s padalom, so našli številne predmete, značilne za špijnsko poslanstvo. Obtožili so ga zaradi špijonaže. Sovjetske oblasti so izdale vstopne vize Powersovim staršem in njegovi ženi, ki bodo prisostvovali sodni obravnavi. Na fotografiji: Powersova žena na letališču v Bruslju, na poti v Moskvo, med novinarji

LEOPOLDVILLE — Čeprav so belgijske čete dalj časa ostale v Kongu, kot bi menda smele ostati, je naposled le napočil trenutek, ko so vojniki belgijskega korpusa poslednjic zakoračili po kongoskih tleh. To pa je bila pot do letal, ki so jih prepeljala domov, v Belgijo.

DRŽAVNI UDAR V LAOSU

Revolucionarni komite, sestavljen iz vojaških osebnosti, je v Laosu prevzel oblast, potem ko je napravil državni udar in vrigel dotedanjo vlado. V proglasu, naslovljenem na ljudstvo, je komite razložil temeljna načela svojega programa, katerega bistvene točke so: umik tujih čet z laoskega ozemlja, boj proti tujemu vmešavanju v notranje zadeve države, načelo nevtarlnosti in boj proti korupciji in državni upravi.

Predsednik revolucionarnega komiteja kapitan Song Le, komandant padalskih enot v Vijentijanu, je izjavil med drugim, da bo vodil sovjetsko prijateljske sile z vsemi deželami, ki bodo to želele, in sprejel pomoč katere koli države, če je ne bodo spremljali politični pogoji.

Po poročilih iz glavnega mesta sosednjega Siama je zbežalo v to deželo nekaj članov dosedanje vlade, da bi se izognili aretaciji.

PREDLOG SOVJETSKEGA PREMIERA HRUSČEVA

V intervjuju moskovski »Pravda« je sprednik predsednik sovjetske vlade Nikita Hruščev, da bo vodil sovjetsko delegacijo na letošnjem zasedanju Generalne skupščine OZN. Predlagal je, naj vodijo predsedniki vlad ali šefi držav vse delegacije, ki se bodo udeležile bližnjega zasedanja. Po njegovem mnenju je zdaj razorožitev najvažnejše mednarodno vprašanje, zato je logično, da predsedujejo šefi vlad delegacijam, ki bodo obravnavale problem, pomemben za prihodnje rodove.

SOLIDARNOST RUDARJEV IN KOVINARJEV

Okoli 35.000 rudarskih in kovinarskih delavcev v srednjem delu Perurja se je odločilo za časovno neomejeno stavko v znamenje podpore delavcem, zaposlenim pri severno-ameriški rudniški družbi, ki niso priznani kolektivne pogodbe, sklenjene lansko leto.

Po tej pogodbi bi se plače in druge prilagodile življenjskim stroškom, ki so se po uradnih podatkih zvišali na tem področju za 60%.

SPOPADI MED DOMAČINI IN POLICIJO

Po nedavnih spopadih med policijo in domačini, ki so protestirali proti aretaciji treh voditeljev Nacionalne demokratske stranke, je položaj v Južni Rodeziji še nadalje napet. Izvedelo se je, da so se mnogi člani Nacionalne stranke odpravili na sedež policijske uprave z zahtevo, naj zapro tudi nje: »Ce naj bo naša stranka ilegalna, potem zaprite tudi nas, kakor ste to storili z našimi voditelji.«

Po najnovejših poročilih je prišlo v mestu Bulavajo v Južni Rodeziji do novih spopadov, med katerimi je policija uporabila solzilni plin, da bi razgnala nekaj tisoč zbranih domačinov. Potem ko jih je razgnala, so se domačini razvrstili ob cesti v mesto in s kamnjenimi obmetavali avtomobile belcev.

Britanske oblasti v Bulavaju so prepovedale vsa javna zborovanja razen športnih in verskih. Prepoved velja za mesec dni. Podobno prepoved so že prej objavili v glavnem mestu Salisburyu, tako da Nacionalna demokratska stranka ni mogla prirediti množičnih zborovanj.

Zadnje tedne je Varnostni svet že nekajkrat izredno zasedal. Vzrok je Kongo. Svet ni posebej obsojal Belgijo za nastali položaj, zahteval pa je takojšnji umik njenih čet iz Konga in sklenil nemudoma poslati tjakaj sile OZN. »Modre čelade« so prispele v Kongo, pred durmi province Katanga so pa oklevala. Ta počasnost pri uresničevanju resolucije Varnostnega sveta je sprožila nov problem: namesto, da bi problem rešili, so ga napravili še bolj zapletenega. Varnostni svet se je znova sestel. Tedaj je znova zahteval kar najhitrejši umik belgijskih čet in naročil generalnemu sekretarju Hammarskjöldu, naj zagotovi Kongu neodvisnost, suverenost in teritorialno integriteto. Predsedniku Lumumbi pa nekatere poteze generalnega sekretarja niso bile všeč. Rahel prepričeval njima bo brzkone poravnal čas, ali pa tudi ne. Na fotografiji: zasedanje Varnostnega sveta.

MAROŠKI GOSPODARSKI LIST O GOSPODARSKEM PLANIRANJU

Maroški list »Avant-garde«, centralno glasilo Zveze dela Maroka — izhaja v francoščini — je objavil 6. avgusta članek, v katerem je opisano stališče sindikatov v zvezi s pripravami na sprejem petletnega plana za gospodarski razvoj.

Novembra 1959 je Zveza dela Maroka, ki zastopa maroške delavce v Višjem svetu za plan, jasno začrtala smernice, ki bi jih moral plan vsebovati, da bi ga množice enodušno sprejele.

Kako je bilo potem?

Predlog plana, ki zdaj razpravlja o njem Višji svet za plan, pomeni vsebinsko vračanje na staro.

Ta predlog kaže, da sedanjí prosvetni plan ne more zadovoljiti potreb, vendar ne vsebuje nobene alternativne rešitve.

Napovedujejo zmanjšano zemljiško reformo, omejeno le na zemljo »uradne« kolonizacije in na občinsko zemljo, spričo česar se bo nekoliko zvišalo število privilegirancev na vasi.

In kar je poglavito: plan opušta misel, naj bi država zgradila, bazično industrijo. Če bodo tuji prevzeli to graditev, bodo le še stopnjevali svojo moč v Maroku in še povečali delež, ki ga imajo zdaj v nacionalni proizvodnji.

Plan je torej daleč od tega, da bi pomenil napredek — piše list — temveč bo utrdil privilegije in spravil na kocko ekonomsko osodobitev Maroka.

Zato je zahtevala Zveza dela Maroka temeljite spremembe v planu, da bi spet vseboval nacionalne smernice.

List piše, da bi moral plan vsebovati:

- Zvišanje kreditov, namenjenih izobraževanju in strokovnemu izpopolnjevanju, kar je mogoče doseči z zmanjšanjem kreditov za vojsko, mornarico, letalstvo in enote javne varnosti.

Razdelitev zemlje, ki jo je mogoče odvzeti: zemlje uradnih in zasebnih kolonistov (mišljeni so francoski naseljenci — op. ur.), dalje kolektivne zemlje, posesti verskih skupnosti ter na stotine hektarov, ki so se jih polastili feudalci in buržuji. Delavci poznajo za zemljiško reformo eno samo geslo: »Zemljo tistim, ki jo obdelujejo.«

Država naj bi gradila temeljno industrijo, ki bi bila last ljudstva, in nacionalizirala vsa poglavitna gospodarska področja: transport, rudnike, energetske vire, zunanjo trgovino in trgovino s kmetijskimi pridelki ter banke in zavarovalnice.

Le pod temi pogoji bodo delavci sprejeli plan.

Ne smemo pozabiti — nadaljuje list — da bodo mogli vsi tehniki sveta, vsi demagoški politiki in vsi diktatorski javnici planirati le na papirju. Pravi

plan je delo in navdušenje delavcev in kmetov. Brez njihovega soglasja in aktivnega sodelovanja, brez njihove kontrole in vsakem trenutku ne bo noben plan nikoli dosegel ničesar.

Preden pa bodo dalj delavci in kmetje svoj pristonek, morajo biti prepričani, da delajo zase in da razpolagajo s sredstvi ter da lahko sleherni trenutek nadzorujejo razvoj te nacionalne bitke...

Delovna procedura, ki jo je sprejela vlada, ni takšna, da bi mogla pregnati našo bojznanost. Ministrstvo za narodno obrambo se očitno boji vsega, kar bi bilo količkakj podobno pravici, zato vsebuje vse delo v Višjem svetu za plan le čitanje vsakega posameznega poglavja v osnutku uradnega petletnega plana. O dejanskih smernicah prvega dela tega plana hkrati odloča vlada. Višji svet za plan pa ni mogel razpravljati o tem.

Posledica te smeri bo povečano nadzorstvo tujega kapitala nad našim gospodarstvom in zapravljanje naših skromnih sredstev z graditvijo neproduktivnih tovarn orožja.

Jasno je: če si hoče maroško ljudstvo zagotoviti dejansko nacionalno neodvisnost in si zares izboljšati življenjsko raven, mora samo vzeti v roke svoje usode, zaključuje »Avant-garde«.

KAKO DELA TOP SECRET

Življenju. Razen tega so opremljeni tudi z miniaturnim fotografirnim aparatom, radijskim oddajnikom velikosti cigaretna skatlica, zavoječkom žvečilnega gumija, ki pa je pravzaprav zelo močan eksploziv.

Kljub vsej tej opremljeni pa se včasih akcija konča prav nasprotno, kot bi bilo pričakovati. V časih lahko po tem preberemo takole novice:

Moskva, 14. januarja 1955 (AP). Sovjetska vlada je sporočila, da so granicarji ujeli »ameriškega špijona«, drugega pa ubili, ko sta se lani s padali spustila v Estonijo.

Državni komite za varnost je ugotovil, da gre za Kaljo Kukka in Ivana Tonuja. Ujeti špijon se bo zagovarjal pred sodiščem.

Po sporočilu sovjetskega komiteja za varnost, sta bila oba v drugi svetovni vojni v nemških enotah, poleg pa sta zbežala na Švedsko. Od tam sta odpotovala v ZDA, kjer sta se šolala za špijone. Itd.

Trdijo, da vsako osebo, v katerikoli deželi, za katero se zanima javnost, CIA nadzoruje. Brž, ko se o osebi začne govoriti v javnosti, ne oziraje se, ali je takšen človek potencialni prijatelj ali sovražnik, dobi v upravi CIA svoj predal. Tod beležijo vse, kar bi lahko nekega dne koristilo, da bi se temu omejevali. Vse kar dela, dobre in slabe strani njegovega značaja, njegovo

Vo gmotno stanje, odnos do drugih ljudi, njegovo seksualno življenje, navade (pijančevanje, uživanje drog), vse to beležijo v fascikli v tem predalu.

Kako CIA dela, da privabi neko osebnost, ki je na visokem položaju iz nasprotnega tabora? Uporablja različne metode, odvisno od tega, ali gre za diplomata, ki je v tujini — kar je relativno enostavno, ali gre za človeka, ki je na visokem položaju v sovražni deželi — kar pa je zelo težavna in nevarna naloga.

Nobenih posebnih težav ni približati se človeku, ki je diplomatski predstavnik sovražne dežele. V vseh večjih svetovnih mestih imajo diplomati zelo živahne družbene stike. Agentu ne bo težko prepričati diplomata z Vzhoda in mu obljubljati raj na zemlji, če bi zbežal na Zahod. Pred nekaj leti, avgusta 1957, je ameriški Kongres sprejel dopolnilno zakona o naselitvi, po katerem lahko vlada odobri vsako leto bivanje v ZDA 50 diplomatov, ki pridejo z Vzhoda na Zahod.

Precej težavnejše pa je, kadar je treba pridobiti visokega uradnika v njegovi lastni deželi. Prav ti ljudje pa so vredni zlata, če so v nevarni vlogi »detektorja« na pravem kraju, oziroma »ubežnika«, ki se je odločil ostati na Zahodu. Kako v takih primerih ukre-

pajo bomo pokazali v splošnih črtah na primeru dežele N.

PRVI AKT: v vladi dežele N. je prišlo do spremembe. Po skrben pretresu novih članov vlade je uradnik CIA v Washingtonu opazil, da je nekemu polkovniku X., ki je že dalj časa upal na mesto v vladi, tokrat spodletelo. Predpostavlja je treba, da je X. zdaj malec razočaran. Uradnik je zahteval, naj mu prineslo podatke o polkovniku X. Med njimi je našel precej zanimivosti. Na primer: X. že od prvega dne ni bil na strani nove oblasti, ampak se je priključil, ko je bila novemu gibanju zmaga že zagotovljena. Uradnik je nadalje ugotovil, da polkovnik le-ti no več zapravlja, kot pa mu to dovoljuje plača in da preprodaja stvari, ki jih kupuje v tujini. In še eno presenečenje: iz že porume-nelega izreka iz predvojnih časnikov je moč ugotoviti, da so polkovnika X. pred časom osumili, da je zapeljal neko mladoletnico.

Uradnik je o vsem tem napisal natančno poročilo. Le-to je prejel strokovnjak v oddelku za deželo N. v odseku za špijonažo. Na podlagi tega poročila so takoj napravili »načrt«.

DRUGI AKT: na postavljeno vprašanje je ameriško veleposlanstvo v glavnem mestu dežele N. odgovorilo, da nima neposrednega »stika« z X., vendar pa ima »stik«

Ob krizi

Ce pogledamo nazaj na verigo dogodkov, ki so se zvrstili v odnosih med Kongom in Belgijo, eni in v širših mednarodnih odnosih na drugi strani v obdobju, odkar so se začele pripravice na razglasitev kongoške neodvisnosti, pa do trenutka intervencije, se nam odgovor in razlaga vsiljuje sama po sebi. Množično gibanje za neodvisnost je doseglo v Kongu vrhunec leta 1959, v letu Camille Davida, v dobi priprav na konferenco štirih, v vzdušju, ko je bilo težko in nerodno ostati gluhi za zahteve prebujenega ljudstva, ki je zagrozilo s splošnim napadom na šibke belgijske položaje. V tem vzdušju, ko je svet zavil na pot koeksistence in pogajanj, ni Belgiji preostajalo nič drugega, kot da je popustila, zato so se letošnjo pomlad začela pogajanja in se se končno sporazumeli o proglašitvi Konga za neodvisno deželo 30. junija letos. Vrsto sporazumov sta sklenili Belgija in vlada Lumumba-Kasavubu, vlada, ki je napovedala, da bo deželi zagotovila napredno notranjo preobrazbo in neodvisno zunanjo politiko, deželi, ki bo nova, močna članica afroazijske skupine in mednarodne skupnosti.

V časovnem presledku med sporazumom o neodvisnosti in njeno proglašitvijo pa je doživel neuspeh pariška konferenca in je nastopila določena kriza v odnosih med Vzhodom in Zahodom, sprisa česar je nastala nevarnost, da se bo obnovila hladna vojna.

V okviru takšnega razvoja je Belgija izkoristila priložnost in našla izgovor za odstop od dotedanje politike v Kongu ter se sklanjala zlepa ali zgrda vrniti v deželo in jo še dalje upravljaliti.

Nagli preobrat, ki so ga spremljale akcije neposredne in posredne intervencije, je spraval Belgijo v položaj, v kakršnem sta se pred štirimi leti znašli Velika Britanija in Francija ob podobni pustolovščini v Suez. Intervencija je

Komentar — Komentar

v Kongu

sprožila odpor v Kongu, ogorčenje po vsej Afriki in vznemirjenost po vsem svetu, tako da zdaj kaže, da konec te avanture ne more pomeniti obnovitve stanja pred intervencijo, temveč temeljito in trajnejše poslabšanje odnosov med Kongom in Belgijo, seveda v tem smislu, da bo Belgija izgubila v Kongu vse položaje in da bo trpel njen ugled po vsem svetu, še posebej pa na afriški celine. Belgiji preostane le še prizadevanje, da bi se umaknila čim manj osramočena in da bi rešila, če se sploh še kaj rešiti da.

Kakor je bilo pričakovati, sta tretja seja Varnostnega sveta in na njej sprejeti sklep se bolj neugodna za Belgijo kot prejšnji dve zasedanji. OZN je odločila, da bodo mednarodne enote takoj prevzele položaje v Katangi, da bi s tem preprečili Belgiji še zadnji izgovor za zavlačevanje evakuacije. Ne da bi se vmešavala v notranje zadeve Konga in brez misli na reorganizacijo države mora OZN neposredno in po svojih odredih podpreti zakonito vlado, da bo v miru in brez vmešavanja od zunaj začela reorganizirati oborožene sile, upostavljati administrativni aparat in gospodarsko graditi deželo ter ji sploh zagotoviti normalne pogoje za življenje, pogoje, ki so ji še posebej potrebni, saj je skoraj sto let životarlila pod tujo upravo.

Se posebnega pomena pa je, da bo v primeru srečnega, skorajšnjega konca te krize zrasel ugled OZN zlasti v očeh novih, mladih narodov Afrike, Azije in podobnih področij, saj sta OZN in svetovno javno mnenje v sedanjih odnosih njihovi najbolj zanesljivi oporišči.

Na račun posameznih predstavnikov OZN je bilo slišati med dosedanja akcija v Kongu nekaj pripomb in kritike, ker se je včasih zdelo, da bi bilo treba nastopiti in ravnati jasneje, odločneje in bolj dosledno. Spodbudno pa je dejstvo, da se v končni fazi akcije OZN v Kongu napoveduje prav takošno delovanje njenih predstavnikov in mednarodnih odnosov. Varnostni svet je nakazal pot njihovega poslanstva: v sodelovanju s suvereno, zakonito vlado Konga pospešiti in zaključiti evakuacijo tujih enot, zakoniti vladi zagotoviti, da se bo mirno in varno posvetila konsolidaciji neodvisne dežele, ki ima vse pogoje, da se kmalu postavi na lastne noge in zavzame pomembno mesto v krogu afriških dežel in v svetovni skupnosti kot njena enakopravna članica.

JURE PUTNIK

Deset let delavskega upravljanja na straneh »Indian Workerja«

Glasiló Nacionalnega kongresa indijskih sindikatov »Indian Worker« je objavilo 11. julija članek o desetletnici delavskega samoupravljanja v Jugoslaviji. Temi je posvetil več kot celo stran. Natančno je prikazal razvoj delavskega samoupravljanja pri nas vse od leta 1950 pa do naših dni. Razvoj delavskega samoupravljanja v Jugoslaviji je list razdelil na troje obdobjev: nastel številke o sodelovanju ne-

posrednih proizvajalcev pri upravljanju podjetij in o prvih izkušnjah iz obdobja 1950—54. Poseben poglavje je list posvetil vlogi sindikatov pri ureditvi in zvezi z dosedanjimi izkušnjami delavskega in družbenega samoupravljanja v naši deželi ugotavlja »Indian Worker«, da so se delavski sveti in zbori proizvajalcev (v komunah, republikah

in zvezi) že uveljavili kot sistem neposrednega sodelovanja delavskega razreda pri upravljanju družbenega, ekonomskega in političnega življenja.

Poseben pomen pripisuje list prvemu kongresu delavskih svetov Jugoslavije, ki je bil v dneh od 25. do 27. junija 1957 in so na njem obravnavali sedemletne izkušnje ter jih strnili v napotke za nadaljnje delo in razvoj delavskega in družbenega samoupravljanja. Kot značilnost tega kongresa poudarja »Indian Worker« sklep, da je treba delavskim svetom zagotoviti več pravic pri razpolaganju s čistim dohodkom.

Na koncu je rečeno v članku, da se delavsko in družbeno samoupravljanje v Jugoslaviji nenehno razvijata in da so pridobljene izkušnje koristne za nadaljnje izpopolnjevanje tega sistema.

POGOVOR NA ZAČETKU POTI

— Zakaj se zdaj pripravljate na pritožbo? (Tole karikaturu je objavilo pred dnevi na ducate časnikov po vsem svetu, ko so bila vrata v provinco Katanga še nevarno zapahnjena)

Kandidat Republikanske stranke

Pišajo in pripravljajo: Richard Nixon je slučaj. Njegovo biografijo je moč napisati v nekaj stavkih:

Rojen je kot siromak, v kleti očetove bencinske črpalke. Postal je advokat; ne preveč znan, ne preveč zaposlen. V politično areno je vstopil zahvaljujoč se malemu oglasu, s katerim so iskali mladega republikanskega kandidata za skupno nastopanje na manifestacijah v Los Angelesu.

su. Bliskovito napredovanje ga je pripeljalo v Senat, potem pa na podpredsedniško mesto. Mož je lepe žene iz podobne družine. Osebnost živi skromno: v družini in med štirimi mačkami.

Nixonova trdnjava je Republikanska stranka. Nobena naloga ni zanj pretežavna, še nikdar ni vrgl puško v koruzo. Zelo dobro pozna svoje sodelavce in uživa fanatično vdanost aktivistov stranke. Za republikance je Nixon to, kar je bil Truman v nasprotni stranki. Nixonove metode, ki demokratom niso všeč, so prav fiste, ki so jih pozdravljali pri Trumanu. To so metode profesionalnega politika, ki je začel spodaj, se dvignil z močjo pesti, se spoznal z vsemi skrivnostmi svoje obrti, je trdooglav, ne upošteva argumente, je politik, ki zna ceniti zvestobo in spoštuje zakon prijateljstva.

Na Nixonovo nesrečo pa ni bilo dovolj samo ljubljene stranke, da bi bil položaj predsednika zagotovljen. Ena in druga stranka nimata kdo ve koliko članov; Republikanska jih ima celo manj kot Demokratska. Če upoštevamo samo vpisane člane, potem prideta dva republikanca na tri demokrate. In, če še upoštevamo zdajšnje težnje: 30 med 100 Američani simpatizira za republikance, 47 za demokrate, 24 pa jih je nevtralnih. Republikanec je lahko izvoljen le, če navduši množico neodvisnih, ali pa, če tako uspešno vpliva na demokratski blok.

Tako pišejo in pripravljajo.

ANGLEŠKI MORNARJI ZAHTEVAJO VEČJE PLAČE

V Veliki Britaniji se nadaljuje stavka mornarjev trgovske mornarice, ki se je začela sredi prejšnjega tedna in je prizadela predvsem pristanišča Liverpool, Southampton in Glasgow. Stavkajoči vztrajajo, čeprav si nasprotniki prizadevajo na vse načine, da bi zlomili njihovo stavko. Sindikat pomorsčakov se je izrekel proti stavki, prav tako pa so postala zelo aktivna tudi sodišča, ki po prijavih lastnikov ladij pošiljajo organizatorje stavke v zapor v smislu zakona, starega 66 let.

Vodstvo sindikata je sklenilo z lastniki ladij sporazum, ki je obetal mornarjem za dva funta in pol višje mesečne plače. Mornarji pa so sporazum zavrnili. Kljub prizadevanju sindikalnih funkcionarjev, ki so jih skušali odvrtiti od tega, so mornarji nepovedali stavko. Sindikalno vodstvo so obtožili, da zastoplja njihove interese v korist lastnikov ladij. Mornarji pravijo, da je povsem upravičena njihova zahteva po zvišanju mesečnih plač za štiri funte.

To trditev mornarjev posredno podpira tudi londonski list »Reynolds News«, ki je v posebnem sestavku analiziral delavske mezde in dobičke družb v Veliki Britaniji v minulih nekaj letih. Po podatkih, objavljenih v tem članku, so se delnice zvišale lani za 13%, delavski zaslužki pa le za 3,5%. Ta težnja se je še izraziteje nadaljevala letos, ko so bili povprečni delavski zaslužki aprila za 7% višji kot lani, dividende pa so narasle v istem obdobju za 30%. List meni, da te številke pojasnjuje vzroke za sedanji val nezadovoljstva med delavci mnogih industrijskih panog v Veliki Britaniji.

V Veliki Britaniji menijo, da bo izid stavke odvisen od stališča pristaniških delavcev, od katerih so stavkajoči mornarji zahtevali podporo, ter od mornarjev, zaposlenih na velikih čezoceanskih ladjah, med njimi tudi ladje »Queen Elizabeth«, ki je prav zdaj v southamptonskem pristanišču. Če se bodo pridružili stavkajočim tudi ti delavci, bo utrpelo britansko gospodarstvo veliko škodo.

ŠTRAKI

SVEDSKA

USEPEH PILOTOV

Po stavki, ki je trajala 37 dni, so se piloti švedske letalske družbe »Linjeflyg« prejšnjo soboto vrnili na delo. Stavkati so začeli 16. junija, potem ko je družba zavrnila zahtevo pilotov po izenačenju s plačami pilotov, zaposlenih v Skandinavski letalski družbi. Z novim sporazumom so stavkajočim pilotom zvišali plače za 10%.

RUDARJI ZAHTEVAJO VIŠJE MEZDE

Sindikat zahodnonemških rudarjev je poslal združenju delodajalcev v porurskih premogovnikih pismo, v katerem zahteva pogajanja o višjih mezdah, čeprav bo sedanji sporazum o mezdah potekel šele 1. maja prihodnje leto.

To zahtevo so postavili na sedmi redni skupščini v začetku julija, ko so poudarili, da se je delovni učinek rudarjev znatno povečal in da je torej treba spreminiti tudi mezde. Sindikat poudarja, da je dosegla sedanja produktivnost našega rudarja rekordno število 2100 kg premoga v delovni izmeni. V svrzi zahtev, piše sindikat, da rudarji niso več najbolje plačani delavci, temveč so se v minulem obdobju mezde v nekaterih gospodarskih panogah, zlasti v železniški industriji, občutneje povečale, kar po mnenju sindikata absolutno upravičuje zahtevo rudarjev.

Prizakulejo, da se bo vodstvo sindikata kmalu pogajalo z zastopniki delodajalcev.

VENEZUELA

PROTIAMERISKE DEMONSTRACIJE

V Caracasu so se začele pred dnevi protiameriške demonstracije, ko je venezuelski parlament sprejel resolucijo, v kateri je podprl vlado Fidela Castra in boj kubanskega ljudstva proti tujemu vmešavanju v notranje zadeve Kube. Demonstranti so sežgali ameriško zastavo med vzklikom »Kuba da, yankee nee« ter izobesili kubansko zastavo. Potem ko so sežgali ameriško zastavo, je več govornikov na zborovanju obsodilo politiko ZDA do Kube.

LATINSKA AMERIKA

MANIFESTACIJA PREDSTAVNIKOV KMETIJSKIH DELAVCEV

Komisija, ki pripravlja prvo konferenco kmetijskih delavcev Latinske Amerike se je zbrala v Havani na sestanku, ki so se ga udeležile delegacije sindikalnih organizacij kmetijskih delavcev iz desetih dežel. Pripravljala komisija je izdala manifest, ki ga je naslovila na »delovne ljudi in vse narode na celini«.

V manifestu je opisan položaj kmetijskih delavcev v latinskoameriških deželah. Pravi, da narodi živijo v »veliki bedi«, in poudarja, da je »boj delovnih ljudi dosegel določeno širino intenzivnost in zvestost«. Nada je, če bo rečeno v manifestu, da je treba izmenjati izkušnje in vskiaditi boj, ki naj bo usmerjen k skupnim ciljem. Z namenom, da bi se to uresničilo, so voditelji sindikalnih organizacij kmetijskih delavcev in kmetov Brazilije, Venezuele, Ekvadorja, Kostarike, Kube, Bolivije, Paragvaja, Čile, Hondurasa in Mehike predlagali sklicanje konference.

Med cilji, ki jih je treba doseči, so postopno zviševanje mezd, zakonitve socialnega zavarovanja, uvedba osemurnega delavnika pravica do stavke, nacionalizacija plantaž, ki so v rokah monopolov, itd.

Agrarna politika je preizkusni kamen za demokratično usmerjenost vlade v določeni deželi. Pravi manifest.

Člani pripravljane komisije so sindikalni predstavniki kmetijskih delavcev Venezuele, Brazilije in Kube konferenca pa je napovedana na 1. marec 1961 v Havani.

KOLUMBIJA

ZAHTEVE PETROLEJSKIH DELAVCEV

Delavci, zaposleni pri ameriških petrolejskih družbah v Kolumbiji, so se odločili za stavko po neuspešnih pogajanjih, ki so trajala s prekinitvami skoraj sedem mesecev. Zahtevajo ustanovitev komisije za poravnavo in arbitražo, hkrati pa tudi višje mezde od dneva, ko so predložili svojo zahtevo.

Razen tega so delavci zahtevali razveljavitev pogodbe z družbo »Forest Oil«, ki je v minulih štirih letih škodovala Kolumbijo — po navedbah strokovnjakov — za pet milijonov dolarjev. Federacija petrolejskih delavcev je poslala vsem svojim članom navodila, naj pokajože solidarnost s stavkajočimi.

S. T.

OKREPITEV PROGRESIVNIH SIL V LIBANONU

Sestava nove libanonske vlade s predsednikom Saebom Salamom, enim najbolj znanih voditeljev odpora proti prejšnjemu Samunovemu režimu, ni le navadna zamenjava vlad, kakor se je to že pogosto dogajalo v novejši libanonski zgodovini. Gre za dogodek, ki ima globlji pomen in ki v bistvu potrjuje stabilizacijo in utrditev vseh tistih sprememb, ki so se v minulih letih izvrstile v Libanonu. Nova vlada in novi libanonski parlament nakazujejo jasno preureditev notranjih sil, do katere je prišlo po resni krizi, ki jo je zadnja leta

doživljala mala arabska republika na vzhodnih obalah Sredozemlja.

Kriza, ki je zajela Libanon že leta 1958, je dokazovala, da se v tej mali deželi ne more še nadalje obdržati dotedanja prozahodna orientacija. Vendar to ni bila samo kriza politične, zunanje-politične koncepcije, temveč predvsem kriza gospodarske politike in tudi temeljev, na katerih je bil zasnovan režim predsednika Samuna. V tem smislu je nedvomno delovni tudi naraščajoči pritisk socialnih in ekonomskih problemov dežele, ki so se nabi-

rali že dije časa in so postajali čedalje globlji in vedno bolj zapleteni, čeprav jih je na zunaj prikriževala ugodna trgovinska in izvozna bilanca.

Ko pa se je razvnel boj za arabsko neodvisnost ter je po okrepitvi neodvisnosti Sirije in Egipta ter po ustanovitvi ZAR nastala tudi neodvisna republika Irak, so se začele naglo kritični možnosti Libanona, da bi nadaljeval to svojo pot. Hkrati so nastajala v deželi notranja vrenja, med katerimi so se krepile pozitivne težnje po neodvisnosti.

Samun je moral iti, vendar je bilo v tej široki, precej raznoliki koalicijski sili, ki so nastopile proti njegovi politiki, tik pod površjem še mnogo nasprotij in razlik glede stališč in interesov ter neizgledni trenj med posameznimi skupinami in grupacijami. Ta fronta ni imela dovolj moči, da bi se v določenem trenutku postavila na čelo in potegnila vse druge za seboj. Prozahodni in konservativni elementi so bili sicer premagani in potisnjeni v stran, vendar pa niso bili dokončno likvidirani. Zato je obveljala začasna, srednja rešitev.

Predsednik republike je postal kompromisni general Šehab, postavili so začasno vlado štirih in ohranili stari parlament s Samunovim vplivom. Dežela je prišla v obdobje notranjega urejanja, pomirjevanja vzburjenih strasti in postopne kristalizacije razmerja med silami. To obdobje se je končalo z nedavnimi parlamentarnimi volitvami, katerih rezultati nazorno pričajo o nastalih spremembah in njihovem značaju.

Po teh volitvah, ki so prinesle s svojimi rezultati nedvomno okrepitve naprednih sil, so utrpeli konservativne politične grupacije kljub številnim mahinacijam in kljub podpori od zunaj še dva huda poraza. Na volitvah novega predsednika skupščine je propadel njihov kandidat, drugi

poraz pa so doživele v zvezi z novim premierom in s sestavo nove libanonske vlade.

Nova vlada je tudi to pot zasnovana na široki koalicijski političnih skupin, vendar se ta koali-

nadaljnje, postopno oblikovanje nacionalne enotnosti in proti morebitnim novim akcijam prozahodno usmerjenih elementov, vsekakor pa tudi za jasneje začrtano, čeprav že sprejeto splošno

Republika Ciper

Opolnoči 15. avgusta se je vrsto neodvisnih držav pridružila še ena, in sicer: Republika Ciper. S površino 9250 kv. kilometrov in z več kot pol milijona prebivalci (približno 400.000 Grkov in 100.000 Turkov) je Ciper po velikosti tretji otok v Sredozemskem morju. V glavnem mestu Nikoziji živi nekaj manj kot petina Ciperčanov. v ostalih petih mestih pa

je nastanjena tretjina skupnega števila prebivalcev z otoka. Ciper ni posebno bogat otok. Največ pridelava fig, pšenice in rži, limon, pomaranč ter grozdja. Predelovalna industrija ni razvita, nekaj več dohodkov jim prinaša turizem, izvažajo pa azbest, baker, železo in krom. Ciper pa ima zelo važen geografski položaj, kar še posebej poudarja njegovo strateško pomembnost. Praznik je bil na otoku, ko so proglasili neodvisnost. Senca na to pa mečeta angleški vojni bazi, v katerih ima Velika Britanija vse pravice.

cija razlikuje od dosedanjih. V usmerjenost k politiki neodvisnosti in medarabskega sodelovanja, je postavljena, na nove temelje, iz nje so — sicer ne povsem, vendar najizraziteje — izključene prozahodne in konservativne sile. Očitno se bo morala nova libanonska vlada še lep čas boriti za utrditev svojega položaja ter za

18

TA TEDEN SMO IZBRALI

Akvareli Franca Smoleta

Z blokom papirja na kolenih in z akvarelnimi barvami poleg sebe sedi Franjo Smole, uslužbenec Okrajnega zavoda za socialno zavarovanje v Ljubljani v svojem prostem času pred motivom neke v dolini zgornje Trente ali pa pred morjem, ki se odpira pred njim, in slika. Njegovi priljubljeni motivi so gore in morje: dve skrajnosti v naravi, ki pa se dopolnjujeta na razstavi njegovih 46 akvarelov, ki so vsi nastali v zadnjih dveh letih, med dopustom na gorah ali pa na taborjenju v Vrsarju, kjer je taboril s »Partizanom« in kjer je nastala cela serija obmorskih motivov s cipresami, zalivi in primorskimi hišami in arhitekturo. Smole je amater tako rekoč brez slikarske izobrazbe in zanimalo me je, zakaj slika? Povedali so mi, da ga lahko najdemo na razstavi v poslopju Zavoda za socialno zavarovanje v Ljubljani, kjer običajno sedaj preživi popoldneve.

Zakaj slika?

»Mislim,« pravi živahni, kljub belim lasem mladostni slikar »da v življenju nisem dosegel vsega, kar bi zmozel in moral... mogoče bom kot slikar uspel izraziti samega sebe, popolno in razumljivo tudi za druge, kot si to želim.«

Odgovor je tu in odskovalci, ki se živahno zanimajo za posamezne akvarele in njihove cene, dokazujejo, da je Smole že našel pot do njih. Slikal je še kot dijak, toda na akademijo ni prišel zaradi družinskih razmer. Ostala pa je neizpolnjena želja, ki je našla tudi v italijanski internaciji pot do slikanja. Italijanski oficir, sam slikar, je skupini ujetnikov, med katerimi je bil tudi pokojni slikar Vito Globočnik, preskrbel barve, papir in platno. Slikarske sestanke so izrabili tudi za politično delo in za povezavo med ujetniki. V nemškem ujetništvu je bil skupaj — tako mi je pripovedoval — s slikarjem Pregljem in Doretom Klemenčičem in tudi tam so slikali. Njihove stvari so hoteli Nemci celo razstaviti v Berlinu, toda ujetniki tega niso dovolili, ker bi Nemci to izrabili za propagando.

Tako je to že njegova tretja razstava — seveda so bile dve od njih samo interne značaja, za znanca, s sedanjostjo je stopil kar pogumno pred javnost. Za amaterje veljajo drugačna merila kot za profesionalce... tega se moramo zavedati ko bomo šli pogledat to simpatično delo človeka, ki svoj prosti čas porabi na tako plemenit način, v stiku s naravo in umetnostjo.

Samuel Butler:

»Pot vsega živega«

Anglijo radi uvrščamo med deželje nazadnjaških navad, čeprav mnogokrat niti ne slutimo, v čem se pravzaprav spriva ta, tako imenovana angleška konservativna tradicija!? Vrzel v odgovoru nam v dobri meri izpopolni literarno delo angleškega pisatelja Samuela Butlerja, roman »Pot vsega živega«, ki ga uvršča slovstvena zgodovina med vrhove evropskega romana devetnajstega stoletja.

Bralac s pozornostjo sledi avtorjevemu opisovanju boja med naprednim, za angleške pojme svobodomiselnim sinom in očetom-pastorjem, ki je suženj privzgojenih konservativnih pogledov na svet, družbo in vero. Boj med njima sicer ni boj med dvema generacijama, vsekakor pa je drzen primer osovobajanja mladega človeka od pomanjkljive, enostranske vzgoje, ki jo trdoživno varuje kler anglikanske cerkve kot nepremakljive pristaš konsepativizma. Vrednost posameznim prizorom iz življenja angleške družbe v minulem stoletju daje malce ironičen način popisovanja, v katerem seznanja pisatelj bralca z nedopustnimi družbenimi odnosi, ki gospodujejo nad človeškimi hotenji in dejanji. Mnogi samogovori, ki pripovedno dejanje namerno zavlačujejo, prav nič ne izbirajo med socialnimi, ljubezenskimi, družinskimi, pa versko-filozofskimi razmišljanji in modrovanji, ki razgaljajo »negovan« cvet angleške družbe. Življenje sina in očeta v krogu družine, prijateljev in znancev je le izhodišče k temu modrovanju, ki je očitna dragocnost vsebine.

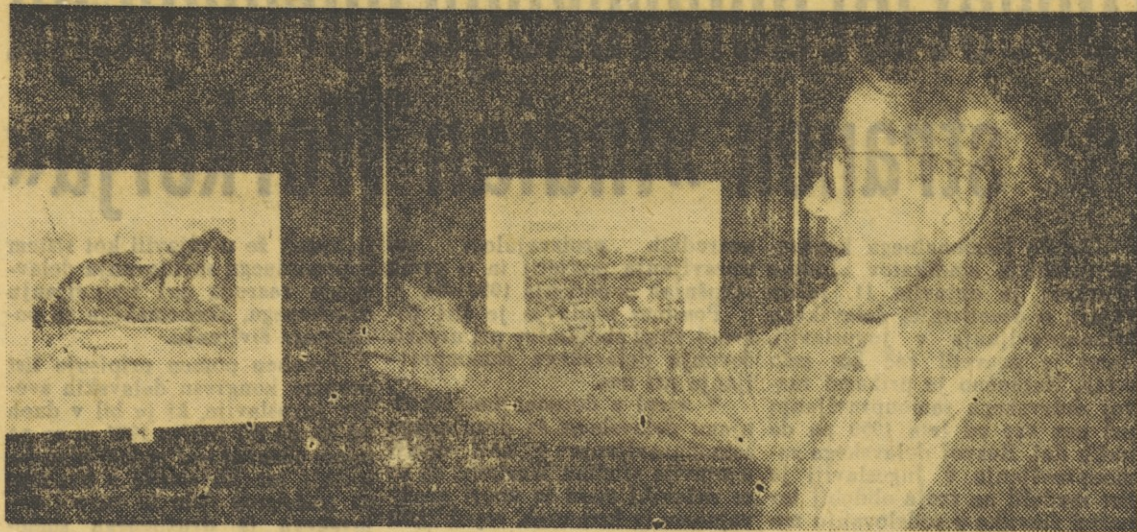
Prizadeven prevod Herberta Grüna, ki z lepim in bogatim jezikom posreduje knjigo našemu bralcu, razporeja delo Samuela Butlerja med razveseljive novitete Cankarjeve založbe, ki je knjigo izdala v svoji redni zbirki »Svetovni roman«.

Ti si moja pesem

Na prvi pogled bi človek presodil, da so nemški filmski producenti v hudih zadregah za pametne scenarije, ko so morali za ta film (barve, cinemascope) izumiti celo novo kraljevino, kralja, ministrskega predsednika, celo vlado in še vod vojske povrhu. Ampak ni tako. »Ti si moja pesem« bi lahko postavili tudi v drug okvir (poglavitna je pač revija, zgodba o kralju in njegovih nezgodah je zgolj malo pomemben okvir revijskim točkam), pa tega nameramo niso storili; številne izjave nemških filmskih delavcev pričajo, da nemška filmska publika še vedno ljubi uniforme, plemenite plavokroneže, kraljevske (ali cesarske, saj je vseeno) dvorce z velikimi dvoranami, z lestenci in z zrcali od stropa do tal, v katerih se tako imenitno pleše k. und k. valček... To niso naše ocene o nemškem filmskem občinstvu, temveč ocene nemških filmskih strokovnjakov. Morebiti se v teh ocenah motijo — vendar izdelujejo filme točno v tem smislu. »Ti si moja pesem« je zelo lep primer ek za vrstni: do skrajnosti neumna zgodba, ki užali vsak normalen človeški okus, vsebuječa vse tisto, kar smo našli, potem pa glasbena revija z mnogo petja in plesa: to zadnje povečini opravi Caterina Valente ob spremljavi orkestra Kurt Edelhagen — dvoje imen, dobro znanih ljubiteljem zabavne glasbe. Treba je reči, da pevka (in plesalka) in orkester opravijo svojo nalogo dobro, vendar zadržkom: nemška zabavna glasba med ljubitelji pravlega jazza še nikoli ni bila priljubljena in zaradi tega filma ne bo nič bolj.

Torej: dovolj prijetne glasbe (razen za glasbene izbirneže), tri dobre in tri sto slabih šal, vse skupaj v cinemascope moderniziranem cesarsko-kraljevem okviru.

Franjo Smole, uslužbenec Okrajnega zavoda za socialno zavarovanje v Ljubljani, slikar-amater med svojimi razstavljenimi akvareli

VINKO TRINKAUS O LETOŠNJIH SEMINARJIH V KOPRU POUDAREK KLUBOM

Po sedmih letih se je v Kopru pretekli teden končal zadnji izmed šestih tečajev za ljudskoprosvetne delavce, ki jih je priredila Zveza »Svoboda« in prosvetnih društev Slovenije. Vseh letošnjih seminarjev in tečajev se je udeležilo 347 tečajnikov.

Naprosili smo tajnika Zveze »Svoboda« in prosvetnih društev Slovenije tovariša Vinka Trinkausa, da bi nam odgovoril na nekaj vprašanj v zvezi z letošnjimi seminarji.

Prejšnji teden ste zaključili v Kopru tečaje in seminarje za ljudskoprosvetne delavce. Nam lahko poveste, kako so potekali letošnji tečaji?

Predvsem so bili bolj pripravljani od lanskih, bili so številnejši in tudi to — okrajni in občinski sveti so letos z večjo odgovornostjo zbirali tečajnike.

Največjo težavo nam je povzročala neizenačenost tečajnikov. Tako so prišli na tečaj začetniki, se pravi mladi društveni delavci, za čemer smo seveda težili, z njimi pa tudi starejši, z desetletnimi izkušnjami. In tako so se predavatelji vedno znašli pred težavo, kako ubrati najbolj pravilno pot, da se oni z večjimi izkušnjami ne bodo dolgočasili in da bodo mlajši razumeli. Prav zato bo potrebno naslednje leto razdeliti tečajnike po skupinah. Še bolj potrebna bo takšna porazdelitev tečajnikov za strokovne tečaje, kajti naslednje leto bodo nekateri režiserji tretjič v Kopru, mednje pa se bodo, če ne bomo pravočasno razdelili skupin, pomešali tudi začetniki.

Letos ste tudi prvič imeli tečaje za vodje klubov.

Glavna značilnost letošnjih tečajev je ravno v tem, da smo dali največji poudarek klubom. Tako so imeli predsedniki in tajniki občinskih svetov tretjino predavanj, ki jih mislimo propagirati v klubih, predsedniki društev pa dobro polovico. Bili so z njimi zelo zadovoljni. Iz zaključnih razgovorov smo lahko razbrali, da bo v tej sezoni število klubov naraslo na blizu dve sto in da bodo marsikje že začeli z organiziranim programom. Priprani smo namreč, da bodo mimo klubov v Svobodah in prosvetnih društvih tudi druge organizacije in ustanove organizirale klube in da bi moral v razvitejših krajih vsaj en klub izvajati bolj pester kulturni program.

Pa bo za takšna predavanja na razpolago dovolj gradiva? Sprva si bodo v klubih sami gotovo težko pomagali.

Da, sprva bodo ravno s pravico gradiva največje težave. Začeli smo tako rekoč iz nič. V drugih državah, posebno na Svedskem, imajo zelo razvito servisno službo. Tako samo Zveza za vzgojo delavcev razpolaga z dvesto tisoč različnimi diapozitivi. Mi pa jih za zdaj premoremo nekaj sto. Tudi naša zalog magnetofonskih trakov je zelo skromna. Trenutno bi potrebovali večja sredstva, da bi si ustvarili osnovo, kasneje pa bi jo samo dopolnjevali.

Za klube bo do jeseni na razpolago blizu trideset popolnoma opremljenih predavanj, do konca sezone pa bo število močno naraslo, ker smo začetne težave že preboleli.

Za kakšne tečaje je bilo največ zanimanja?

Za režiserske in pa tečaje za vodje klubov. Tu bi lahko predvideno število 80 tečajnikov v vsakem tečaju močno preselilo. Začudilo pa nas je precej zanimanje za filmsko vzgojo, kjer je bil dobro pripravljen seminar slabše obiskan kot bi pričakovali spričo ogromnega vpliva, ki ga ima film na občinstvo. Toda stvar je na začetku in upamo, da bo v naslednjih letih boljše.

Poudarek je bil dan, kot ste že povedali, klubom, društvenim funkcionarjem, režiserjem, lutkarjem, filmarjem, na glasbo pa ste očitno pozabili?

Nismo, le da tečaje za glasbenike v Kopru ne prirejamo. Seminar za pevovodje je bil v

Ljubljani, za vodje mladinskih zborov pa jih pripravljajo nekateri okrajni sveti. Spričo ustanovitve enooddelčne skupine za zborovodje na Višji pedagoški šoli bo v bodoče odpadla skrb šolanja zborovodij, kajti na glasbenem področju so enotedenski tečaji resda samo najnujnejši izhod za silo. Ob tej priliki bi rad omenil, da ravno tej šoli, ki je najboljša osnova za vzgojo glasbenih kadrov, nekateri okrajni, predvsem pa občinski sveti, ne posvečajo nobene pozornosti. Stevilno izrednih slušateljev je izredno visoko, medtem ko rednih slušateljev primanjkuje za šibak razred. Zanimanje je precejšnje, glavna ovira so neurejene gmotne razmere slušateljev.

Franjo Smole: Pogled na pristanišče Vrsar, 1960 (akvarel)

Vključuje se tudi televizija

V programih naše radijske postaje smo lahko v vsem povojnem obdobju zasledovali vsako leto večje število oddaj, ki so bile posredno ali neposredno namenjene izobraževanju, ki so v obliki informacij, predavanj, reportaž in podobno širile poslušalcem njihovo obzorje, njihovo poznavanje in razumevanje najrazličnejših aktualnih novosti in problemov iz političnega, gospodarskega, družbenega in kulturnega življenja. V zadnjem letu pa smo nekaj prvih skromnih tovrstnih poskusov videli tudi na ekranih televizijskih aparatov. Dejstvo, da ima danes že skoraj vsaka družina radijski sprejemnik in da naglo narašča tudi število televizorjev, prav gotovo daje radijskim in televizijskim oddajam s področja izobraževanja še večji pomen. Tako sta postala radio in televizija izredno pomembna faktor v celotnem sistemu našega šolskega in šolskega izobraževanja. Zato je razumljivo, da tudi resolucija Zvezne ljudske skupščine o izobraževanju strokovnih kadrov uvršča radio in televizijo kot enakovredna partnerja med institucije, ki se aktivno ukvarjajo z izobraževanjem. Ze sedanji razvoj obeh omogoča večje in sistematičnejše uvajanje novih oddaj, ki se nanašajo na izobraževanje. Resolucija izraža potrebo po tem, da bi oddaje v večji meri zajele poleg že razširjenih programov iz splošnega, družbeno-ekonomskega, tehničnega in kulturnega izobraževanja ter programov za osnovne šole tudi programe, ki bi pomagali pri strokovnem izobraževanju mladine in odraslih.

Za tak razširjen koncept dela radia in televizije so razen večjih tehničnih možnosti potrebne tudi nove organizacijske oblike. Predvsem mislimo na sodelovanje radia in televizije z drugimi organizacijami in ustanovami, ki se ukvarjajo z izobraževanjem: delavske univerze, Svobode itd., kajti izobraževalni program mora sloneti na konkretnih potrebah. Tako RTV kot

delavske univerze so že prišle do spoznanja, da je tako sodelovanje nujno. Pri RTV Beograd n. pr. že pripravljajo posebne svete za televizijsko solo, za oddaje s področja družbenega in gospodarskega izobraževanja, v katerih bodo predstavniki vseh zainteresiranih zavodov, ustanov in organizacij in ki bodo skupno sodelovali pri sestavljanju programov, izboru predavateljev itd. Istočasno pa je potrebna tudi pravilna organizacija poslušanja in gledanja radijskih in televizijskih programov po šolah, klubih, domovih in drugod. Tu bo potrebno res sistematsko delo in učinkovita propaganda.

V jesenski program bo RTV Ljubljana spet uvedla že ustaljene ter tudi nekaj novih oddaj s področja izobraževanja. To pot nas je predvsem zanimala televizija in povedali so nam, da pripravljajo stalne oddaje, namenjene izobraževanju. Poskusili bodo doseči, da bodo te oddaje vsak četrtek od 19. do 19.30. To bodo ciklusi predavanj iz določene teme. Kot prvi bodo nastopili udeleženci jugoslovanske himalajske odprave, nato bo sledilo pet predavanj s področja atomske energije, tri reportaže s potovanja okoli sveta, nadalje več predavanj o starih kulturnih, delitvi dohodka v industriji in drugo.

Pri sestavljanju programov bodo sodelovali z univerzami in upoštevali njihove predloge. Vsa predavanja pa bodo že predhodno dali na razpolago delavskim univerzam in Svobodam, tako da bodo organizatorji po klubih in domovih ter poslušalci še seznanjeni s celotnim programom.

V vsem bodočem delu radia in televizije na področju izobraževanja pa bo vsekakor nujno, da se še utrdi sodelovanje z delavskimi univerzami in drugimi izobraževalnimi institucijami, ker le tako bo možno pravilno in čim bolj koristno izkoristiti vse možnosti, ki jih imata radio in televizija pri izobraževanju.

Ali je bil odziv iz vseh tečajnih oblik vzgoje društvenih delavcev?

Mi bi želeli, da bi postali samo najbolj kvalitetni, kajti, v najboljšem primeru lahko zberemo v Kopru na leto blizu štiri sto tečajnikov. Potrebe pa so mnogo večje. Prav zato bomo v letošnjem letu poskušali s široko akcijo dvotednih seminarjev, ki naj bi se jih udeležili društveni delavci manjšega področja. Na Slovenskem imamo ravno v jesensko-zimski sezoni na razpolago obilo neizkoriščenih turističnih objektov, kjer bi lahko priredili obilo kratkih, a zato pogostejših tečajev.

Nameravate za naslednje leto program bistveno spreminiti?

Nameravamo ga samo izboljšati, predavanja tehnično še boljše opremiti, tako da bodo lahko v vsakem pogledu vzorna.

Ali je bil odziv iz vseh okrajev enak?

Občutnejših razlik med okrajni letos ni bilo, seveda če upoštevamo raznosežnost okrajev in pa skromna sredstva, s katerimi razpolagajo novogoriški, novomeški, koprski in murskosoboški okraj. Podrobnejšo sliko pa si lahko ustvarite iz naslednjega pregleda:

Enotedenskega seminarja za predsednike in tajnike občinskih svetov Svobod se je udeležilo 47 tečajnikov.

Enotedenskega seminarja za predsednike in tajnike društev se je udeležilo 80 tečajnikov.

Enotedenskega seminarja za vodje klubskega življenja v društvih se je udeležilo 80 tečajnikov.

Štirinajst dnevnega seminarja za režiserje se je udeležilo 80 tečajnikov.

Enotedenskega seminarja za lutkovne režiserje se je udeležilo 20 ter

enotedenskega seminarja za filmsko vzgojo 40 udeležencev.

Vseh seminarjev in tečajev, ki jih je priredila Zveza Svobode letos v Kopru, se je udeležilo 347 tečajnikov.

VRNILEV DOMOV

William Saroyan je med najbolj znanimi ameriškiimi še živečimi pripovedniki. Kot sin priseljence Armenca je preživel zelo težko mladost. Že s trinajstim letom je zapustil šolo in se začel preživljati. Ostala pa je v njem želja po znanju in večino prostega časa je preživel ob knjigah. S triindvajsetimi leti je objavil prvo delo in od takrat njegovo literarno ustvarjanje ni prenehalo. Saroyan je pisatelj, ki največkrat opisuje vsakodnevne dogodivljaje in življenje malega človeka, delavcev, brezdomcev in potepuhov, skratka pisatelj "ponižanih in razžaljenih". Vsa njegova dela pa preveva toplota in zaupanje v človeka, v čemer se močno razlikuje od ameriških avtorjev iz obdobja po prvi svetovni vojni.

Ta dolina, je premišljeval, ves ta predel med planinami je moj rojstni kraj, kraj, o katerem sem sanjal in vse je tako, kot je bilo: brizgalne se še vedno vrtijo in škropijo travnike, posejane z bermudsko travo; dobro, staro rodno mesto, preprostost, resničnost.

Ko je stopal po Alwinovi ulici, se je počutil srečnega, da je ponovno doma. Vse je bilo čudovito, znano in dobro. Vonj zemlje, vonj hrane, ki so jo pripravljali, dim, močan letni zrak, poln vonja po zelenju, zorečem grozdju, breskvah ter oleandrih, vse je bilo tako kot vedno. Že leta ni vedel, da mu čuti lahko tako čisto in jasno sprejemajo vtise iz prirode. Celotno dihanje mu je bilo v zadovoljstvo. Čisti zrak je v njem krepil to razpoloženje in med korakanjem je čutil vsjo veličastnost življenja, življenjsko radost, ponos, ker je človek, ker se giblje in razmišlja, pobožno hvaležnost že samo zato, ker živi na tem svetu.

Voda, je pomislil, ko je zaslišal mehko pluskanje vode iz brizgalnice na travniku; občutiti okus vode rojstnega kraja, prijetne, hladne vode iz doline, občutiti tisto prirodno žejno — to je izpolnitev, to je jasen cilj življenja. Opazil je nekega starca, kako drži cev nad grmom rož in žetja ga je prisilila, da se mu je približal.

— Dober večer, ga tihopozdravi, — lahko dobim malo vode?

Starec se je počasi obrnil. Njegova velika senca je počivala na hiši. Pogledal je mladeniča, začuden in zadovoljen.

— Zakaj ne, seveda, pravi in položi cev mladeniču v roke. — Izredno dobro voda, nadaljuje starec. — Iz doline svetega Joahima je, mislim, da je najboljša. Voda v San Franciscu mi je zoprna. Nobenega okusa nima. Spodaj v Los Angelesu pa ima voda okus po ricinovem olju. Sploh ne vem, kako lahko toliko ljudi živi leta in leta.

Medtem po je pil, je poslušal stalušal vodo, kako teče iz cevi na zemljo v debelem curku in se hitro izgublja v zemlji. — Rekli ste, — se obrne k starcu, — rekli ste, da je vaša voda najboljša na svetu...

Vtaknil je glavo pod vodni curek in pričel piti. Sladek, piten okus vode ga je začudil in medtem ko je pil, je pomislil: Moj bog, kako je to čudovito. Čutil je, kako se mu hladna voda razliva po telesu, kako ga osvežuje in hladi. Ko mu je zmanjkalo sape, je dvignil glavo in dejal starcu: — Res smo srečni, mi ljudje iz doline, in še kako srečni.

Ponovno je sklonil glavo in pil brizgajočo vodo. Videti je bilo, da se nikakor ne more dovolj napiti. Več je pil, bolj se mu je zdela voda okusnejša.

Starec je bil presenečen. — Saj ste popili približno liter vode, mu pravi.

Medtem ko je pil, je poslušal starca, kako govori, nato pa dvignil glavo in dejal: — Da, mislim, da jo je bilo res toliko. Odlični okus ima. Potem si je z robcem obrisal usta, vendar cevi ni izpustil, ker si je želel še piti. Vsa dolina je v tej vodi, vse kar je jasno, prirodno, vsa dobrota, preprostost in resničnost.

— Človek božji, pravi starec, — pa ste bili zares zelo žejni. Kako dolgo pa niste pili?

— Dve leti, mu je odgovoril. — Da, dve leti je od tega, odkar sem zadnjič pil to vodo. Ni me bilo tu, potoval sem po svetu in danes se vracam. Tu sem rojen, zgoraj v G ulici. V ruskem naselju, veste. Preko proge za Južni Pacifik. Dve leti me ni bilo in zdaj sem spet tu. Verjemite mi, čudovito je, če se vrneš domov. Rad imam ta kraj, poiskal si bom kako delo in ostal tukaj.

Spet je nagnil glavo, popil še nekoliko požirkov, potem pa cev vrnil starcu.

— Zares ste bili zelo žejni, je dejal starec. — Nikoli se nisem videl, da bi lahko kdo naenkrat popil toliko vode. Res, pravi iztekel je bil, ko sem vas opazoval, kako ste pili.

Napotil se je naprej po Alwinovi ulici, veselo brundajoč, tako da je starec začuden gledal za njim.

Lepo je to, če se človek vrne domov, je pomislil mladenič. Največja napaka, ki sem jo kdajkoli storil pa je, da se vracam po tej poti.

Vse, kar je počel doslej, je bilo napačno. Toda to je bila samo ena izmed drobnih napak. Prišel je iz nekega kraja južno od San Francisca, ne da bi sploh pomislil na vrnitev domov. Nameraval je daleč na jug, ostati tam nekaj časa in se potem vrniti nazaj. Ko pa je zagledal domači kraj, je bila skušnjava prevelika. Kakšno zadovoljstvo, stati na cesti v civilni obleki in ustavljati mimovozeče avtomobile! Mesteece za mestecem je ostajalo za njim in zdaj, glej, je res stopal po ulicah rojstnega mesta, ob sedmih zvečer. Čudovito je bilo vse to, in voda...

Ni bil več daleč od mesta, od središča, in lahko je videl eno ali dve visoki zgradbi. Zgradbo Pacific Gas in zgradbo Društva za električno energijo, osvetljene od živobarvnih svetlobnih reklam. In še to večjo zgradbo, ki je prej ni bilo. Ta je nova, je pomislil, zgradili so jo med moje odsotnosti.

Zavil je v Fultonovo ulico in se sprehodil skozi mesto. S kraja, od koder ga je opazoval, je bilo videti čudovito, lepo in majhno, pravo majhno, tiho mesto, kraj, v katerem se človeku porodi želja, da bi v njem ostal za vedno, se oženil, imel svoj dom, otroke, delo in vse ostalo. In to je bilo vse, kar si je želel. Zrak v dolini, vodo in resničnost vsega kraja, preprosto življenje v dolini.

V mestu se ni prav nič spremenilo: imena trgovin, ljudje, ki so hodili po ulicah, tiho drseči avtomobili, mladeniči v avtomobilih, ki so iskali poznanstva z dekleti — vse je bilo tako kot nekdanj. Gledal je obraze, ki jih je poznal še kot deček, pa ljudi, ki jih ni poznal po imenu. In tedaj je opazil Tonyja Rocka, starega, dobrega prijatelja, kako je korakal po ulici.

Ustavil se je in čakal, da se mu Tony približa. To srečanje je bilo podobno srečanju v sanjah, čudno, skoraj neverjetno. Sanjal je o sebi in njemu, kako bežita iz šole, da bi se šla kopat ali na sejem, kako sta skrivaj odšla v kino. In zdaj je bil ponovno tukaj, ta veliki mladenič z lenobno, nemarno hojo in z vedrim, tipično italijanskim smehljajem. Zadovoljen je bil, da je napravil napako in se vrnil v rojstno mesto.

Ustavil se je in čakal, da se mu Tony približa. Smehljaj se je in ni mogel spregovoriti niti besede. Mladeniča sta si podala roke in se pričela prijateljsko suvati in psovati.

— A, ti stari izrodek, pravi Tony, — kje, za vraga, pa si se potepal? Udaril je prijatelja v želodec in se pri tem na ves glas smejal.

— Stari moj Tony, stari dobri pijanec; moj bog, kako sem vesel, da te vidim. Mislim, da si morda že umrl. Kaj, za vraga, si pa počel? Psoval ga je v italijanščini in uporabljaj besede, ki se jih je naučil od Tonyja pred tolikimi leti, Tony pa mu je odgovarjal v ruščini.

— Domov moram, se nato spomni. — Moji ne vedo, da sem tukaj. Umiram od želje, da bi videl svojega brata Pavla.

Stopal je dalje po ulici in se smehljaj zaradi srečanja s Tonyjem. Spet se bosta skupaj zabavala, lahko bi se šla spet kopat kot takrat, ko sta bila še dečka.

Ko je stopal mimo trgovin, se je spomnil, da bi lahko materi kupil majhno darilce, ki bi staro gospo prijetno presenetilo. Imel pa je le malo denarja in vse je bilo tako drago. Kupil ji bom nekaj kasneje, je pomislil. Prekoračil je progo za Južni Pacifik ter prišel do ulice G. V nekaj trenutkih bo doma, pred vrati svoje stare hiše, in vse bo tako kot nekoč: starec in starka, njegove tri sestre in brat, še deček. Vsi bodo v hiši.

Opazil je domačo hišo, ko ga je od nje ločil še velik stanovanjski blok in srce mu je pričelo hitreje udarjati. Nenadoma pa je začutil, da ga prevzemata strah in slabost, spomnil se je pozabljenih spominov o tem mestu, o tukajšnjem načinu življenja, ki ga je vedno sovražil, življenja, v katerem je bilo nekaj gredega in mrzlega. Kljub temu pa je korakal dalje in bolj se je bližal hiši, hitrejši so bili njegovi koraki. Videl je, da se je ograja podrla, hiša se mu je nenadoma zazdela grda in začudil se je, zakaj, za vraga, zakaj se njegov stari ni preselil v kakšno boljše hišo, med prijetnejše sosedo. Ob pogledu na hišo je začutil vsjo tisto staro stvarnost. Vrnilo se mu je njegovo staro sovraštvo in ponovno se ga je polastila želja, da bi odšel nekam daleč, nekam, kjer je ne bi več videl. Kot takrat, ko je bil še otrok, je spet začutil globoko, nepopisljivo sovraštvo do vsega mesta, njegovih laži, majhnosti, neumnih ljudi, ki žive v njem, praznina njihovega duha in zazdelo se mu je, da se nikoli več ne bi mogel vrniti v tako mesto. Voda, da, voda je bila dobra, bila je izvrstna; toda bile so še druge stvari. S počasnimi koraki se je sprehajal pred hišo. Njegove oči

so bile oči starca; začutil se je tujca, ki ga nobena vez ne veže na to hišo, a vendar je bil to njegov rojstni dom, kraj, o katerem je tolikokrat sanjal. Kraj, ki ga je preganjal, kjerkoli je bil. Bal se je, da bi kdo prišel iz hiše in ga opazil, ker je vedel, da bi potem zbežal. Vendar pa jih je želel videti vse, hotel jih je imeti pred očmi, občutiti njihovo prisotnost, občutiti celo njihov vonj, tisti stari, prodirni ruski vonj. Toda to je bilo preveč. Povrnilo se mu je sovraštvo do vseh in vsakogar v tem mestu in odšel je do vogala. Stal je tam po ulično svetilko, vznemirjen in razočaran. Zelen si je videti svojega brata Pavla, hotel govoriti z dečkom, da bi vedel, kaj se dogaja v njegovi duši, da bi videl, kako prenaša tako življenje in kakšno življenje sploh živi. Vedel je, kako je bilo z njim, ko je bil v njegovih letih in želel si je, da bi svojemu bratu lahko kaj svetloval. Kako naj se z branjem obvaruje pred tem občutkom dolgega časa in gnusobe.

Humoreska tedna

HONORARNI ZASLUŽEK

Tisto popoldne, ko je ves dan lilo, kot da so se porušile pregrade vseh nebeških hidrocentral, je Kozma Kuzmič sedel mrk v svojem kotu ob štedilniku in prebiral Dnevnik.

Otroci so bili v šoli, žena Valburga pa je pomivala posodo. Molki, ki ga je motilo le ropotanje posode, je oznanjal hudo uro.

Nenadoma je Valburga zabrisala pomivalko na mrzel štedilnik in spregovorila: »Vrag naj vzame tebe in tako življenje. Sediš tu kot kup nesreče, drugi pa služijo...«

Kozma je pobesil časnik in preko očal zastrmel v sršenasto Valburgo.

»Rojeni so za to...« je spregovoril vdano. »Rojeni, rojeni, seveda so rojeni,« je vzklopela ona. »Temu, nad nami so na primer že rojenice položile v zibelko čopič in barvice, da na lesene krožnike riše narodne ornamente. Zdjaj bodo kupili hladilnik. Inženirju Pezdirju je sveti duh že v materinem telesu navdihnil misel, da naj dopoldne v službi honorarno projektira, popoldne pa dela za svoje podjetje nadure, ker dopoldne ne opravi svojega dela... Sedaj čakajo, da bodo dobili fičkota... Desni sosed šiva modrčke in pasove in bodo šli letos vsi na dopust v Dubrovnik... Kogar koli pogledam, vsak si zna poiskati kak honorarni zaslužek in potem shajajo. Samo ti sediš tu in se ne znaeš...«

»Valburga, prosim te!«

»Kaj bi prosil?! Nekaj ukreni! Ali ne vidiš, da tako ne bomo prišli na zeleno vejo?«

»Ti tega ne razumeš. Meni se to upira. Ali veš, od kod prihaja beseda honorarni?«

»Me ne zanima od kod pride, zame je važno, kaj prinese...«

»Honor, honoris pomeni po latinsko čast, častno službo. Doctor honoris causa pomeni...«

»Me nič ne briga. Jaz vem, da se pravi honorirati — plačati. To je zame važno, ne pa čast. Kdo pa živi od časti, to te vprašam? Pojdi ti k Slovenija-avtu in reci: Jaz sem Kozma Kuzmič, imam neomadeževano čast in bi rad avto, pa boš videl, na katero mesto te bodo vpisali za fičkota... Ha, ha... Studenec bodo poklicali, rešilni avto, da te bo v norišnico zapeljal...«

Kozma ni odgovoril. Spet se je poglobil v branje, ko je potrkalo na vrata predsobe. »Naprej,« je neprijazno iz kuhinje bevsknila žena.

Vrata s stopnišča so se le na pol odprla in skozi špranjo je pogledala v premočeno kmečko ruto zavita glava.

»Kaj jaičk, gospa? Po dvajset jih dam, ker sem pozna in dežuje in moram na vlak.«

Pozabil je, da od zajtrka ni imel še ničesar v ustih in da je sanjal mesece in mesece, kako bo jedel eno izmed jedi, ki jih je kuhala njegova mati, kako bo sedel za staro mizo v kuhinji in jo opazoval, kako se velika, z zardevlim in jeznim obrazom jezi nanj, a je kljub temu polna ljubezni do njega. Zdjaj pa si nenadoma ni želel več jesti. Počakal bo za vogalom. Morda bo njegov brat le stopil iz hiše in tako bi videl dečka, se pogovarjal z njim. Pavle, bi mu dejal in ga ogovoril v ruščini.

Tišina v dolini je pritisкала nanj, izgubljala je svoj čar in postajala je samo ena izmed oblik monotonije v tej dolini.

Hiše pa ni mogel zapustiti. Lahko jo je opazoval z vogala in vedel je, da bi še vedno rad stopil vanjo, videl svoje, sodeloval v njegovem življenju. Vedel je, da si je to želel mesece in mesece. Te želje pa so zbledle zaradi tiste grde resničnosti v tem življenju, tistega, na kar je med svojo odsotnostjo pozabil. In vse se je v trenutku spremenilo. Spremenil se je videz in značaj hiše, mesta in okolice, vse je postalo grdo in neresnično in prebudilo v njem željo, da bi odšel in se nikoli več ne vrnil. Ne, nikoli več se ne bi mogel vrniti. Nikoli več ne bi mogel ponovno vstopiti v to hišo in nadaljevati svoje življenje tam, kjer ga je prekinil.

Nenadoma se je znašel na stezi, splezal čez ograjo in stopil na dvorišče. Kuhinja je bila razsvetljena, pri-

bližal se ji je, misleč, da bo videl koga od domačih, da bi ga ti opazili. Pogledal je skozi kuhinjsko okno in videl svojo najmlajšo sestro Marto kako pomiva posodo. Opazil je staro mizo, staro peč in vse je bilo videti tako žalostno in pretresljivo, da so se mu oči napolnile s solzami. Moral si je prižgati cigareto. Vse je bilo videti zelo tiho, zelo svetlo in strahovito žalostno. Upal je, da bo prišla v kuhinjo mati. Rad bi vedel, ali se je zelo spremenila, odkar je odšel. Ali ima še vedno tisti stari, srditi izraz? Jezen je bil sam nase, ker ni bil dober sin in želel si je osrečiti mater, vendar pa je vedel, da je bilo to nemogoče.

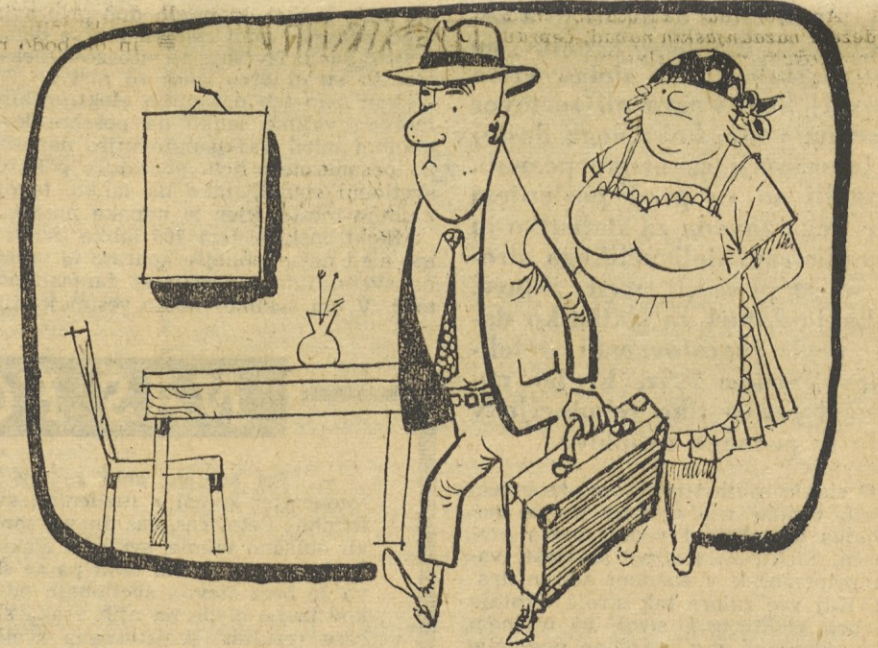
Potem je opazil svojega brata Pavla. hotel ga je poklicati. Vse, kar je bilo v njem dobrega, vsa njegova ljubezen, je bila usmerjena k dečku, vendar se je obvladal, globoko je vdihaval dim in trdno stiskal ustnice. Deček je bil videti v kuhinji izgubljen kot v temnici. Ko ga je opazoval, so mu solze drsele po licih.

Nič več si ni želel, da bi videl mater. Lahko bi se tako razjezil, da bi napravil kakšno neumnost. Počasi je šel po dvorišču, preskočil plot in stopil na ulico. Oddaljeval se je od hiše in bolečina v njem je rasla. Močno jih je ljubil, a obenem sovražil grdobo in enostranskost njihovega življenja. Čutil je, da vedno hitreje beži od svojega doma, od svojih domačih, da greško joče v temni svetle noči, zato, ker ni mogel ničesar storiti, nič, niti najmanjše malenkosti.

ponujati jajca. Morda pa se bo dobro izteklo, je premišljeval. Saj jajca vsi potrebujejo. Sedaj jih ni dovolj na trgu...

»In pazi, da ti ne bo kdo kate-rega odnesel, ne da bi ga plačal,« mu je naročila ob odhodu žena. »Da te ne bodo ob prvem zaslužku ogoljufali...«

Ob treh se je Kozma vrnil iz službe. Valburga ga je pričakovala na oknu. Kovčka ni imel na kolesu. Pa se ja ni zbal in zaradi svoje ča-

»No, če vse vzamete, naj bodo po devetnajst.«

»Po osemnajst!«

»Oh, kakšni ste! Naj vam bo, za božji lon...«

Kozma je vprašujoče pogledal ženo. Ni mu šlo v glavo, čemu naenkrat 200 jajc. To je skoraj četrtna plače. Rekel pa ni nobene.

Kmetica in žena sta stopili v spalnico in zložili jajca kar na posteljo. Bilo jih je nekaj več kot je rekla kmetica in Valburga ji je odštela 3700 dinarjev.

Ko je kmetica odšla, je Kozma dvignil glavo in ponižno vprašal: »Jih boš vložila? Za celo leto morajo biti...«

»Vložila pa vložila! Teh ne, da veš! So prepoceni. Te boš nesel ti jutri v službo in jih boš prodal po štiriindvajset. Vsak jih bo rad vzel. Si razumel? Če ti nisi rojen za honorarne zaslužke, sem pa jaz... Tisoč dve sto boš zaslužil...«

Kozma je globoko zavzdihnil in ni zinil ne bele ne črne...

Valburga je vzela z omare star kovček, zavila vsako jajce posebej v časopisni papir in jih varno zložila vanj.

Drugo jutro je Kozma navezal kovček na prtljažnik kolesa. Ni si mogel predstavljati, kako ga bodo v službi pogledali, ko jim bo pričel

sti jajca spravil v pisarni, namesto da bi jih prodal? je pomislila Valburga.

»No, kako je šlo,« ga je sprejela v predsobi. »Je tvoja čast kaj trpela?«

Kozma jo je pogledal vdano in ponižno.

»Ni, Valburga, moja čast ni trpela, pa tudi tvoja ne...«

»Torej se je vse dobro izteklo? Vidiš, saj sem vedela.«

»Dobro se je izteklo...«

»Zakaj pa si potem tako klavrn?«

»Saj sem lahko. Tudi ti boš. Počakaj, da ti povem. Hm... Ko sem stopil s kolesa, sem odvezal kovček in ga hotel postaviti na tla. Tedaj se je odtrgal ročaj, kovček je štrbunknil, se mimogrede odprl in jajca so se vsula na asfalt... Niti eno ni ostalo celo.«

»O, sveta mati nebeška in vsi svetniki! 3700 dinarjev! Da sem le mogla zaslužiti ta posel tebi! Namesto 1200 dinarjev profita, 3700 dinarjev izgube! Ti, ti, častni doktor vseh rev in šlev... Da si se mi sploh še upal prikazati pred oči...«

»Upal, upal. Veš, Valburga moja, za take posle mora biti človek rojen... Jaz pa nisem. Pa tudi ti ne... Jajca, ki si jih kupila, so bila vsa do zadnjega — klopotci...«

V Dornbirnu na Avstrijskem so pred nedavnim postavili razmeroma veliko dvorano, ki pa so jo za razliko od klasičnih principov gradbeništva — kar napihili. Dvorana je namreč izdelana iz nyлона, ki mu je primešan kavčuk. V 90 minutah — toliko časa zadostuje, da se stene napihnejo — so vsa gradbena dela opravljena. Strokovnjaki priporočajo to novost predvsem zaradi tega, ker jo je lahko prenašati iz kraja v kraj. V našem primeru je dvorana dolga 31 metrov, široka 13 in visoka 6,40 metra.

Na vprašanje, za koliko se zviša morská gladina, za milimeter ali za centimeter na leto, bodo odgovorili oceanografi šele po natančnih meritvah — Znanstvene raziskave treh jadranskih inštitutov so našemu gospodarstvu v veliko pomoč — Zakaj »suha« in »debela« leta v rabolu? — JVM pomaga znanstvenikom

V zemljepisnih učnih knjigah je zapisano, da znaša največja globina Jadranskega morja 1330 m. To ne drži, najnoveše meritve popravljajo ta podatek. V južnem delu Jadrana, nedaleč od Boke Kotorske, so izmerili globino 1400 m. Morda bo tudi ta podatek v kratkem zastarel, ker oceanografi od leta 1958 (od začetka mednarodnega geofizikalnega leta) načrtno raziskujejo Jadransko morje, ki je še vedno velika skrivnost ne le zanje, temveč tudi za biologe, geofizike, hidrologe, meteorologe in ribiške strokovnjake. Peščica podatkov iz njihovih beležnic razkriva tisti neznan Jadran ter pomaga gospodarstvenikom, pomorščakom in organizatorjem turizma, da bi zagotovili napredek temu najlepšemu in do nedavnega pasivnemu delu naše dežele. Te njihove raziskave so zanimive tudi za turiste, ki preživljajo počitnice na obali od Kopra do Ulcinja.

Po najnovejših podatkih meri značajna črta naše jadranske obale 628 km, v resnici pa je obala zaradi členovitosti mnogo daljša, in sicer 2092 km z obalami 1230 otokov, otočkov, grebenov in čeri pa 6116 km. Površina vseh naših

Naša obala tone

jadranskih otokov, med katerimi jih ima le 66 stalne prebivalce, znaša 3160 kvadratnih kilometrov, kar je osemdeset del naše dežele.

Ze dolgo je znano, da so bili jadranski otoki nekoč sestavni deli kopnega. Ta trditev je dokazana prav tako kot tiste, da se jugoslovanska jadranska obala niža. Dokazov je dovolj, najejmo le nekatere:

Soča se izliva v Jadransko morje nedaleč od Tržiča. Nekoč je bilo njeno ustje 70 km zahodno od otoka Mali Lošinj. Morje je prav tako zalilo doline ob Krki, Zrmanji, Cetini in Neretvi, katerih struga se nadaljuje več deset kilometrov v morje.

Notranji del puljskega pristanišča je pravzaprav potopljena vrtača, globoka 23 m.

Dno Skadrskega jezera je pod gladino Jadranskega morja.

Na obali Češke Vale na otoku Pagu se vidijo v morju zidovi potopljenega rimskega mesta Gise. Delno potopljeni so tudi zidovi rimskega naselja Argiruntuma pri Starigradu pod Velebitem.

Med arheološkimi izkopavanji na Hvaru, Solti in drugih otokih so našli na ostanke okamenelih kosti konj, volov, jelenov in medvedov.

Znanstveniki domnevajo, da sta se začeli jadranska in panonska kotlina nižati že pred zemeljsko ledeno dobo in da se še nižata. Nekateri zatrjujejo, da se jadranska obala niža vsako leto za milimeter, drugi zemljepisci pa sodijo po svojih računih, da je ta proces desetkrat hitrejši in da se obala niža za centimeter na leto. Šele skrbne in vsestranske raziskave bodo posredovale pravo sliko o nižanju jadranskih obal, kar ni nepomembno za prebivalstvo in za gospodarstvo v tem delu naše dežele.

Jadransko morje vsestransko raziskujejo po najnovejših metodah. Natančne instrumente imajo skupine znanstvenikov z inštituta za oceanografijo in ribištvo v Splitu, inštituta za biologijo morja v Rovinju in biološkega inštituta v Dubrovniku. Nenehna križarija po Jadranu, dan za nočjo, po mirnem in vihnem morju. Vselej so pri svojih instrumentih, na tisoče rezultatov ugotovijo in hkrati opravijo množico meritev, ki jim bodo pomagale razvozlati na tisoče skrivnosti, predvsem takih za gospodarstvo.

Ribiči se pritožujejo, da je v Jadranu čedalje manj rib in da ribe nekam »bežijo«. Zaradi teh »suhih« in »debelih« ribjih letin so začeli biologi preučevati sardele kot najpogostnejše jadranske ribe, ki se drstijo v zimskih mesecih, na pomlad pa se shujšane selijo v plitvine na jadranski obali, kjer iščejo hrano (drobna planktonska bitja). Oktobra in novembra se zredijo, potem pa se nagonsko vračajo v dristišča.

Pozimi odlagajo ikre, drobne in prozorne, ki se ne potopijo, temveč plavajo po morju. Biologi se vprašujejo: Ali in v kolikšnem obsegu vpliva na naraščaj sardel nafta in drugo, kar spuščajo ladje v morje? Za zdaj prav tako še niso razvozlati skrivnosti nega ribjega lova. Kaj privlači ribe med lovom ponoči — svetloba sama ali pa vidnost kot njena posledica med iskanjem hrane? Ribiči imajo nasprotujoča si mnenja, ki jih bodo morali znanstveniki razložiti, podpreti ali zavrniti.

Jugoslovanska vojna mornarica materialno pomaga znanstvenim skupinam. Na razpolago jim je dala ladji »Spasilac« in »Miner«, ki sta v znanstvene namene prevozila že na deset tisoče kilometrov. Ta potovanja in znanstvene raziskave so neprecenljivega pomena.

Znano je na primer, da je v Jadranem morju največ soli na črti Budva-Bari, in sicer 38,4 kg v toni vode, ali pa to, da se gibljejo tokovi s povprečno hitrostjo 6,85 km, tako da voda na morski gladini prepotuje v treh mesecih vso našo obalo. Vendar potrebujejo naše soline še točnejše podatke, prav tako tudi kmetovalci, ladjedelnice, turizem, gradbena podjetja, ki gradijo luke, elektrogospodarstvo, skratka vsi, ki delajo za napredek tega področja, kjer živi 300.000 ljudi. Zato so odgovori in ugotovitve znanstvenikov velikega pomena tako za sedanje ustvarjalce kakor za tiste, ki bodo v prihodnosti nadaljevali njihovo delo.

D. Gajič

Stroj, ki si zapomni in računa

V prvih dneh avgusta je z zemunskega letališča krenila po beogrjskih ulicah dolga vrsta tovornjakov. Prevažali so tovor posebne vrste, kakršnega doslej v Jugoslaviji še nismo poznali. Ustavili so se pred poslopjem Zveznega zavoda za statistiko in komplicirani deli velikega stroja so se preselili med zidove. Tako je Zavod za statistiko dobil prvi jugoslovanski »elektronski sistem 705«, ki bo povzročil pravo tih revolucijo v delu te poznane ustanove.

dar človek tisti, ki predhodno pripravi, zapoveduje in vodi celoten proces dela, a stroj samo izvršuje te »ukaze«. Elektronski stroji brez ljudi so mrtvi.

Vse delo teh ogromnih elektronskih možgan vidimo lahko na posebnih komandni mizi. Vsako najmanjšo napako na posameznem delu aparature pokaže svetlobni signal, tako da lahko takoj najdejo mesto, kjer je napaka nastala.

Elektronski sistem 705 lahko uvrstimo med najsodobnejše aparate te vrste na svetu. Imajo naravnost fantastično moč. V eni sekundi lahko seštejejo ali

odštejejo kolono z 8000 petšteviličnimi števkami. A to še ni vse. Vzemimo za primer množenje: 89.753 x 37.654. Stroj lahko v eni sami minuti zmnoži 1250 podobnih števk! Najboljši mojstri računanja bi porabili za vsako posamezno operacijo po nekaj minut.

Sistem 705 se bo kmalu lotil prvega večjega dela pri popisu v kmetijstvu. To bo trajalo nekaj mesecev. Prihodnje leto pa bo stroj pomagal pri popisovanju prebivalstva. Vsi potrebni rezultati bodo gotovi v enem letu, kar je vsekakor kratek čas, saj nekateri re-

zultati zadnjega popisa prebivalstva iz leta 1953 še danes niso znani.

Razumljivo je, da je vse to samo začetek pri uvajanju avtomatizacije v našo administracijo. Nekatera podjetja že imajo manjše elektronske stroje. Seveda pa ne pomeni, da bodo sedaj vsi, ki se dan in noč ukvarjajo z večnim računanjem, ostali brez zaposlitve. Nasprotno, z uvajanjem elektronskih strojev se jim bo delo samo olajšalo in oni se bodo v prihodnje lahko bolj posvetili kontroli in urejanju rezultatov na svojem ožjem področju dela.

NAŠ FOTO TEČAJ

Kupil sem si — fotoaparata

...Pri svojem delu se boš kot fotoamater srečal z različnimi svetlobami! Letni čas, čas dneva, sončno ali oblačno vreme, svetloba električne luči; med vsemi temi pa se skriva še brez števila svetlobnih otenkov in bo glede na njih vsaka slika zase rezultat svojstvenega svetlobnega vzdušja, v katerem je bil predmet, ki si ga slikal. No, med naštetimi svetlobnimi otenki pa si moramo zapomniti dve osnovni svetlobi, s katerima se bomo vedno srečevali. To sta: direktna in indirektna svetloba!

»Kakšni sta ti dve svetlobi?«
»Direktna svetloba je tista, ki osvetljuje naš predmet izza našega fotoaparata. Ta svetloba osvetljuje predmet s tiste strani, s katere bi ga radi slikali. Druga svetloba pa je

tež nasprotna in jo imenujemo indirektna, prihaja pa izza predmeta in nam sili tako rekoč naravnost v lečo našega fotoaparata.«

»Takšna svetloba je za fotoamaterje začetnike dokaj trd oreh!«

»Fotoamaterju začetniku bi priporočal, da se bolj poslužuje direktnih svetlob ali pa vsaj svetlobe, ki prihaja z leve ali desne strani! Kadar pa je neogibno srečanje s soncem, ki osvetljuje predmet v smeri proti aparatu, si pomagamo tako, da enkrat ali celo dvakrat podaljšamo čas osvetlitve. Zapomniti si moramo: čim močnejša je protisvet-

loba (indirektna), tem daljši čas osvetlitve moramo odmeriti. Le v tem primeru smo lahko kos indirektni svetlobi! Razumljivo pa je, da moraš tudi zasenčiti objektivi s sončno zaslonko, če pa je nimaš, si pomagaš s knjigo, roko ali s čim podobnim, da si tako zavaruješ objektivi pred vpadom direktnih svetlobnih žarkov.«

»Prav bi bilo, da na koncu rečeva še nekaj besed o merjenju svetlobe! Svetlobo merimo s svetlomerom. Vsak predmet pa sestoji iz vrste različnih svetlobnih površin. Meriti moramo vedno najtemnejšo

površino in njej prilagoditi čas osvetlitve in vrednost zaslonke. Tisti, ki pa nimajo svetlomera, morajo sami presoditi vrednost najtemnejše svetlobne površine. To spretnost pa je moč kaj hitro pridobiti.«

»In o čem se bova pogovarjala prihodnjic?«

»Predvsem bova na kratko ponovila načela, o katerih sva govorila do danes, potem pa bova obrnila pomenek na tehniko slike, njene kompozicije, ravnotežja, vsebine, pogovarjala se bova torej o vseh tistih vrednotah fotografije, ki človeka navdušujejo.«

Peto načelo

PREDMET, KI JE OSVETLJEN IZZA NAS, IMA POLEG JASNEGA OZADJA TUDI DOKAJ JASNE OBRISJE, KI NAM GA PREDSTAVLJAJO V VSEH NJEGOVIH PODROBNOSTIH. (OSVETLITVENI ČAS 1/250 SEKUNDE, ZASLONKA 8, SVETLOBA DIREKTNJA.)

Direktna in indirektna svetloba

PROTISVETLOBA MEGLI OZADJE IN TUDI NE DAJE PREDMETU TISTE JASNOSTI, KI SMO JO DOSEGLI Z UPORABO DIREKTNE SVETLOBE. (OSVETLITVENI ČAS 1/50 SEKUNDE, ZASLONKA 8, SVETLOBA INDIRECTNA.)

BRANIKA NI VEČ, KAJ PA...?

Prijatelj, ki sem ga srečal na cesti, me je poln pričakovanja zadržal:

«Si zvedel še kaj novega?» Nisem uganil, kam meri, pa je nestrpno zamahnil z roko:

«Saj veš, Branik! Zanima me, če je preiskava odkrila kaj novega? Pravijo, da vodijo niti...»

Ne vem, kam merijo niti preiskave; za to bodo poskrbeli preiskovalni organi, ki bodo poskrbeli tudi za to, da dobe krivci zasluženo plačilo. Prepričan pa sem, naj bi že vodile te niti kamorkoli, k velikemu ali k majhnemu grešniku, bistva žalostnih dogodkov s tem ne bodo spremenili niti za las!

Madež je tu. Velik in umazan! Obracajmo ga tako ali tako, naprtno ga temu ali onemu, ostal bo — in prav je, da ostane — zato da bi nam bil pred očmi, da bi se iz njega česa naučili...

Vprašanje je le, če se bomo naučili dovolj!

Odmev v javnosti je bil velik. Obsodba enodušna. Ogorčenje prav tako. Se več, «afera Branik» je prestopila mejo zgolj športnega področja in našla odmev celo v gospodarskih odnosih, pri sklepanju in odpuvedovanju trgovskih pogodb z nekaterimi mariborskimi podjetji, v skoraj že šovinističnih izpadih nekaterih posameznikov, itd. Prava pravda ni manjkala dosti, pa bi se iz ene afere izcimila druga, prav nič lepša in nič manj škodljiva.

Cloveku se ob vsem tem vsiljuje vprašanje, ali smo res storili dovolj, da bi takim in podobnim nešportnim dogodkom spodrezali korenine? Dobro, Branik je razpuščen in krivci doživljensko diskvalificirani. Se pravi: v državi en klub in nekaj klubskih funkcionarjev manj! Dodajmo k temu še moralno obsodbo javnosti, ki bo za nekaj časa prenapete strasti morda le zaježila — vse ostalo, vsi vzroki in pogoji, ki so ustvarili v našem nogometnem športu nezdrave pojave, pa so ostali.

Menda ni nikogar med nami, ki ne bi bil prepričan, da mrgoli po naši ljubi domovini v nešteti nogometnih klubih še nešteto takšnih Vobičev, prav nič boljših in v svoji slepi zaverovanosti prav tako pripravljenih, storiti za ljubljeno enajstoročje vse, da bi ji pomagali za nekaj točk višje. To, kar se je pripetilo v Mariboru, je se prav tako lahko pripetilo kjer koli drugje. In se tudi je, sajcer v drugačni obliki in z drugačnimi sredstvi. Ze nekaj let smo priča takemu dogajanju, saj ne mine kolo kvalifikacijskih tekem, da ne bi vsaj enkrat ali dvakrat na veliko prali umazane perila.

Nespametno bi bilo vso krivdo zavržati na »Vobiče«, na nekaj »nezdravih elementov«, ki so okužili klubska vodstva. Če bi bilo tako, bi bila zadeva kaj preprosta. Toda »Vobič« se ne rodijo kot prenapeti navijači, ampak to šele postanejo spričo razmer, ki vladajo v nogometnem športu. Le denimo roko na srce in priznajmo, da pravzaprav že vsa leta iz dneva v dan pomagamo ustvarjati vzdušje, ki je moralo nujno pripeljati do rezultatov kasti!

kršne zdaj imamo! Sistem kvalifikacijskih tekmovalnih, pehanje za vstop v ligo izbrancev in s tem povezano mešetarnje, podkupovanje, preplačevanje, rivalstvo — združeno pod eno platio in z enim edinim ciljem: povzpeti se na nogometni Olimp, od koder so potem vsa vrata na vse strani odprta!

Teško je ob vsem tem zamisliti tudi pred našimi lastnimi novinarskimi »zaslugami«. Prelistajmo športne strani naših časopisov za nekaj let nazaj. Iz dneva v dan na najvidnejših mestih rezultati, iz dneva v dan lestvice, točke, zmage; kot da ni bilo v vsem našem športnem življenju ničesar bolj pomembnega in bolj važnega kot to, kateri nogometni klub bo posekal in zmazal svojega namiznega nogometa in s kolikšno razliko v golih bo opravil to junaško dejanje.

Potem smo pa na lepem vsi iz sebe, če se strast navtjačevo, ki smo jo tako ves čas nehoti podpihovali, izmuzne postavljeno mejam in se povampiri.

Pretepi po nogometnih igriščih niso v svetu nič novega, neobjektivni navijači, ki pozabijo mejo dovoljenega in nedovoljenega, prav tako ne, kupovanje in prodajanje nogometnih herojev, ki jih množice slave bolj kot najzastojnejše nacionalne junake, tudi ne — vse to je postalo sestavni del sodobnega življenja in zabave milijonov ljudi tam zunaj. Toda — ali moramo zato tudi pri nas propagirati prav takšne oblike športnega »razvedrila«? Kakšno korist ima skupnost od nekaj deset tisočev razburjenih gledalcev, ki žugajo z dežniki? Kakšno korist imajo od tega oni sami?

Na atletskih tekmovalnih se ljudje ne pretepaajo, pri smučarskih skokih gledalci ne obmetavajo slabih skakalcev z jajci in kamenjem, na partizanškem pohodu ni nikomur prišlo na kraj pameti, da bi svojega nasprotnika onesposobil z odvajanji tabletami; še in še bi lahko naštevali primere lepe, požrtvovalne športne borbe in navdušenega priznanja gledalcev, ki niso gledali samo rezultatov, ampak tudi lepoto športne borbe.

Pomagajmo toraj usmerjati ljudi v ljubitelje športnih borb, ne pa v klubske privržence, pa se nam potem ne bo treba zgražati in protestirati! Morda bo nekdo rekel: Ljudje hočejo nogometnih tekem. Prav, naj jih gledajo, toda zati ne treba, da okrog teh tekem vzdigujejo toliko hrupa, da potem v javnosti komentiramo, analiziramo ter še tedne dolgo vzdihujejo za zapravljene možnosti!

Pred 2000 leti so Rimljani zahtevali kruha in iger. Dali so jim iger, razburljivih iger, krvavih iger — da jim ni bilo treba dati kruha. Danes ne nudimo ljudem športa zato, da bi ob njem pozabili na tegobe in na kruh, ampak zato — in predvsem zato — da bi v njem poleg zdravega razvedrila našli tudi korist!

Za take, bolj kulturne in bolj koristne oblike športnega udejstvovanja pa danes pri nas menda res ne manjka možno!

MILAN MAVER

Devete športne igre papirne industrije LRS

Jutri bo utihnil živžav na športnih tekmovališčih v Vidmu-Krškem, kjer so od minulega četrtka dalje tradicionalne — IX. športne igre papirne industrije Slovenije. Prireditelj letošnjega tekmovalja, na katerem sodelujejo delovni kolektivi iz Količevega, Vevč, Medvod, Radeč in kombinirana ekipa Ceršaka in Sladkega vrha («Sever») ter štirikratni zmagovalci tega množičnega delavskega športnega zbora — domačini s skupno več ko 300 tekmovalci in tekmovalkami, je prizadevna sindikalna podružnica tovarne celuloze in papirja »Djuro Salaj«.

V posameznih tekmovalnih konkurencah nastopajo ekipe takole: nogomet 6, odbojka 8 (moški 6, ženske 2), streljanje 11 (moški 6, ženske 5), namizni tenis 9 (moški 6, ženske 3), šah 6, kegljanje 5, atletika 12 (moški 6, ženske 6) in plavanje 12 (moški 6, ženske 6). Ekipe tekmujejo kar v neposredni okolici imenitnega plavalnega bazena (odbojka, skoki), ostala igrišča in priprave pa so na voljo na stadionu Matije Gubca (nogomet, atletika) in v Brežicah (kegljanje).

Sporod je sestavljen tako, da so tekmujoči prvi dan opravili vse atletske naloge, v naslednjih dveh dneh so se pomerili še v odbojki, nogometu, namiznem tenisu in šahu. To veliko delavsko športno slavo papirne industrije pa bo zaključeno jutri s plavalnimi tekmami.

Ze v četrtek zjutraj je bila slovesna otvoritev iger. Vsa moštva so za tovarniško godbo prišla v povorki na ploščad pred tovarno. Ondi je igre odprl predsednik sindikalne podružnice Zoran Dular, vse zbrane pa so pozdravili še predsednik prireditelne odbora, direktor tovarne Lado Trampuž, predsednik ObLO Stane Nunčič in predsednik republiškega sindikata delavcev tiska in papirja Zlatko Močnik. Takoj po otvoritvi se je pisana množica razkropila po tekmovališčih.

Drugi del sindikata delavcev tiska in papirja — grafiki, se bodo zbrali na podobnih igrah prihodnji teden v Kranju, nakar se bosta obe reprezentanci pomerili — letos prvič — še med seboj, 11. in 12. septembra v Ljubljani.

Lepa proslava desetletnice delavskega samoupravljanja

Tovarna emajlirane posode v Celju se pripravila na proslavo desetletnice delavskega samoupravljanja.

Da bi kolektiv to obletnico dostojno proslavil, je delavski svet sklenil, da bo 11. septembra 1960 svečano proslava združena s športnim sporedom, ki naj bi združil vse športne sile, razkropljene v raznih društvih, tako zunaj kolektiva kakor znotraj njega.

Pripravljalni odbor se trudi, da bi za to obletnico pritegnil slehernega člana kolektiva k sodelovanju. Razpisana so sledeča tekmovalja:

- 1. Ljudska tehnika (avto-moto krožek) bo priredila ocenjevalno vožnjo na relaciji Celje-Velenje-Vitanje-Celje, v kateri bodo tekmovali vsi člani kolektiva, ki imajo motorna vozila.
- 2. Sahisti bodo izvedli brzoturnir za prvenstvo posameznikov v tovarni.
- 3. Vsen sedem sindikalnih odborov v tovarni se bo pomerilo v odbojki.
- 4. V pokometu bodo nastopile štiri ekipe in sicer: Tovarna emajlirane posode, »Partizan« Polule, SD Celje, Gimnazija Celje.
- 5. Nogomet. Nastopilo bo šest moštev: TEP Celje, Kovinotehna, Zlata, Elektro-Celje, Zišna, Kilma, Zelezarna Store. Vseh šest moštev se bo pomerilo najprej v polfinalu, finalna tekma pa bo na dan proslave.
- 6. Streljanje se bo udeležilo 15 celjskih ekip iz raznih podjetij. Poleg tega bodo tekmovali še strelci iz TAM Maribor in Strojne tovarne, Trbovlje.
- 7. V kegljanju se bodo pomerili posamezniki iz kolektiva Tovarne emajlirane posode v Celju.

8. Tovarniško gasilsko društvo bo izvedlo tekmovalja treh desetminutnih hitrostnem polaganju cevi.

Vsa navedena tekmovalja se bodo vršila od 3. do 11. septembra 1960. Najboljše skupine, kakor tudi najboljši posamezniki bodo prejeli lepa praktična darila. P. M.

Planinci TAM na Mangartu

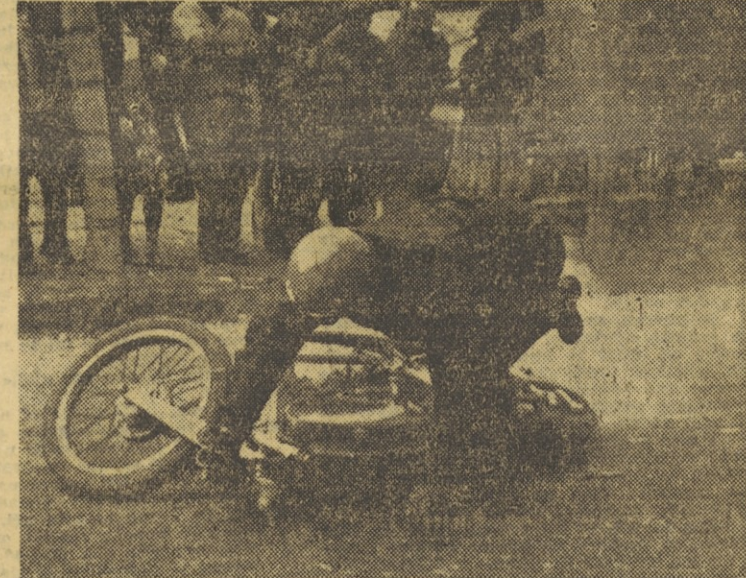
Planinska skupina TAM je organizirala tridnevni izlet v Julijske alpe, katerega se je udeležilo okoli 50 planincev kolektiva. Izlet je izredno dobro uspel saj so nekateri bili prvič v Julijskih in prvič v planinah nad 1000 m. Najzanimivejši je bil vzpon na Mangart (2746 m), ki je pomenil za večino resničen užitek. Prelepek razgled na orjake pokrite s snegom bo ostal vsem v neizbrisnem spominu.

Poleg Mangarta so se TAM-ovci povzpeli tudi na Stenar. Obisk doline Trente pozna po izrednih lepota je vzbudil v časih kolektiva takšno navdušenje, da so potem še par dni pripravovali ostalim sodelavcem v kolektivu in tako pri marsikateremu vzbudili občalovanje, da se ni udeležil izleta.

Tudi obisk Milnarice in Bovškega gamzovca je bil izredno zanimiv za vse. Po končanem izletu je bila enodušna ugotovitev, da takšnega izleta v svojem življenju še niso imeli, za kar gre največje zasluge predsedniku skupine tov. Francu Smajsu, ki je idejni vodja in glavni pobudnik planinstva v TAM.

Ljubelj 1960. Poslednji trenutki neroveze pred startom. Vsake pol minute zamahne starter z rdečo zastavico in pošlje na nevarne vzpetine in zavoje ljubeljskih strmin novega tekmovalca. Prva mesta so tokrat — razen v kategoriji avtomobilov do 2000 ccm — pripadala tujcem. Med motorji do 125 ccm, ki jih vidite na sliki, je še najbolj presenetil moped tovarne Tomos, ki je uspešno zadržal konkurenco z mnogo močnejšimi stroji in se uvrstil na častno peto mesto, v soboto na treningu pa celo na četrto mesto.

Letos na srečo ni bilo mnogo padcev, čeprav so ljubeljske gorske dirke znane po tem, da zahtevajo od vozačev kar največjo mero znanja in poguma. Lažji padec, ki ga je ujel fotoreporter v objektiv svoje kamere, se je pripetil slovenskemu tekmovalcu Antonu Mladenu na sobotnem treningu.

Pred XIII. letnimi športnimi igrami grafičarjev

Slovenski grafičarji bodo imeli letos že trinajste letne športne igre — tokrat od 25. do 28. avgusta v Kranju. Prireditelj bo CZP Gorenjski tisk. Letošnja je tradicionalna športna manifestacija grafičarjev bo po pričakovanju prirediteljev po množičnosti in konkurenci za prva mesta v posameznih športih in atletskih disciplinah presešla vse dosedanje

tovrstne prireditve. Svojo udeležbo je najavilo štirinajst grafičnih kolektivov iz vse Slovenije. Tekmovalne ekipe bodo štele nad 450 članov. Prireditveni program je letos pestrejši; poleg športov in disciplin, ki so bile že na programih grafičnih iger, se bodo udeleženci pomerili še v plavanju, šahu in v večjem številu lahkoatletskih disciplin S K

OHO-AHA

OHO, neverjetno. V tujini utegnejo misliti, da je v mariborsko nogometno afero Branik : Karlovac vmešan tudi Odred. Zgodilo se je namreč, da je pisec izčrpnega poročila o tem dogodku v žiriškem »Sportu« enostavno zamešal Odred z Branikom. In to znova kaže, da je v nogometu v nevarnosti tudi tisti, ki iz 137-kilometrskemu oddaljenosti zasleduje dogodke...

AHA, ali zares reperiza? Tako se sprašujejo ljubitelji športa ob vesti, da je nastop odličnega plavalca Rogušiča v Rimu negotov, ker olimpijski komite ni priglasil Jugoslavije za njegove discipline 400 in 1500 m prosto ter 200 m metuljček. Če bi bilo to res, tedaj bi olimpijski komite še presegel spodrsrljaj Atletske zveze Ju-

goslavije, ki je leta 1958 »pozabila« prijavititi za balkanske igre v Sofiji več odličnih tekmovalcev, kar je Bolgarom seveda prineslo prvo mesto...

OHO, sedaj je končano. Obdobje Miladinovičeve nedisciplin namreč. Ta vrli nogometni reprezentant je bil vse preneč zaverovan sam vase in si je zavoljo svojih nogometnih odlik pripoščil nekaj vendarle prehudih izgredov. Ko je nazadnje udaril še nekega natakarnja iz Makarske, kjer se je naša enajstoročja pripravljala za Rim, je bilo potrpežljivosti vodstva konec. Miladinoviča so izključili iz reprezentance in tako si bo mladenič lahko ogledal ta športni dogodek le — na televiziji. Se vsa sreča, da bo ta prenašala tudi nogometne tekme, kajne?

S TELEVIZIJO NA OLIMPIADO

Jugoslovanska televizija bo letos v celoti prenašala olimpijski program Evrovizije z letnih olimpijskih iger v Rimu. Poleg tega rednega programa (60 ur), za katerega objavljamo tudi točen spored, pa bodo gledalci pri televizijskih sprejemnikih lahko enkrat ali dvakrat na dan gledali še dodaten spored italijanske televizije, opremljen s slovenskim oziroma hrvaškim komentarjem. Zagotovljen nam je torej ogled vseh važnejših olimpijskih nastopov v vseh disciplinah. Za dober prenos pa so poskrbeli tehniki ljubljanske RTV, ki so z novim oddajnikom na Nanosu našim gledalcem omogočili nemoten sprejem.

Prav bi bilo, če bi se v kolektivih, kjer delavski klubi in sindikalne podružnice še nimajo televizijskih sprejemnikov, skušali še pred pričetkom olimpijskega preskrbeti televizijski sprejemnik, tako da bi vsem članom svojega kolektiva, ki bi želeli prisostvovati olimpijskim

borbam, omogočili ogled olimpijskih prirediteljev.

ČETRTEK, 25. avgusta
16.30—18.30 Slovesna otvoritev olimpijskih iger

PETEK, 26. avgusta
21.00—21.21 Plavanje
21.21—21.30 Filmski pregled
23.00—24.00 Plavanje, kolesarstvo (posnetki)

SOBOTA, 27. avgusta
14.55—15.00 Filmski pregled
15.00—16.45 Plavanje in skoki v vodo
21.10—21.50 Plavanje
21.50—22.00 Filmski pregled

PONEDELJEK, 29. avgusta
22.05—22.45 Nogomet (Anglija : Jugoslavija)
22.45—22.54 Filmski pregled
23.54—24.00 Kolesarstvo in plavanje (posnetki)

TOREK, 30. avgusta
18.30—19.10 Vaterpolo (polfinale)
21.40—22.15 Plavanje
22.15—22.24 Filmski pregled
22.24—23.30 Boks (predtekmovalja)

SREDA, 31. avgusta
14.55—15.00 Filmski pregled
15.00—18.30 Atletika
22.15—23.00 Plavanje
23.00—23.09 Filmski pregled

23.09—24.00 Boks (predtekmovalja)
24.00—00.45 Vaterpolo (polfinale)

ČETRTEK, 1. septembra
14.55—15.00 Filmski pregled
15.00—18.30 Atletika
21.05—22.05 Plavanje (posnetki)
22.05—22.14 Filmski pregled
23.15—24.00 Boks all košarka (polfinale)

PETEK, 2. septembra
14.55—15.00 Filmski pregled
15.00—18.15 Atletika
20.30—20.40 Filmski pregled
20.40—21.30 Plavanje

SOBOTA, 3. septembra
14.55—15.00 Filmski pregled
15.00—18.30 Veslanje in atletika (v alternaciji)
22.00—22.10 Filmski pregled
22.10—23.15 Boks (polfinale)
23.15—23.30 Plavanje (posnetki)
23.30—24.00 Vaterpolo (finale)

PONEDELJEK, 5. septembra
14.55—15.00 Filmski pregled
15.00—18.00 Atletika
18.00—18.30 Sabljanje
21.05—21.15 Filmski pregled
21.15—22.00 Boks
22.00—22.45 Nogomet (polfinale, drugi polčas)
22.45—24.00 Boks (finale)

TOREK, 6. septembra
14.55—15.00 Filmski pregled
15.00—18.30 Atletika

22.00—22.45 Nogomet (polfinale, drugi polčas)
22.45—23.54 Filmski pregled
23.54—24.00 Nokoborba, prosti slog

SREDA, 7. septembra
14.55—15.00 Filmski pregled
15.00—17.30 Atletika
17.30—18.30 Konjski šport
18.30—19.00 Dviganje uteži
19.00—19.15 Atletika (posnetki)

ČETRTEK, 8. septembra
14.55—15.00 Filmski pregled
15.00—16.45 Atletika
16.45—17.15 Telovadba
17.15—18.30 Atletika

PETEK, 9. septembra
17.00—19.00 Telovadba
21.05—21.45 Nogomet (finale za tretje in četrto mesto)
21.45—21.54 Filmski pregled
21.54—22.45 Nogomet (drugi polčas)

SOBOTA, 10. septembra
18.30—19.00 Telovadba
19.00—19.15 Sabljanje
19.15—20.00 Atletika (maraton)
21.05—21.45 Nogomet (finale za prvo in drugo mesto)
21.45—22.14 Filmski pregled
21.54—22.45 Nogomet (finale, drugi polčas)

NEDELJA 11. septembra
18.45—19.45 Zaključna slovesnost

KAMMENIA S STOLPA

Molče je prikimala, on pa je nadaljeval: »Prav gotovo poznate sleherni kotiček, celo tisto prostorčke, kamor se pride le po skrivnih hodnikih.«

»Res je, kapetan.«

»Zelo hvala vam bi vam bil, če bi mi pokazali vse to. Saj razumete, težko se je boriti s človekom, ki se izvrstno spozna tod okoli, sam pa sem popoln novinec, ki do večeraj še vedel ni za ta grad. Kar naprej moram biti pripravljen na neprijetno presečenec.«

»Ali menite, da bi takoj šla?«

»Najbolje bi bilo.«

»Zaradi pogreba imam tolike dela...«

Skušala se je braniti. »Ali bi ne mogla tega najinega obhoda preložiti na jutri?«

»Saj bo trajalo največ eno uro,« ji je prigovarjal.

»Dobro, kapetan... Počakajte,« mu je odgovorila kakor proti svoji volji. »Takoji pridem!«

Deset minut kasneje sta se odpravila po hodnikih proti grajskim kletem. Izpod stropa jima je svetila električna luč.

Kapetan se je zmanj trudil. Nikjer ni našel ničesar sumljivega, nobenega znamenja, po katerem bi sodil, da pelje iz tega ali onega prostora skrivna pot v tajno sobo ali klet. Ko sta spet ležala po stopnicah proti pritičju, je kapetan spoznal, da na takem površnem obhodu ne bo odkril ničesar, prav tako pa je bil prepričan, da mu Magda Lindemann ne bo povedala niti drobca tistega, o čemer je poučena kot dobra poznavalka gradu in skrivnosti v njem. Vendar se mu je zdelo, da se je iznebil nedočajljive skrbi, ko si je vsaj mimogrede ogledal hladne, vlažne prostore pod ožjim, krajšim krilom grajskega poslopja.

Mnogo bolj nestrpno je čakal, da se bosta sprehodila po pritičju in nadstropjih, ker bo zlezel na obzide in pogledal v stolpe, zlasti se v srednjega, ki se je dvigal visoko nad druga dva.

»Ali vam to zadostuje? Ali bova nadaljevala?« ga je Magdino vprašanje zbudilo iz razmišljanja.

»Kar nadaljujva, prosim,« ji je odgovoril naglo, kakor da se boji, da se bo premislila. »Prav rad verjamem, da je to za vas dolgočasno, vendar ne pozabite, da boste s tem storili tako meni kakor vaši grofčni veliki uslugi.«

»Ali menite, da se morilec še vedno skriva kje v tem poslopju?«

»Morda se, prav gotovo pa se je skrivaj,« ji je odgovoril. »Tudi sledovi njegovega bivanja v gradu bi mi pomagali.«

Vrstile so se sobe in v njih podobne starih mojstrov, veliki in dragoceni gobelini, stekleni izdelki in kitajski porcelan, skratka neizmerno bogastvo, ki se je med grajskimi stenami nabiralo desetletja, morda celo več sto let. Kapetan Archie Bunch je navdušeno ogledoval umetnine in izdelke umetne obrti. Za nekaj trenutkov je povsem pozabil, s kakšnim namenom je prosil Magdo za ta obhod.

Kdaj pa kdaj se je skrivaj ozrl po njej. Ob strani je stala, včasih mu je kaj poljasnila, zraven pa se je očitno dolgočasila. Če je le mogla, je pohnitela dalje. Kapetan je moral naglo za njo. Čutil je, da mu hoče na ta način pokazati, da bi imela mnogo nujnejših opravil, kot pa je bil ta sprehod po grajskih sobah.

Se posebej se je kapetan Bunch zanimal za grajsko orožarno, ki je hranila strelno orožje od lokov in pušic do najmodernejših izdelkov orožarske tehnike. Zlasti je valjeno oko odkrilo prostorček, kjer je bila spravljena puška, ki jo je morilec uporabil za svoj zločin.

V tem prostoru mu je Magda Lindemann prvič odkrila tajni vhod. Kaj in kje je pritičnila, kapetan ni mogel videti, ker je prišlo iznenada. Kar na lepem se je začela pred njim razmikati lesena stena.

Stopila sta v prostorček, kjer je bilo shranjeno posebno dragoceno orožje: sablje z zlatimi okraski in posute z dragulji, bodala z zlatimi držaji, samokresli s slonokoščnimi kopiti in pozlačeni deli.

Spet se je kapetan Archie Bunch ozrl k Magdi Lindemann. Bleda je bila v obraz,

globoke poteze utrujenosti so se ji zarežale v lica, koža se je lesketala rumenkasto kot po prestani boleznini. Zamišljeno je zrla v konce prstov na drgetajočih, lahno sklenjenih rokah.

»Z vami je nekaj narobe, gospa Lindemann,« jo je kapetan Bunch z blagim glasom zbudil iz zamišljenosti. »Morda družinske težave...«

»All pa je vse to leglo na vas kot mora, ki vas tlačijo noč in dan...«

»Nikogar nimam, torej ni družinskih težav,« mu je odgovorila počasi, ne da bi umaknila pogled z bledih blazinic na prstih. »Toda po vsem tem, kar se je večeraj zgodilo... Mar nimam dovolj razloga za potrtost?«

»Navsezadnje ne boste ostali sami. Grofčina Pavla...«

»Da, grofčina...« Dvignila je pogled h kapetanu, roke so ji mrtvo padle ob telesu, členki prstov na desnici so potrkali po stari omari, delu stilskega pohištva. Potem se je zganila. »Ali greva dalje, kapetan? Tu zraven je zelo zanimiv prostor, zadnji v tem nadstropju. V tem prostoru so nekdanji grajski gospodarji mučili puntarske tlačane in neposlušne hlapce.«

Se preden je utegnil kaj reči, je stopila iz sobice.

»Glejte, kapetan Archie Bunch,« je rekla in pritisnila na komaj zaznavno okroglo liso, ki je bila pravzaprav skrivni gumb v rjavi leseni steni. Neslišno so se vrata spet zaprla, niti najbolj izurjeno oko preiskovalca bi ne moglo zaslediti v steni večje reže, kot so bile sicer med deskami. »Mehanizem je preprost,« je nadaljevala. »Če pritisnete na ta gumb,« je pokazala drugo rjavo liso na leseni strani, »se sprožijo vzmeti na tej strani vrat. Zgoraj in spodaj so, vidite, in vrata premikajo. Na desni od teh dveih vzmeti sta še dve močnejši, ki se močno stisneta, kadar so vrata odprta. Če pritisnem na ta gumb, se sprožijo vzmeti, poglejte, in vrata se spet zapro. Po dve in dve vzmeti sta stalno ali napeti ali raztegnjeni. Vse skupaj izvrstno deluje, čeprav ni niti najmanj zaleteno. Delo starih mojstrov,« je še dodala.

»Ze vidim, da poznate vse grajske skrivnosti,« se je zasmehal kapetan in stopil za Magdo v temni prostor, ki ga je osvetljeval le medli odsev luči izpod stropa. »Zanima me, ali poznate tudi skrivnosti grajskih prebivalcev... V mislih imam njihove osebne skrivnosti.« Počasi je izkopravi te besede in vprašujoče pogledal blede Magdo Lindemann.

»Ljudje po navadi nimajo skrivnosti,« mu je odgovorila in prižgala luč. »Vsa dosedanja gospodarja jih niso imeli. Če pa kdo vendarle pove kakšno zgodbo, jo no navadi izoblikuje iz napačno usmerjene domišljije. Tudi osebna zloba ima pri vsem skupaj precejšen delež.«

»Ponolnoma se pa je ne strinjam z vami, gospa Lindemann. Najbrž bi me s težavo prepričali, če bi mi dopovedovali, da mi zdajle prav ničesar ne skrivate. Najbrž kar naprej mislite na kve skrivnost pokojnega grofa Avgusta Hofenberga.«

Presenečeno ga je pogledala, vendar se je obdržal ta izraz v njenih očeh le za trenutek, potem pa ji je pogled zdrsil na muflne naprave, razpostavljene po sobi in obešene na stene. Zazrla se je v debelo kredo, potem pa je strmela v star zaprašen stol ob zadnji steni. Zaradi visokega, izrezljanega naslanjala je bila še najbolj podoben lesenemu prestolu.

»Vidite, pa sem vas ujel,« se ji je glasno zasmel.

»Ne, ne... Gospod grof ni imel skrivnosti,« mu je nekam odsotno odgovorila.

»Ali naj vas enominim na skrivnost, ki ste to prav vi skrbno varovali?«

Zivel, ki so bili vajeni nasilnih pretresov, to pot niso vzdržali nenadnega pritiska. Magda je široko razprla oči, ki so strmele v kapekana Buncha napeto, osušeno in plaho.

»Ne razumem vas, gospod,« je zajela. »Stopil je čisto blizu k meni in se ti vzrli naravnost v oči. Nič več se ni smehljat.«

»Gospa Lindemann, ali ste poznali Rosemarie Tallheimer in njene sestra Friedericha?«

Iz grla se ji je iztrgal čuden zvok, naglo si je z dlanjo zakrila usta, njene oči pa so kot iz uma strmele v kapetanov obraz.

»Kako... Od kod veste?« je čez čas zašepetala komaj slšno.

»Mirno mi lahko vse poveste, nobene skrivnosti ne boste izdali, vsaj v glavnem ne. Povedali mi boste podrobnosti, skrivnosti pa mi je zaupal nekdo drug.«

»Advokat Beer?«

»Da, advokat Siegfried Beer, gospa Magda. Mislim pa, da bi kmalu prijel zloginca,

če bi mi vi povedali vsaj polovico vsega, kar veste.«

»Dovolite, sedla bi rada, gospod kapetan,« je rekla. »Ah, ali veste...«

»All vem, da je Friedrich Tallheimer nezakonski sin pokojnega grofa?« ji je naglo segel v besedo. »Seveda vem!«

Molče je Magda Lindemann stopila okoli stare mize in omahnila na stol. Oblak nje se je dvignil iz tkanine pod pritiskom njene telesa.

»Zakaj vas je to tako prizadelo?« jo je previdno vprašal kapetan Bunch.

»Mislija sem, da bo grof odnesel v grob to svojo skrivnost,« je vzdihnila. »Rosemarie Tallheimer je umrla, njen sin Friedrich ni več živ, tudi jaz ne bom več dolgo.«

»All ste prepričani, da Friedrich ne živi več?«

»Prepričana sem,« mu je odločno odgovorila.

»Kdaj ste ga zadnjič videli?«

Zamišljeno se je, spet je opazil drget v njenih očeh.

»Poizmi 1941,« je počasi odgovorila. »Njen je bil, na okrevanje je prišel. Staremu grofu sem povedala, pa me ni hotel niti poslušati, ker sina ni maral, odkar se je pridružil nacistom.«

»All se še spominjate, kakšen je bil?«

»Spominjam se ga, kakor da bi ga večkrat zadnjič videla.«

Kapetan je stopil k mizi in pogledal Magdi naravnost v oči.

»Potem mi boste z lahka odgovorili na vprašanje. Ali je imel Friedrich Tallheimer brazgotino po sredini čela nad levim očesom?«

Na smrt blede, kakor hipnotizirana je Magda Lindemann strmela v kapetanove oči. Treseče roke so tipale za naslanjalom. S težavo je vstala. En sam korak je napravila in...

»... trenutek je začutil kapetan Archie Bunch, da mu zmanjkuje tal pod nogami. Zgrmel je v temo.«

Stolpna ura nad grajsko kapelico je kazala pol enajsto, ko je Magda Lindemann prilezla na grajski zid in se namenila proti stolpu. Po ozkih, zavijih, skripajočih stopnicah je šla v čumnato, kjer je stala le miza med dvema stoloma in je bilo ob stenah razporejenih nekaj nepomembnih reči.

Skozi tri široka okna je bil prelep razgled po grajski okoliščini, skozi prozorno megalico so vsepovedno migotali sončni žarki nad široko, rodovitno meklenburško ravnino. Na vzhodu se je lesketala jezerska gladina v Schwerinu.

Magda je odprla okno, ki je gledalo na valovite travnike za gradom. Po njih se je vil potok Schmalenbach, od katerega je pred gradom cepil rovak, ki je pošiljal vodo v jarko okoli grajskega poslopja. Onstran travnikov se je začel gozd, grofovsko lovišče.

Iz žepa je vzela Magda Lindemann večje zrcalo, se nagnila skozi okno, ujela v ogledalo sončne žarke in ga naravnala proti gozdu.

Kakih dvajset minut hoda od gradu se je raztezal na obeh straneh potoka in njegovega rokava velik gozd. Vse do vaške stene na eni in do travnikov na drugi strani je segalo graščinsko lovišče, ograjeno z bodajočimi žico. Se pred dvema dnevoma sta dva strazarja, ki so o njihju pripovedovali, da sta se kljub velikemu prostoru, ki sta ga varovala, da bi se kdo ne prikradel vanj, vsledno pojavila tam, kjer je bilo potrebno, vsledno nadzorovala tudi to lovišče. Tistega dne, ko sta izvedela da ne bo nič z velikim cesarstvom, ki ga je objubil fihler, si spričo grehov, ki sta jih imela na vesti, nista drugnila pogledati v oči nobenemu pripadniku zmagoviti armad. Vzela ju je no, veliko grajsko lovišče je ostalo brez varuhov. Velika lesa v žični ograji je bila zaprta, prav tako tudi ozka vrata v njej.

Na desni od lesa se je steza v velikem ovinku med ograji in potokom rokvom izognila grajskega parka in zavila ob prekopu naravnost proti večjemu mostu ob vhodu v grad.

Razen te steze je bila tam še široka pot, ki se je vila čez travnike in skoraj vsa skrita v bujno rastoči travi peljala proti grajskem parku in dalje do gradu.

Tisto jutro sta stopala daleč in fant po stezi proti žični ograji. Nekako sredi poti sta bila.

»Krešto,« je reklo dekle fantu, ki je bil v ponošeni bluzi blivše jugoslovanske vojske, v angleških hlačah, ameriških voljskih čevlji in v čeki čepici, »ali ne bi sedla v to mehko travico? Kaj je tako zanimivega za to prekleto žično ograjenje?«

Krešto, čigar imena ni znal noben Nemeo pravilno izgovarjati, saj so vsi pritikali »v glas« se še nenotrebni »e«, je stisnil dekle k sebi in jo uštipal v mehko roko nad komolecem.

»Draga Lotica,« ji je pritisnil poljubček na rdeče ustnice, »tudi za počitek v travi bo še dovolj časa. Pozabljaj, da grem na pol šele jutri zjutraj, tako da je pred nama še ves dan in vsa noč.«

Dekle se je še dalje kujalo:

»Ne razumem, zakaj te tisto tako mikata?«

»Ne bi mogel oditi,« ji je veselo odgovoril, »če bi ne prehodil tudi te krpe zemlje, po kateri so smeli stopati le grofje in baroni. Hudiča, skoraj leto dni sem živel v tem gradu, pa sem se moral vedno izogibati te žice.«

»Kaj pa bo, če sta se nori Hans in Hansel vrnila?« ga je z zadnjim sredstvom skušala odvrtiti od trdnega sklena.

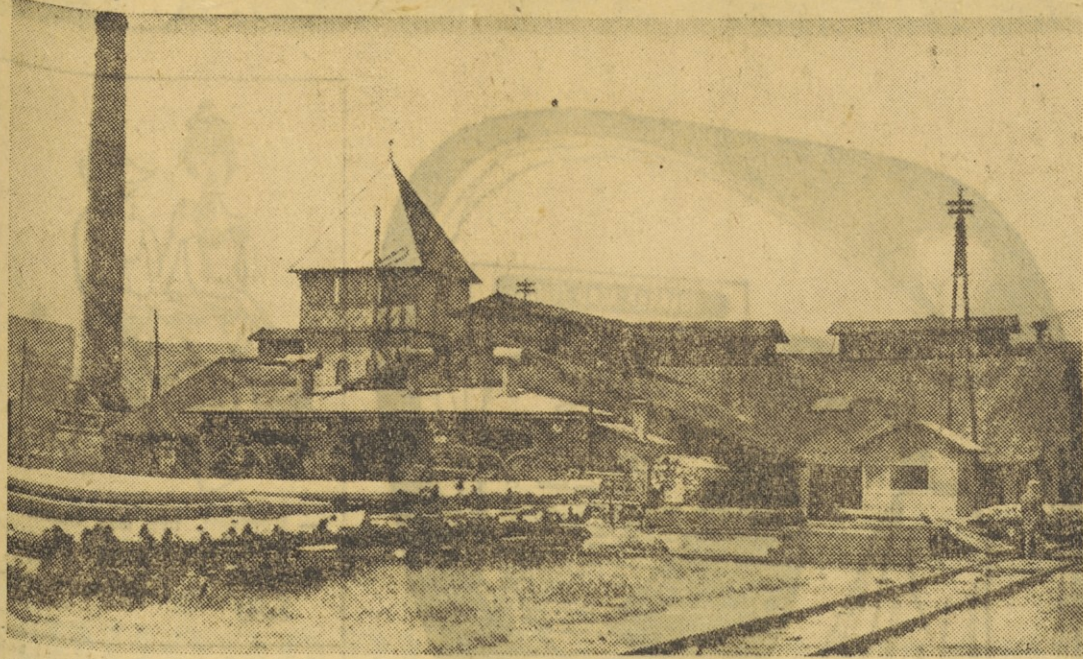
»Ta dva sta rotovo zelo daleč ljubica,« ji je odvrnil. »Sama veš, da je tako?«

»Naj bo, Krešto! Pa bi vsaj malo sedla pod tisto drevo,« je zamahnila proti samotni jablani ob stezi. »Nekaj legepa bi ti rada povedala.«

»Poznam te tvoje lepe zgodbe, deklica,« se ji je zasmel, vendar jo je peljal proti drevesu.

Spored Radia Ljubljana za teden od 22. do 28. avgusta

PONEDELJEK	TOREK	SREDA	ČETRTEK	PETEK	SOBOTA	NEDELJA
dne 22. avgusta	dne 23. avgusta	dne 24. avgusta	dne 25. avgusta	dne 26. avgusta	dne 27. avgusta	dne 28. avgusta
5.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)	5.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)	5.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)	5.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)	5.10-8.30 Narodne in domače za dober začetek dneva	5.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)	6.00-8.30 Jutranji pozdrav
8.05-8.30 Domači napravi za dobro jutro	8.05-8.45 Nekaj poskočnih za prijeten dan	8.05-8.45 Nekaj poskočnih za prijeten dan	8.05-8.45 Nekaj poskočnih za prijeten dan	8.05-8.45 Domače pesmi in napravi	8.05-8.45 Domače pesmi in napravi	8.45-9.00 Jutranji pozdrav za nedeljsko jutro
8.30-8.45 Reklame	8.05 Jutranji spored solistične glasbe	8.05 Petnajst minut s Slovenskim oktetom	8.30-8.45 Reklame	8.20 Počitniško popotovanje od strani do strani	8.30-8.45 Reklame	7.15 Koncert pihalne godbe LM
8.05 Vibrator in hammond orgle	8.30 Zabavni potpuri	8.20 Počitniško popotovanje od strani do strani	8.05 Mihael Ippolitov-Ivanov: Kavkaške skice	8.35 S sprejemnikom na dopust	8.05 Klavir v ritmu	8.00 Mladinska radijska igra
8.20 Počitniško popotovanje od strani do strani	9.00 Pojo ženski zbori Svoboda	8.35 Napevi iz znanih operet	8.30 Naši glasbeni uspehi v preteklem šolskem letu	10.10 Samospeve pojeta sopranistka Nada Vidmar in baritonist Marcel Ostačevski	8.20 Pionirski tednik	8.37 Sopranistka Zlata Ognjanovič poje mladim poslušalcem
8.35 Evropa express	9.20 Blaz Arnič: Sesta simfonija »Samorastnike«	9.00 S sprejemnikom na dopust	9.00 S popevkami na pot	10.40 Z melodijami čez kontinente	8.20 Violinist Ali Dermalj igra skladbe Panca Vlahgerova in Sama Hubada	8.52 Z vedno glasbo v novi teden
9.00 Zvočni mozaik	10.10 Revija italijanskih in jugoslovanskih pevcev zabavne glasbe	10.10 Velike simfonije	9.00 Slovevske in jugoslovanske narodne in umetne pesmi	11.00 Za dobro volje	9.00 Pesmi jugoslovanskih avtorjev	9.45 Anton Lajovic: Gozdna samota, kantata
10.10 S sprejemnikom na dopust!	10.38 Slavko Mihelčič: Concertino za klavir in orkester	10.38 Slavko Mihelčič: Concertino za klavir in orkester	10.10 Od melodije do melodije	11.15 Naš podlistek	9.20 S sprejemnikom na dopust!	10.00 Še pomnite, tovariši... Radiko Polič: Hura, Italijani so kapitulirali!
11.00 Zaključni prizor iz Massenotove opere Don Kihot	11.12 Plesni orkester Werner Müller	11.00 Zvočni kalejdoskop	11.30 Oddaja za cilibane	11.35 Krešimir Baranovič: Imbrek z nosom, baletna suita	10.10 Od tu in tam	10.30 Iz domače kapitule
11.15 Naš podlistek - M. Maltz: Doktor Fyrmallon - III. Nekaj skladb Cl. Debussyja	11.30 Oddaja za otroke	11.30 Pojo francoski operni pevci	12.00 Za prijeto opoidansko razvedrilo	12.00 »Dobra volja je najbolja«	11.15 Naš podlistek	11.30 Nace Grom: Potujem v Ochr
11.35 Nekaj skladb Cl. Debussyja	12.15 Kmetijski nasveti	12.00 Iz domače vasi	12.15 Kmetijski nasveti	12.15 Kmetijski nasveti	12.00 »Smo fantje z vase«	12.00 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo - I.
12.00 Da b'žveglico mela... Slovenске narodne pesmi	12.25 Instrumentalni duo Charles Demaele	12.15 Kmetijski nasveti	12.25 Pet popevk - pet pevcev	12.25 V zabaven opoidanski spored	12.15 Kmetijski nasveti	13.30 Za našo vas
12.15 Kmetijski nasveti	12.40 Pisani zvoki z Dravskega polja	12.40 Otroci pozdravljajo	12.40 Otroci pozdravljajo	12.40 Domači napevi izpod zelenega Pohorja	12.25 Zabaven opoidanski spored	13.45 Koncert pri vas doma
12.25 Zabaven opoidanski spored	13.30 Naši pevci pojo arije iz italijanskih oper	13.15 Obvestila in zabavna glasba	13.15 Obvestila in zabavna glasba	13.30 Melodije po vašem okusu	13.15 Obvestila in zabavna glasba	14.15 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo - II.
13.15 Obvestila in zabavna glasba	14.10 Iz zapiskov in priredb Cirila Preglja	13.30 Glasbeni odmevi iz vojvodinske in slavonske ravnine	13.30 Lahek spored igra Mariborski instrumentalni ansamble	14.35 Poje sopranistka Ada Sardo	13.30 Pesmi in ples iz folklorne ostaline tujih narodov	15.30 Nekaj samospevov iz zborov Josipa Pavčiča
13.30 Iz Hrvatskega Zagorja v Dalmacijo	14.30 Prireditve dneva	13.50 Med romancami in rapsodijami	14.30 Prireditve dneva	14.35 Poje sopranistka Ada Sardo	13.50 Od arije do arije	15.45 Melodije za vas
14.00 Glasbene razglednice	14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo	14.30 Prireditve dneva	14.35 Izbralj smo za vas	15.40 Skladbe iz tuje zborovske literature	14.30 Prireditve dneva	16.45 Operetni zvoki z orkestrom Hans Carste
14.30 Prireditve dneva	15.15 Reklame in zabavna glasba	14.35 Izbralj smo za vas	15.15 Reklame in zabavna glasba	16.00 Humoreska tega tedna	14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo	17.00 Radijska igra
14.35 Danilo Bučar: Belokranjske pisance	15.40 Pojo zabavni zbori	15.15 Reklame in zabavna glasba	15.15 Reklame in zabavna glasba	16.20 Parada plošč	15.15 Reklame in zabavna glasba	17.35 Matija Brvančar: Belokranjska rapsodija
15.15 Reklame in zabavna glasba	16.00 Pojo zabavni zbori	15.40 Pojo zabavni zbori	15.40 Pojo zabavni zbori	17.10 Razgovor z volivci	16.00 Parada plošč	17.45 Zabavni orkester
15.40 Skladbe Radovana Gobca	16.20 Predstavljamo vam znamenite orkestre	16.00 Novost na knjižni polici	16.00 Novost na knjižni polici	17.20 Parada plošč	16.20 Parada plošč	18.00 Sport in glasba
16.00 Naši popotniki na tujem	17.10 Razgovor z volivci	16.20 Koncert po željah	16.20 Koncert po željah	17.20 Parada plošč	16.20 Parada plošč	20.05 Sportne variete
16.20 Igra violončelist Oton Bajde	17.20 Parada plošč	17.10 Deset minut iz naše beležnice	17.10 Deset minut iz naše beležnice	17.20 Parada plošč	16.20 Parada plošč	21.00 Sportna poročila
16.40 Parada plošč	18.00 Kulturna kronika	17.20 Parada plošč	17.20 Parada plošč	17.20 Parada plošč	16.40 Parada plošč	21.10 Johannes Brahms: Koncert za klavir in orkester št. 2 B-duru
17.10 Soferjem na poti	18.20 Slovenski samospevi in melodije	18.00 Kulturna kronika	18.00 Kulturna kronika	18.00 Kulturna kronika	16.40 Parada plošč	22.15 Ples ob radijskem sprejemniku
18.00 Operne melodije	18.45 Radijska univerza	18.20 Slovenski samospevi in melodije	18.20 Slovenski samospevi in melodije	18.20 Slovenski samospevi in melodije	16.40 Parada plošč	23.10 Krijatelj pred polnočjo
18.40 S knjižnega trsa	19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba	18.45 Radijska univerza	18.45 Radijska univerza	18.45 Radijska univerza	16.40 Parada plošč	23.50 Prijeten počitek!
19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba	19.30 Radijski dnevnik	19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba	19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba	19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba	16.40 Parada plošč	
19.30 Radijski dnevnik	20.00 Poje zbor Brajsa Rašan iz Puntja	19.30 Radijski dnevnik	19.30 Radijski dnevnik	19.30 Radijski dnevnik	16.40 Parada plošč	
20.00 Trikrat deset	20.00 Poje zbor Brajsa Rašan iz Puntja	20.00 Concert opernih arij z našimi solisti	20.00 Concert opernih arij z našimi solisti	20.00 Concert opernih arij z našimi solisti	16.40 Parada plošč	
20.30 Simfonični koncert	20.30 Revija zabavnih zvokov	21.00 XVII. olimpijske igre v Rimu	21.00 XVII. olimpijske igre v Rimu	21.00 XVII. olimpijske igre v Rimu	16.40 Parada plošč	
22.15 Iz naših studiov	21.00 XVII. olimpijske igre v Rimu	21.00 XVII. olimpijske igre v Rimu	21.00 XVII. olimpijske igre v Rimu	21.00 XVII. olimpijske igre v Rimu	16.40 Parada plošč	
23.10 Patti Page in orkester Pete Rugolo	21.30 Iz oper Rossinija in Mozarta	21.30 Orkestri za razvedrilo	21.30 Orkestri za razvedrilo	21.30 Orkestri za razvedrilo	16.40 Parada plošč	
23.50 Prijeten počitek!	22.15 Majhni zabavni ansambli	22.15 Pauz Dukas: Simfonija v C-duru	22.15 Pauz Dukas: Simfonija v C-duru	22.15 Pauz Dukas: Simfonija v C-duru	16.40 Parada plošč	
	23.10 Nočni komorni koncert	23.10 Nočni koncert	23.10 Nočni koncert	23.10 Nočni koncert	16.40 Parada plošč	

IZ »IMPREGNACIJE V HOČAH

Šele uvedbi novega postopka v proizvodnji slede nove zgradbe

Delovni kolektiv »Impregnacija«, tovarne za impregniranje železniških pragov in telegrafskih drogov v Hočah pri Mariboru, je vsekakor ubral nenavadno pot v razvoju svojega podjetja. Razpoložljiva denarna sredstva je vložil v upeljavo novega proizvodnega postopka, ki se mu je moral umakniti že malone 50 let star način impregniranja lesa.

Desetletja so tvorili v skladišču tovarne le črne pragove, impregnirane s kreozotom! Nov način impregniranja s tako imenovanim »wolvansolinom« pa ohranja naravno barvo lesa, obenem pa podaljša njegovo uporabnost za še enkrat toliko; s kreozotom impregniran les je zdržal le 10 do 15 let, zdržnost lesa, impregniranega z »wolvansolinom« pa je odmerjena na čas od 20 do 25 let! Prednost novega postopka v impregnaciji lesa je tudi v času. Stari način je omogočal delo le v poletnih

mesecih, novi način pa ne izbira med zimsko in poletno sezono. Delovni proces impregniranja je sicer za 10% daljši, celoletna proizvodnja pa visoko odtehta dosedanjo, sezonsko proizvodnjo.

Rekonstrukcijska dela v tovarni so zadržala realizacijo polletnega plana na 42%, v čemer pa ni nikakršno zlo, saj predvideva delovni program za prihodnje polletje znaten presežek proizvodnega plana, ki bo toliko višji, kolikor hitreje bo dograjena črpalka za impregniranje. Ta je pravzaprav še zadnji pomembnejši objekt, brez katerega ne more biti urejene proizvodnega postopka v impregnaciji lesa z »wolvansolinom«.

Investicije — 72 milijonov (44 milijonov je iz lastnih sredstev!) — pa so razporejene že tudi na modernizacijo lokalnega transporta, od katerega je v

veliki meri odvisen potek proizvodnje. Mehanska sredstva, stroji, ki zamenjujejo delavca- težaka, že zdaj vplivajo na proizvodni uspeh in zmanjšujejo napore pri potrebnih opravilih.

Šele urejenemu delovnemu postopku bo sledila tudi ureditev zgradb. Staro upravno poslopje se bo umaknilo novi industrijski progi, ki bo povezovala tovarniška skladišča z železnico. Načrt za novo, sodobnejšo upravno poslopje pa že predvideva tudi izgradnjo obrata družbene prehrane, ki bo zlasti dobrodošel sezonskim delavcem. Določena denarna sredstva je kolektiv namenil za gradnjo stanovanj.

»Impregnacija« tako izpreminja svojo podobo. Vrednost novega proizvodnega postopka osvaja tržišče in uvršča tovarno med najmodernejša podjetja za impregnacijo lesa v Jugoslaviji.

IZ TOVARNE ČEVLJEV V MARIBORU

Višja strokovnost — večja proizvodnja

V letni proizvodnji 190.000 parov galanterijske obutve se skriva 720 milijonov skupnega dohodka delovnega kolektiva Tovarne čevljev v Mariboru. Lani je ustvarila tovarna le 611 milijonov v izdelavi 160.000 parov čevljev; letošnji polletni plan, ki je dosežen s 114,5%, pa opozarja na občuten porast proizvodnje, kar lahko pripisemo višji storilnosti čevljarjev v industriji in boljši organizaciji dela!

Delovni uspeh kolektiva, ki nam ga nazorno predstavljajo številke, pa malone skriva najočitnejši problem, s katerim se srečuje Tovarna čevljev v Mariboru. Le-ta ždi v muhavi modici, ki hitreje oblikuje okus kupca kot pa ukazuje industriji!

Zadnje leto in še dlje so v modi špičasti čevlji in tanke, visoke pete. Potrošnik kupuje le takšne čevlje! Industrija, ki hoče obdržati svoj krog odjemalcev, mora tudi ugoditi okusu. Okus odjemalca se lahko izpremeni čez noč, industrija pa ne more kar čez noč uvesti polno proizvodnjo povsem novih vzorcev. Se tako dobri volji in trdnemu namenu se postavi po robu stroj, ki je zlasti v čevljarstvu dokaj enostranski oblikovalec proizvoda. Razumljivo je namreč, da stroj, ki oblikuje okroglo obliko čevlja, ne more istočasno oblikovati tudi špičasto. Nabava novega stroja pa je vselej stvar daljšega časa.

Kopitarne morajo pripraviti nova kopita. Brez primernih kopit ni primernega čevlja!

Uvedba visokih pet spravi v zagato podjetje za izdelavo pet! Les, in čeprav še tako trden, ni več primeren za tanko peto, ki mora biti trdna. Predno podjetje uvede proizvodnjo pet z aluminijasto oblogo, je leto naokoli.

Kupec je torej hitrejši od industrije!

Industrija, zaverovana v svojo proizvodnjo, ne utegne prisluškovati svetu in njegovemu drznemu formiranju mode.

Modo pri nas uvažamo! Pri tem ne pomislimo, da nastajajo modne novosti v svetu zelo počasi, da so povezane z dolgoletnimi pripravami in da njihovo rojstvo štiti vnaprej pripravljena industrijska zmogljivost.

Domačih modnih domislovcev pa pri nas še ne uveljavljamo. Niti nimamo potrebnega organa, ki bi sledil modnim novostim v

svetu in opozarjal na njih našo industrijo ter ji s tem nudil možnost, da se pravočasno oboroži s strokovnim znanjem in s stroji ter tako zadovolji potrošnika, kadar ga navduši modna novost.

Organizacija takšnega organa — modni inštitut — je problem številka ena! Težavnost tega problema pa občuti v veliki meri naša čevljarska industrija.

V Tovarni čevljev v Mariboru pravijo:

»Dograditev lastne stavbe z modernimi delavnicami, reševanje stanovanjskih problemov naših delavcev, organizacija letnega oddiha na morju, uvedba stalnih strokovnih tečajev ali pa razmišljanje o sistemu nagrajevanja — vse to nas niti najmanj ne utruja; utruja pa nas večna skrb, kako ugoditi okusu tržišča, ki ga moramo z vsakim novim vzorcem ponovno osvojiti, kako izpopolniti sodelovanje s podjetji, od katerih je odvisna naša proizvodnja in kako spodbuditi naše združenje, da resno pristopi k ustanovitvi modnega inštituta!«

Ta, za enkrat še potreben trud, pa beleži svoj uspeh:

... 60% proizvodnje zlahka najde kupca v tujini, ostali odstotki pa najdejo hvaležnega kupca na domačem tržišču!

IZ »KONUSA« V SLOVENSКИH KONJICAH

Celo Dravinja je spremenila strugo

Tovarna, skozi katere vrata prevozijo težki tovornjaki dnevno tudi do dve tona surovega ali pa že strojenega usnja, potrebuje prostora, mnogo prostora! Mračne dvorane se morajo umakniti svetlim, ozko dvorišče širokemu, stara poslopja bodo slej ali prej zamenjala nove zgradbe. Delovni kolektiv, ki ustvarja milijardni letni dohodek, lahko kaže svojo sposobnost in svojo dolgoletno izkušnost edinole v sodobno urejeni industriji usnja, ki je že danes naš največji jugoslovanski center usnjarjev.

Domačih kož je premalo, komaj da zadoščajo za polovico potreb naše usnjarjske industrije. Kože iz uvoza pa so mnogokrat v vrtincu pohlepa drugih držav, ki preplačujejo za vsako ceno. Tako je v letošnjem letu odkupila Sovjetska zveza malone vse zaloge argentinskih kož. Naša uvozna podjetja so se morala obrniti na države Bližnjega vzhoda, ki so jim rade volje

koli koži boljšega imena. Kvaliteto tako strojene surove kože slabše vrste naša čevljarska industrija vrednoti enako s kožami drugih vrst, a obutev iz te kože najde hvaležne odjemalce na vseh svetovnih tržiščih, pa tudi v Sovjetski zvezi.

Ob tej osnovni proizvodnji je »Konus« že davno prebredel začetne težave pri proizvodnji umetnega usnja. Težave niso bile samo v osvajanju dobrega proizvodnega postopka, pač pa tudi z domačimi odjemalci, ki jih je noviteta usnjarjske industrije le počasi navdušila.

Umetno usnje nastaja iz mletih kožnih odpadkov (te dobavlja usnjarjem čevljarska industrija) in guminega mleka. Obe surovini stroj temeljito premeša v veliki količini vode. Vodna brozga enakomerno razporedi dobljeno mešanico na ploskev pod stiskalnico. Močan pritisk jeklene bata izcedi vodo in — umetno usnje je tako rekoč na dlani.

Njegova vrednost se ne razlikuje dosti od vrednosti pravega usnja, le njegova uporabnost je omejena. Predvsem ga koristi čevljarska industrija! Ze tovarna »Konus« izdeluje iz umetnega usnja opetnike — za izdelavo le-teh ima poseben, s stroji opremljen odelek — ki jih dobavlja malone vsem jugoslovanskim čevljarjem.

Čas je uvrstil umetno usnje med nepogrešljivo vrsto uporabnih surovin. Zaradi tega gradi »Konus« novo poslopje, ki bo namenjeno samo proizvodnji umetnega usnja.

Elaborat predvideva proizvodnjo 1800 ton podplatnega umetnega usnja in 600 ton galanterijskega usnja letno. S to količino bo »Konus«, kot edina tovarna za izdelavo umetnega usnja v Jugoslaviji, lahko zadovoljil vsaj osnovne potrebe domačih koristnikov.

Čeprav je proizvodnja usnja temeljna naloga tovarne, pa izdeluje »Konus« tudi pomožne dele za stroje v tekstilni indu-

šivalnimi stroji, in mu s tem omogočil začetno delo. Surovino — strojene kože iz cepljenca — dobavlja podjetju tovarna. Takšno sodelovanje pri reševanju skupnih občinskih brig in obenem tovarniška zaskrbljenost ob rasti novega podjetja je vse pozornosti vredno!

V tovarni usnja »Konus« v Slovenskih Konjicah je zaposleno danes nad 700 delavcev. Delovni kolektiv slavi ta mesec deseto obletnico ustanovitve prvega delavskega sveta. Desetletno delavsko samoupravljanje je v prepričljivem obračunu gospodarnosti, ki je v tem času zgradila iz male predvojne tovarne — pomembno industrijo. Odveč je vsaka beseda hvale, saj so navedena dejstva dovolj zgovorna.

Dravinja le ni spremenila svojo strugo kar tako!

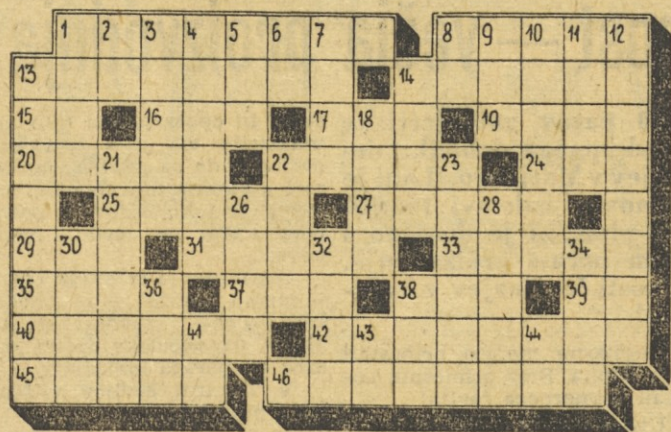

Zavoljo tega je celo Dravinja spremenila svojo strugo! Desetletja je dolbla v zid tovarne, obenem pa ji je omejevala življenjski prostor. Domiselni arhitekt ji je zdaj zlomil strugo v kolenu in tako pridobil tovarni »KONUS« v Slovenskih Konjicah veliko površino, ki jo bodo skoro oživili gradbeni stroji. Gradnja novega upravnega poslopja bo poslednji napor konjarskih usnjarjev v vrsti rekonstrukcijskih del, ki so jih opravili v preteklih letih.

nje. To vrednost ponazarja že samo primerjava lanskoletnega polletnega obračuna z letošnjim. Lani je dosegla tovarna 3 milijarde 600 milijonov bruto dohodka, letos pa že kar 4 milijarde 200 milijonov! Dobršen del tega uspeha gre gotovo na račun delovne storilnosti, ki se je v pičem letu dvignila za 15%, levji delež pa gre na račun novih strojev in izboljšane proizvodnega postopka.

SUROVO USNJE RAZLIČNIH VREDNOSTI, STROJENO PA — ENAKA KVALITETA!

Tržišče je v mnogih primerih nereden skrbnik tovarne.

KRIŽANKA ŠTEV. 31

Vodoravno: 1. pevec z visokim glasom, 8. pesnik Iliade in Odiseje, 13. lahka in dobra služba, 14. reka v Južni Ameriki, 15. ploskovna mera, 16. glavno mesto sosedne države, 17. blag, nežen, 19. tam, 20. mejna vrednost v višji matematiki, 22. velikan, 24. hoditi, 25. posteljno pokrivalo, 27. Odisejev otok, 29. tišina, 31. surovina za izdelavo cementa, 33. poslovni prostor, 35. strateška prвина, 37. enota v elektrotehniki, 38. osvežilna pijača, 39. kemični simbol za prvino molibden, 40. zgodnje sadje, tudi vrsta vina, 42. strokovnjak, ki razlaga izvor besed, 45. letopis, 46. snemalec filma.

Navpično: 1. železniške tračnice, 2. števniki, 3. neurejenost, 4. kiselkast, 5. opojna pijača, 6. kemični simbol za platinu podobno kovino, 7. vladar, ki je prvi združil vse južne Slovane v veliki državi, 8. medmet, 9. makedonski narodni ples, 10.

duševni bolnik, 11. majhna vrsta medveda, ki živi v Severni Ameriki, 12. strokovnjak za rentgenske preiskave bolnikov, 13. razsol, 14. ograja, 18. pripadnik nekdanjega plemena na naših tleh, 21. boginja smrti pri starih Slovanih, 22. pokrivalo, 23. mesni izdelek, 26. otok v Sundskem otočju, 28. severno-ameriški prerijski volk, 30. država Srednjega vzhoda, 32. snop slame ali sena, 34. bog ljubezni pri starih Rimljanih, 36. reka v Afriki, 38. kožna tvorba, 41. kemični simbol za nikelj, 43. kazalni zaimek, 44. prislov poziva.

REŠITEV PREJŠNJE KRIŽANKE

Vodoravno: 1. kolonija, 8. tipka, 13. silikoza, 14. plural, 15. il, 16. tor, 17. til, 19. seri, 20. nagej, 22. zavit, 24. DOZ, e, 25. arije, 27. enota, a, 29. kot, 31. šolar, 33. telur, 35. umit, 37. pik, 38. jer, 39. Ni, 40. retina, 42. efermeren, 45. Atika, 46. traminec.

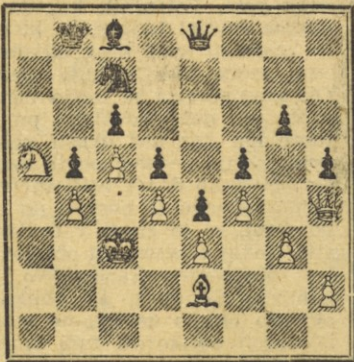
Kombinirajmo

Beli na potezi dobi.

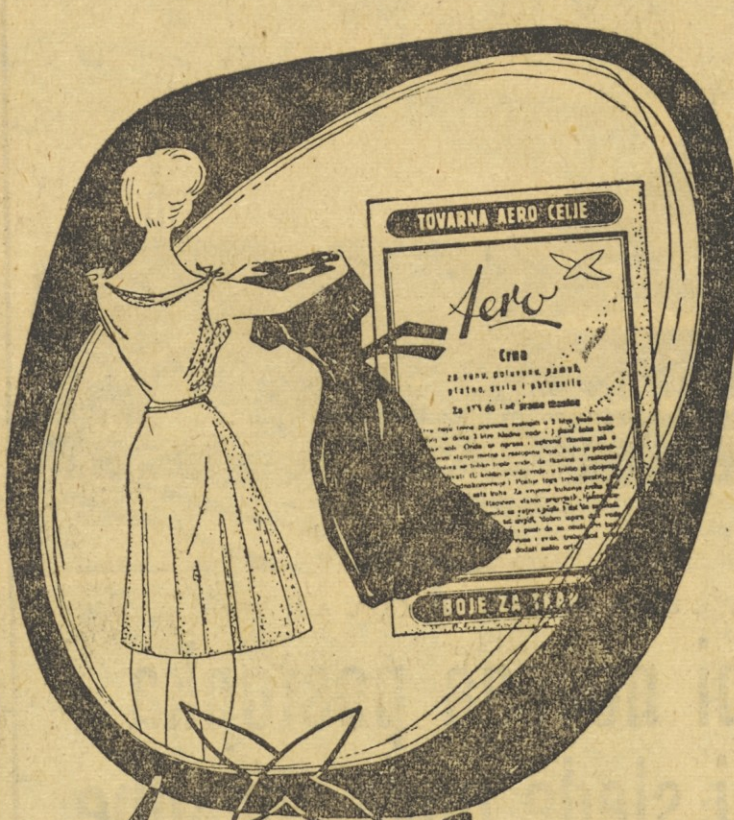
Beli: Kc3, Dh4, Le2, Sa5, Pb4, c5, d4, e3, f4, g3, h2 (11).

Črni: Kb8, De8, Lc8, Sc7, Pb5, c6, d5, e4, f5, g6, h5 (11).

Blokirana pozicija, v kateri so se kmetje obeh strani zarili drug v drugega. Črni kmet na c6 je sicer nekoliko šibak, vendar ni videti, kako bi mu beli mogel blizu ali kako drugače izsiliti prodor. Torej remi? Ne! Beli udari kot strela z jasnega in s silno uvodno potezo kaj hitro postavi nasprotnika v matno pozicijo, s tem pa tudi pred nezbežno izgubo ključnega kmeta na c6. Nadaljevanje je potem samo še stvar tehnične izvedbe

Rešitev: 1. Dd8! (ponuja da-kmeta se ni več moglo izog- (11))
kmeta se ni več moglo izog- (11)
mozna poteza, 3. Dd7 (in izgubi tudi kam drugam), Sa8 (edna neza kmeta), 2. Kd2 (lahko pa izsiljeno, če hoče držati ogrože- ter oslabi še nadaljnja dva), De8, da osvaja splošno c-kmeta (11) Dd8! (ponuja da-

Aero barve osvežujejo

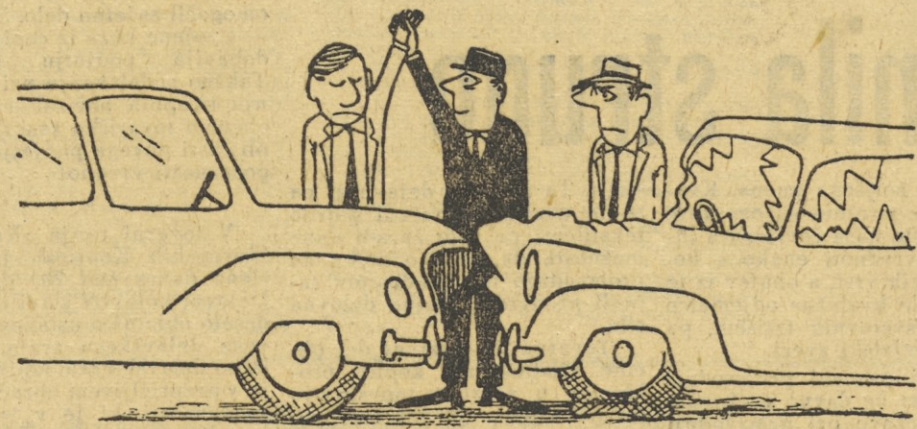

— Verjemi, vse kar imam — si Ti!
— Torej si lagal, ko si mi pravil, da imaš motorni čoln!

CINIK
— Danes je pa pena zares dobra!

HUMOR

BREZ BESED

— Veste, jaz sem upravnik kopališča tam preko.
— In zakaj se potem ne kopate raje tam?
— Ko je pa tako zanemarjeno...!

Črna Zlatega Pijavka
RISE ZDRAVKO SULIČ

14. KJE PA JE NAJBOLJŠA PLOVALKA?
GLEJ NO, VI STE, GOSPODIČNA VERA!
15. VERA, ZDAJ STE VI NAJBOLJŠA PLOVALKA!
TUDI TAZ BI BILA RADA V BENETRAH...
16. TA SE MI ZDI SUMLJIVA.
17. NIHČE NITI NE SLUTI, DA JE ANA ODŠLA NA UKAZ...
18. V KABINI SEM POZABILA KAPO...
ZMOTILI STE SE. TO JE MOŠKA KABINA...
19. TO JE VERA! PRISLUŠKOVALA JE...
TO BO PLAČALA! ŽE DOLGO JO IMAM NA PIRI. V BAZEN GREM... Z NJO JE KONEC...
20. BRŽ SEM! NA DNU LEŽI DEKLE...
21. UTONILA JE...
22. PREPOZNOSTE TO OPAZILI... MRTVA JE...